

SLOVO

Z BRITSKEJ KOLUMBIE

Príhovor prezidenta SR

str. 4

Rozhovor Ľudovíta Štúra

str. 13

Ako d'alej, Slováci v Kanade?

str. 14

Imigrácia do Kanady

str. 17

Jánošík, Katarína a J. G. Tajovský

str. 20

Sú hodnoty, ktorým čas neuberá na cene.

Sú hodnoty, ktoré nikdy nezostarnú.

Sú hodnoty, ktoré sa nedajú nahradiť.

Pre mňa takouto nestárnucou hodnotou je rodina. Chceme byť moderní, chceme kráčať s dobou a chceme byť otvorení pre nové trendy. Avšak tak, ako sa vesmír riadi určitými zákonitostami, aj život a smerovanie človeka má svoje prirodzené hranice. Sú vpísané v našich srdciach a bez ohľadu na rasu, náboženskú či politickú príslušnosť, ich vnímame.

Prednedávnom prebehlo na Slovensku referendum o rodine. My odtiaľ, spoza mora, sme veľmi intenzívne vnímali prípravu kampane aj jej samotný priebeh. Dokonca sme túto kampani aj podporili. Sme za rodinu a jej tradičné hodnoty, a tak sme trochu s napätím sledovali, aký bude výsledok a ako sa Slováci doma na Slovensku postavili za rodinu. Výsledok poznáme a na jeho základe sa mi v mysli vynárajú otázky. Prečo to tak dopadlo? Čoho obrazom sú tieto čísla? Aké zmeny nastanú v budúcnosti na Slovensku? Čo to prinesie do spoločnosti a akým zmenám bude čeliť slovenská rodina?

Keď som sa ešte pred samotným referendom rozprávala s mojimi známymi a ich pohľadom na rodinu, začala som sa obávať ich ľahostajnosti a tak trochu

aj naivite. Mnohí z mojich rovesníkov neveria, žeby rodina mohla byť naozaj ohrozená nejakou „genderovou ideológiou“, alebo žeby ich deti boli nevhodne formované v oblasti sexuálnej výchovy na školách. Hm, na um mi prichádza známa múdra veta. Veľakrát hodnotu vecí a človeka poznáme, až keď ich stratíme. Nie som človek, ktorý vníma svet pesimisticky, ale na základe reality viem, čomu musia čeliť moje vlastné deti. Vy, trochu starší, ktorí ste prešli komunistickou

som dúšky marxistickej ideológie bez toho, aby som si to vôbec uvedomovala. A tu je koreň problému.

Moje deti nevyrastajú v komunizme, avšak čelia prílivu nových „izmov“ a veľmi intenzívne vnímajú dianie v škole i mimo nej. Som smutná, že už moje šesťročné dievčatko je nútené spracovávať informácie a hľadať pravdu vo veciach, ktoré som ja prvýkrát počula na prahu dospelosti. Som rodič, a teda aj prvý vychovávateľ. Ak som vychovávateľ, som aj zodpovedná za túto formáciu a chcem, aby aj škola i okolitý svet, rešpektoval tento fakt a umožnil rodičom mať právo rozhodnúť sa ako, kedy a akou formou bude dieťa dostávať informácie aj v oblasti sexuality bez toho, aby nejaká iná ideológia formou rozprávok či príbehov, zdevastovala čistotu a nevinnosť mojich detí.

Deti potrebujú mamu a otca, aby z nich vyrástli zdravé jedinečné osobnosti. K tomu je prirodzené prispôbená osobnosť muža a ženy, ktorí vzájomným dopĺňaním vytvárajú jeden celok a sú stvorení na to, aby vytvorili zdravé zázemie pre svoje deti.

Som svojimi názormi tradičná? Som nemoderná? Nech! Je to však môj názor, za ktorý sa nehanbím a za ktorým si stojím. Chcem, aby aj moje deti poznali hodnoty, ktorým verím a ktorými žijem.

Mária Eškut

Kam kráčaš, rodina?

materskou školkou, si určite živo pamätáte, ako nám súdružka učiteľka v škôlke čítala príbehy o súdruhuvi Leninovi. Ja som bola v tom čase nadšená, aký dobrý ujo to bol. Príbeh o tom, ako pomohol deťom s topánčkami mi dodnes znie ušiach. V mojich detských očiach to boli nádherné príbehy, ktoré sme ako deti v škôlke radi počúvali. Až oveľa neskôr som začala vnímať odlišnosť v tom, čo počujem a čo sa deje navôkol. Až oveľa neskôr som aj ja na vlastnej koži počula ideológiu, v ktorej som žila a bola nútená jej čeliť a znášať jej dôsledky. Avšak ako dieťa, ktoré malo rado svoje učiteľky a bezvýhradne im verilo, vpijala

určitých axiémach a dogmách (ktoré nazývajú mýty), ktorým buď veríme alebo neveríme. A tieto mýty udržujú svetový alebo lokálny spoločenský poriadok, určujú zákony a pravidlá. Ak sa zmenia mýty, zmenia sa aj zákony a spoločenský poriadok.

Niekoľkokrát som mal pokušenie odložiť knihu nabok, pretože sa mi zdalo, že autor „pritiahol realitu za vlasy“. Som však rád, že som odolal a prečítal ju dokonca. Posledná kapitola, hoci vyznieva pesimisticky, vrhá svetlo aj na mnohé problémy súčasného sveta.

Pred 70,000 rokmi bol Homo Sapiens, z hľadiska počtu, bezvýznamnou časťou fauny planéty Zem. V nasledujúcich tisícročiach sa stal pánom zemegule a postrachom ekosystému. Dnes sa snaží prekročiť prah a stať sa bohom a získať večnú mladosť, a záračnú schopnosť byť tvoriteľom a ničiteľom. My, členovia čelade Homo Sapiens sa však nemáme čím príliš chváliť. Zvyšujeme síce produkciu potravy, stavíme mestá, vytvárame svetové mocnosti, ale znižujeme množstvo bolesti a utrpenia vo svete? Alebo vytvárame čoraz neznesiteľnejšie prostredie pre ľudských jedincov, ostané zvieratá a zelenú prírodu?

Napriek výdobytkom vedy a technológie, napriek úžasným veciam, ktoré dokáže ľudstvo ako celok vytvoriť, nie sme si istí, čo je náš cieľ a nič nás nedokáže uspokojiť.

Postúpili sme z kanoe na galeje, z parníkov na vesmírne lode, ale nikto nevie kam ideme... Máme k dispozícii nesmiernu energiu a schopnosť tvoriť a ničiť, ale nevieme, čo s nimi... Čo je však ešte horšie, sme nezodpovední, nezodpovednejší než kedykoľvek v 70,000 ročnej histórii. Nazvali sme sa bohmi, ktorým rozkazujú iba prírodné zákony a nemusíme sa nikomu zodpovedať za naše činy. Vytvárame chaos v ríši zvierat a v ekosystéme a hľadáme iba na vlastný pôžitok a zábavu. Uspokojenie však neprichádza...

Môže byť niečo nebezpečnejšie než neuspokojenie, nezodpovední bohovia, ktorí nevedia čo chcú?

Jednu chybu, ktorú knihe môžem vytknúť je, že neukazuje riešenie. Aspoň nie priamo. Treba ho hľadať medzi riadkami. Ale to bola aj jej silná stránka, ktorá ma nútila dočítať ju dokonca a rozmyšľať ...

Jožo Starosta

Homo Sapiens

Šoférujúc podvečerným Vancouverom zachytil som v rádiu rozhovor o vývoji ľudstva na našej zemeguli. Na otázky o peniazoch, hraniciach, naboženstvách odpovedal Dr. Yuval Noah Harari, 39 ročný Ph.D historik zo Židovskej univerzity v Jeruzaleme. Myšlienky z jeho knihy o vývoji ľudstva, ako „Oheň nám dal silu“, „Mýty udržujú zákony a poriadok“, „Veda z nás urobila rozsievateľov smrti“ ma zaujali. Po návrate domov som si hneď, cez internet, jeho knihu „Sapiens – krátka história ľudstva“ objednal.

Kniha prišla a prečítal som ju. Je veľmi provokujúca. Ani neviem povedať, či je teistická alebo ateistická. Všetky –izmy, ako materializmus, humanizmus, komunizmus, katolicizmus, protestantizmus, hinduizmus, feminizmus, liberalizmus, judaizmus, mohamedanizmus, stoicizmus, nacizmus, kapitalizmus, socializmus, konzervatizmus, multikulturalizmus, atď, atď, všetky tieto –izmy sú podľa autora „náboženstvá“. Nie že by ich autor staval na rovnakú úroveň ako rovnako dobré alebo rovnako zlé, iba sa zdá, že chcel povedať, že sú všetky založené na

Obsah čísla

- 1 Kam kráčaš, rodina? (Mária Eškút)
- 1 Homo Sapiens (Jožo Starosta)
- 2 Ozvena Vianoc a Nového roka (Dušan Mikolaj)
- 3 Rok 2015, aký budeš? (Jožo Starosta)
- 4 Novoročný príhovor prezidenta SR (Andrej Kiska)
- 5 Novoročná ... (Jozef Dzúrjak)
- 6 Hlaholika (Tomáš Hupka)
- 7 Príde sláva Slavov (Michal Hronec)
- 8 Kto bol sv. Gorazd (Milan S. Ďurica)
- 9 Rok okrúhlych jubileí (Zuzana Pavelcová)
- 10 Mohutné oslavy Štúrové v Bánovciach (Mária Škultétyová)
- 13 Rozhovor so slovenskou prírodou (Ľudovít Štúr)
- 14 Ako ďalej, Slováci v Kanade? (Claude Baláž)
- 17 Imigrácia do Kanady – linky (Lucia Schenk)
- 18 Priama demokracia na Slovensku (Pavol Podolaj)
- 20 Jánošík, Katarína a J.G.Tajovský (Svetlana Bárdošová)
- 21 Eurofest Potluck (Mária Kubinyi)
- 21 Iva Bittova in Vancouver (Mária Kubinyi)
- 22 Láska je náročné umenie (Roman Bednár)
- 23 Život po živote (Jano Klimeš)
- 23 Modlitba za rodičov (Milan Rúfus)
- 24 Svadba v Liptovskej Tepličke (Anna Kasanová)
- 26 Beyond the Northern Lights (Charmain and Bystrík Brazda)
- 27 Predvianočný a povianočný Paríž (Maria Danthine-Dopjerova)
- 28 Další ze série mých „spanilých jízď“ (Rostislav M. Klimes)
- 30 Svätá Zem 2015 (Jožo Starosta)
- 31 Barborská cesta (Jožo Starosta)

Ozvena Vianoc a Nového roka

Verím, že všetci máme vlastné magické miesta. Čo len jeden pevný bod, cez ktorý myslíme na blízkych ľudí a aspoň raz v roku sa nám žiada poslať im z neho alebo cezeň úprimné pozdravy. Vianoce sa nám natískajú mĺkvymi otázkami o nádejach stále osamelejšieho jedinca, túžbami, žeby nestrácal zo zreteľa to trvácne a pretrvávajúce. Isteže aj stálosť vzťahov má individuálne parametre, o to vzácnejšie preto bývajú stretnutia, pri ktorých nemusíme kalkulovať s tým, čo dávame, poprípade čo sa nám „za to“ dostáva.

Pri našich každodenných márnostiach si totiž zvykneme zjednodušať našu svedomiu zdôvodňovaním, že plníme povinnosti nevyhnutné na uchovanie osobného bytia. Tieto konzumné obavy nás neraz zaneprázdňujú tak dôkladne, že prestávame vnímať aj jednoduché ozveny na naše drobné skutky, čím prichádzame o potešenia, čo kedysi lahodne zneli nášmu sluchu. A kto nedoslýcha, ten dobré slovo ťažšie šíri iným. V očakávaní nadchádzajúcich dní označovaných za sviatočné si uprostred zimného slnovratu uľavujeme povedzme tým, že po polnočnej omši jedným dychom pridávame kedysi zvučné vinšovanie Šťastlivý nový rok!

V dnešných dosť sivastých časoch na pozadí všemožne blikajúcich pestrofarebných konzumných

girland to robíme azda aj v podvedomom očakávaní nemennej nádeje, že k nám čoskoro zase bude trošička bližšie nebeský jas Slnka. Ak si pri tom spomenieme na naše Slovensko, zvykneme niečo utrúsiť bárs o najvzdialenejších miestach tam na Východe. Tento rok sme ich mnohí vnímali aj ako slovanský priestor, niektorí povedzme s dávnymi ideami zjednocujúcej všeslovanskej vzájomnosti. Nezávideli sme pritom, že práve ľuďom, ktorí žijú v týchto končinách, ráno zablikajú teplé slnečné lúče najskôr.

Mne sa pri bytostných túžbach po mierových vzťahoch pripomína v tomto kraji už dvanásť rokov (sta dvanásť rozprávkových Mesiačikov) blankytná obloha so slnečnou aurou nad sochou Medovej baby chránenej skalnatou Rjabou skalou v lesnatom hrebeni čarovných Podolín. Nech želanie pokoja ľuďom dobrej vôle vnáša do našich duší nepokoj a nedôveru k mediálnym číkaním uhraňčivo nabádajúcim k ľahostajnosti k stále krutejším krokom svetovládnej militantnej moci.

Dušan Mikolaj

Pozdrav z jarnej Niagary

© Paul Stacho

Sponzori 2015

Univerzálny sponzor (\$1000 a viac)

Diamantový sponzor (\$500-1000)

Zlatý sponzor (\$300-500)

Strieborný sponzor (\$150-300)

- Oľga Slovák
- Juraj Kopanický
- Diana Janek

Bronzový sponzor (\$50-150)

- Car 1 Rental
- Libuša Kasanič
- Katarína Starosta
- Zuzana Klepl
- Helen Maros
- Dusan Benicky

Využite služby

- Car 1 Rental, Slovakia
- Olga Slovak, Real Estate
- Diana Janek, Real Estate

Tiráž

Toto je 23. vydanie časopisu Slovo z Britskej Kolumbie. Je to vydanie Jar 2015, 8. ročník, 1. číslo. Slovo z Britskej Kolumbie je neoficiálny časopis vydávaný v Britskej Kolumbii v Kanade. Zodpovedným redaktorom je Jožo Starosta, ktorý zostavuje obsah časopisu v úzkej spolupráci so skupinkou Slovákov žijúcich v rôznych kútoch sveta. Časopis vychádza obvyčajne 4 krát do roka. Do 13. čísla vychádzal v počte 1,000 kusov s finančnou dotáciou USZZ. Od 14. čísla vychádzal vo farebnom tlačnom náklade 100-500 výtlačkov (podľa štedrosti sponzorských príspevkov).

Všetky predchádzajúce čísla si záujemcovia môžu prezrieť na novom digitálnom kiosku Slova s Britskej Kolumbii www.sk-bc.ca/citajte-slovo.

Autori článkov alebo zdrojov pre 23. číslo sú

Mária Eškút, Jozef Starosta, Paul Stacho, Milan S. Ďurica, Maria Dopjerova-Danthine, Bystrík Brazda, Charmain Brazda, Jozef Dzúrjak, Zuzana Pavelcova, Claude Baláž, Svetlana Bárdošová, Jano Rufus, Lucka Schenk, Michal Hronec, Roman Bednar, Dušan Mikolaj, Andrej Kiska, Tomáš Hupka, Mária Škultétyová, Ľudovít Štúr, Pavol Podolaj, Mária Kubinyi, Jano Klimeš, Anna Kasanová, Rostislav M. Klimes.

Redakčná rada

Jozef Starosta, Daniel Behan, Paul Stacho, zodpovedný redaktor (výber článkov a jazyková úprava): Jožo Starosta, jozo.starosta@sk-bc.ca - grafická úprava tlačenej slova: Daniel Behan, pixelplus.sk

Adresa redakcie

Slovo z Britskej Kolumbie,
#210 2978 Burlington Dr., Coquitlam, BC, V3B 7S6, Canada

Telefón: (tel: 1-604-944-1554)

Email: slovo@sk-bc.ca.

Webová stránka časopisu: www.sk-bc.ca

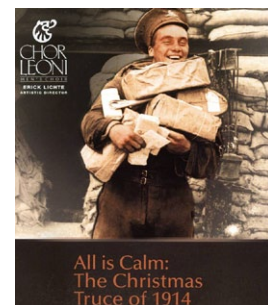
Všetky informácie v časopise Slovo z Britskej Kolumbie publikujeme v presvedčení, že sú pravdivé. Neberieme na seba zodpovednosť za prípadné nepresné alebo dokonca nepravdivé informácie. Ďakujeme za Vaše porozumenie a a tešíme sa na Vašu podporu www.sk-bc.ca/donate.

Design & layout: www.pixelplus.sk

Vytlačené v Kanade - Printed in Canada

Rok 2015, aký budeš?

7.decembra 1914 pápež Benedikt XV vyzval na dočasné prerušenie bojov I.svetovej vojny počas slávania Vianoc 1914. Bojujúce strany odmietli oficiálny dočasný pokoj zbraní, no vojaci v zákopoch počas Vianoc vyhlásili svoj vlastný, neoficiálny, mier.

Môj vnuk, Nicholas (20), je členom mužského speváckeho zboru Choir Leoni vo Vancouveri, ktorý je najznámejším mužským speváckym zborom v Britskej Kolumbii a možno aj v celej Kanade. Nicholas nás pozval na ich vianočný koncert, ktorý mal názov „All is calm“ (všade je ticho, klud,pokoje). V piatok pred Vianocami vo vancouverskom „Playhouse“ z hrdiel viac ako 50 mužov zaznievali anglické, francúzske a nemecké vianočné piesne, ktoré návštevníkom vo vypredanom hľadisku priblížili skutočnú históriu Vianoc zpred 100 rokov, kedy protisebe bojujúci britskí a nemeckí vojaci vyšli zo svojich zákopov a stretli sa, bez zbraní, na území „nikoho“. Koncert „All is calm“ bol úžasný, provokujúci, inšpiračný, smutný ... Pokoj, mier, porozumenie medzi znepriatelenými bojujúcimi stranami boli jeho nosnou témou...

<https://www.youtube.com/watch?v=H50NU-gZhEkk>

Vianoce 1914

Koncom novembra 1914 francúzske a anglické spojenecké vojská zastavili postup nemeckej armády na severe Francúzska pred tým, ako by bol „padol“ Paríž. Protistojace armády zazerali na seba z línii zákopov ťahajúcich sa od Anglického kanála po Švajčiarsko. Medzi nimi bolo územie „nikoho“, ktoré bolo miestami menej ako 50m široké.

Život v zákopoch bol hrozný. Neustále ostreľovanie, strelba z guľometov, delostrelecká paľba si každú chvíľu vyžiadali desiatky obetí. Matka Príroda k tomu pridala dážď, miestami so snehom a zimu zachádzajúcu „za nechty“. Zákopy boli na mnohých miestach zaplavené vodou.

5.decembra 1914 vydal General Sir Horace Smith-Dorrien rozkaz, v ktorom sa (voľne preložené z <http://www.1914-1918.net/truce.htm>) hovorí:

“Morálka vojakov je v tomto čase veľmi ohrozená. Skúsenosť z tejto ako aj z každej inej vojny dokazuje, že vojaci nachádzajúci sa v zákopoch v tesnej blízkosti nepriateľa ľahko “skĺznu” do vojenskej letargie a do životného postoja “ži a nechaj žiť”. Preto nariadím všetkým veliteľom, aby “vtlačili” do podriadených “útočného ducha”. Každý pokus o nadviazanie priateľstva s nepriateľom, neoficiálne stretnutia bez zbrane, sú preto absolútne zakázané”.

Britskí vojaci v zákopoch

Britskí aj nemeckí vojaci v zákopoch dostali z domu obrovské množstvo listov a vianočných darčiekov. Kráľ Juraj V. poslal každému vojakovi, námorníkovi a zdravotnej sestre vianočnú kartu. Princezná Mary poslala zase každému slúžiacemu vojakovi vianočný darček.

14., 18. a 19. decembra podnikli britské jednotky masívne útoky na nemecké pozície. Skončili však neúspešne, s veľkými stratami na životoch.

Na Štedrý Večer mnohí nemeckí a britskí vojaci začali spievať vo svojich zákopoch vianočné koledy tak, aby ich bolo počuť aj v zákopoch nepriateľa. V deň Narodenia Pána niekoľko nemeckých vojakov vyšli <https://www.youtube.com/watch?v=sWkYmgQu-2XY> = video s pesňou zo svojich zákopov a cez územie „nikoho“ sa blížili k britským zákopom s volaním „Merry Christmas“ v jazyku svojich nepriateľov. Briti sa spočiatku obávali nejakého nemeckého triku, ale keď videli neozbrojených Nemcov, sami vyšli tiež zo svojich zákopov a podali si ruky so svojimi nepriateľmi.

Spriatelení nepriatelia si vymieňali darčeky, cigarety, slivkový puding a spoločne spievali vianočné koledy. Vrávi sa, že na jednom mieste dokonca si nemeckí a britskí vojaci zahrali „priateľský“ futbalový zápas. Mnohí vojaci využili tento krátkodobý pokoj zbraní, aby pochovali telá svojich padlých kamarátov ležiacich medzi nepriateľskými zákopmi.

Tento takzvaný Vianočný Mier 1914 nastal iba 5 mesiacov po vypuknutí I. svetovej vojny a bol posledným príkladom gavalierskeho postoja medzi nepriateľmi vo vojne. Viackrát sa to behom tejto vojny nepodarilo. Každý ďalší pokus bol tvrdo potlačený disciplinárnymi opatreniami veliteľstva znepriatelených armád. Tento príklad je však vzrušujúcim dôkazom, že pod brutálnym stretom zbraní sa vždy skrýva srdce človeka, túžiace po pokoji,

porozumení a láske. Ani svetový konflikt nedokáže zničiť ducha vianočných sviatkov.

Redakcia časopisu Slovo z Britskej Kolumbie žela všetkým vám, svojim čitateľom, autorom, sponzorom a priaznivcom, aby ste si nastalo uchovávali vo svojich srdciach odkaz Vianoc, nádeje, lásku, vieru v dobro, porozumenie, bratstvo bez ohľadu na okolnosti, v ktorých sa nachádzame.

Osobne Vám prajem, aby rok 2015 bol pre Vás rokom správnych rozhodnutí, ktorých výsledkom bude pravda, dobro a krásna.

A všetkým nám, žijúcim doma na Slovensku alebo v zahraničí, želať mier, mier v duši, v rodine, na pracovisku, v komunite, v médiach, v parlamente, ale hlavne na našom starom kontinente, aby pápež František nemusel žiadať „pokoj zbraní“ počas nasledujúcich Vianoc.

Jožo Starosta

Novoročný príhovor prezidenta SR

www.prezident.sk | 1. január 2015

Príjemné sviatočné popoludnie, milí spoluobčania.

Niektorí z vás možno ešte sedia pri sviatočnom novoročnom obede. Niekde bol možno bohatší, v niektorých rodinách alebo celých oblastiach bol možno chudobnejší. Ale práve počas sviatkov si najviac uvedomujeme, že to, čo nás robí šťastnými, naplňa pocitom radosti aj hrdosti, nie je to, koľko a aké veci máme na stole, ale s kým môžeme za tým stolom sedieť.

Rád by som vám všetkým zaprial to najdôležitejšie. Šťastie. Lásku v rodinách, zdravie, porozumenie medzi blízkymi, priateľmi a kolegami, ľudskosť a harmóniu okolo nás. Rád by som vám zaprial schopnosť a možnosť, ak niekoho máme radi, povedať mu to dnes. A aby sme sa nielen dnes, ale v priebehu celého roka vedeli s našou pozornosťou podeliť aj s tými, ktorí mali v živote menej šťastia. Pre ktorých je možno ich najväčším a jediným očakávaním od nového roka trochu ľudskosti a porozumenia od svojho okolia a od spoločnosti.

Väčšina ľudí máva v tento deň veľmi podobné želania. Či nám uplynulý rok priniesol sklamanie, núdzu či odchody blízkych, alebo máme za sebou dobrý a úspešný rok - obyčajne si zaželáme, aby začínajúci rok bol aspoň taký dobrý, ak nie lepší ako ten minulý. Myslím si, že nemôžeme urobiť chybu, ak si práve dnes pripomenieme, že naše životy veľaokrát ovplyvňujú náhody alebo okolnosti, ktoré nedokážeme ovplyvniť. A niekedy ani najväčšie úsilie človeka nedokáže premôcť nepriaznivý osud. Preto úcta ku každému človeku, ktorý takémuto osudu statočne čelí, pochopenie, povzbudenie alebo podaná ruka by nemali byť len výsadou sviatočného dňa. Dovoľte mi k môjmu osobnému želaniu vám všetkým dodať aj jeden citát: Ak sme pomohli dúfať čo len jednému človeku, nežili sme nadarmo.

Sme rôznorodá krajina, spoločenstvo ľudí s miliónmi pestrých, jedinečných a dôležitých životných príbehov. Ale každá krajina je viac než len súhrn osobných životných osudov.

Sme rozdelení v názore, či sa Slovensko ubera správny alebo nesprávny smerom. Na druhej strane dnes už v skutočnosti u nás neexistujú podstatné rozdiely v tom, čo očakáva väčšina ľudí. Bez

ohľadu na politické názory, životnú skúsenosť alebo osobnú situáciu.

Väčšina ľudí očakáva, a želá si žiť v krajine, kde štát bude stáť v prvom rade na strane slušných a pracovitých ľudí. Aby tí, ktorí pracujú a vedia pracovať, ktorých je väčšina, ktorí sa dokážu postarať o seba a o svoje rodiny, mohli byť úspešnými - ale potrebujú, aby štát stál na ich strane.

Väčšina ľudí si tiež želá štát, ktorý bude sociálne vnímavý. Ale nie v podobe hesiel a kampaní, ale voči konkrétnym ľuďom, ktorí sa nepriazňou osudu alebo v chorobe ocitnú v neriešiteľnej životnej situácii. Mnohé krajiny - malé, ale aj podstatne väčšie a početnejšie - dokážu zabezpečiť, aby takáto podpora a pomoc bola účinná a adresná - my to musíme dokázať tiež.

Som tiež presvedčený, že väčšina z nás dobre rozumie, že potrebujeme nielen štát, ktorý stojí na strane ľudí, ale aj štát, ktorý dobre funguje. A to okrem iného znamená, že dokáže rýchlo reagovať a flexibilne povzbudzovať užitočné projekty a dobré myšlienky, ktoré budú Slovensko posúvať ďalej.

Slovensko nie je také veľké a bohaté, aby sme si mohli dovoliť nechať nepovšimnuté inovatívne projekty a spoločensky prospešné iniciatívy. Aby aktívni, inovatívni ľudia museli bojovať o pozornosť a priazeň štátnych úradov a inštitúcií namiesto toho, aby boli podporovaní alebo, čo by bolo ešte prospešnejšie, aktívne vyhľadávaní.

Prečo o tom hovorím? Pre Slovensko je typické, že sme dokázali byť vynaliezaví a kreatívni aj vtedy, keď nám nepriali okolnosti - historické, spoločenské, alebo politické. A som presvedčený, že nám tieto schopnosti zostali - a prejavujú sa aj dnes.

Ak si to okolnosti vyžadujú, dokážeme byť aj prispôboiví, v tom najlepšom slova zmysle: veľaokrát musíme prekonávať prekážky, ktoré inde neexistujú, a dať sa nám dosiahnuť veci, aké by sme nikdy nedokázali bez našej schopnosti prekonať zlé podmienky a byť vynaliezaví.

A rovnako je pravda, že ľudia u nás dokážu uniesť aj veľa námahy a odriekania, ak vieme, že to má zmysel a ak máme cieľ. Či už je to dobrá škola pre svoje deti, slušný život pre naše rodiny, živnosť alebo rodinný podnik, alebo vysnívaný projekt, ktorému veríme, ale nie vždy, a nie ľahko, a nie na prvýkrát sa podarí.

Máme na čom na Slovensku stavať. Rád by som pri príležitosti príchodu nového roka vyslovil úctu a povzbudil všetkých ľudí u nás, ktorí dnes tieto vlastnosti odovzdávajú na prospech svojich rodín, svojej práce a na prospech celého Slovenska. Vďaka nim ľudia u nás vedia tvoriť aj v ťažkých podmienkach, vďaka nim dokážu uspieť vo svete, vďaka nim sa veci hýbu - a Slovensko je nielen krásna, ale aj dynamická životaschopná krajina.

Máme u nás stále veľa problémov. Veľa nespravodlivých sociálnych rozdielov, priveľa regionálnych nerovností a stále priveľkú nerovnosť šancí. Dnes ale nechcem rozoberať jednotlivé problémy, ktoré ako krajina máme. Na to sú iné príležitosti.

Čo chcem ale zdôrazniť je, že určite nie je pravda, že by sme nepoznali riešenia týchto problémov. Niektoré sa úspešne uplatnili vo svete, a neraz ich máme na papieri aj u nás. Zatiaľ nám však chýba dôslednosť a myslím, že aj praktický prístup. Za všetky jeden konkrétny príklad, ktorý máme v čerstvej pamäti:

Postupne sa u nás zaviedli zložité pravidlá na to, aby sa nerozkrádali štátne peniaze, peniaze občanov nášho štátu. Ale prípady neoprávneného obohacovania sa na úkor pacienta alebo verejných zdrojov vôbec sa napriek týmto zložitým pravidlám neustále opakujú. Akoby žiadne pravidlá ani neexistovali. Pritom všade, kam prídem - či už na

Prezident Andrej Kiska prijal koledníkov Dobrej noviny (foto www.prezident.sk)

školách, alebo v obciach a mestách – počujem to isté: presadiť užitočné veci, užitočné projekty trvá prídlho, pretože máme zložité pravidlá.

Toto je stav, žiaľ nie ojedinelý, kedy poctiví iniciatívni ľudia nedokážu poctivým prístupom prekonať také prekážky, ktoré iní – nepoctiví ľudia – ľahko obídu. A to je stav, s ktorým sa u nás nesmieme zmieriť. Pretože všetko ostatné dokážeme zvládnuť, ak budú mať poctiví ľudia navrch.

Chcem ale zdôrazniť, že by sme nemali podliehať takým názorom, že ľudia aj tak u nás nemôžu nič zmeniť. Aj v nedávnych komunálnych voľbách sa ukázalo, že na mnohých miestach dokázali ľudia presadiť zmenu, hoci to vyzeralo nepravdepodobné.

Minulý rok o takomto čase mohlo vyzeráť rovnako nepravdepodobné, že v krátkom čase dôjde k významným zmenám napríklad v súdnictve. Alebo že si ľudia, verejná mienka, vynúti ďalšie zmeny aj v niektorých iných prípadoch.

Samozrejme, skutočné zmeny sa nerodia ľahko ani rýchlo. Ale budem stále pripomínať, že žiaden boj nie je prehraný, kým sa sami nevzdáme, a že nič nie je dané, pokiaľ sa s tým sami nezmierime.

Rok, ktorý sa začal, je už v skutočnosti rokom predvolebným. Nemienim hovoriť o politike a o politických stranách. Ale bude to rok významných možností diskutovať o spravovaní nášho štátu, o fungovaní inštitúcií, a o riešeníach. Bude to rok, v ktorom môžete vy, občania, vyvinúť naozaj účinný tlak na politikov, aby ich programom bolo zlepšenie. Aby už pred voľbami ukázali, aké reálne výsledky a činy stoja za nimi, čo chcú zachovať a aké zmeny potrebujeme. A ako chcú reálne tieto zmeny – napríklad v boji s korupciou – presadiť.

Budeme mať príležitosť pozorne počúvať, čo kto dokázal, čo kto hovorí a ako si predstavuje budúcnosť. Máte právo byť dôslední v otázkach a nároční na odpovede. Prosím, nerezignujte na toto svoje právo, ale chcem vás tiež požiadať – nedajte sa spútať nedôverou. Nedôvera sa nesmie stať základným pocitom, s ktorým pristupujeme k dôležitým výzvam našej krajiny.

Ako prezident vám môžem sľúbiť, že budem robiť to, s čím som pred pol rokom vstúpil do úradu. A budem stále pripomínať, čo odo mňa počujete často: Nič nie je dané, dokiaľ sa s tým sami nezmierime.

Nemôžem v mojom príhovore ku vám vynechať tému, ktorá v nás všetkých vyvolávala minulý rok veľké obavy. A žiaľ, stále trvá.

V susednom štáte za našou východnou hranicou umierajú ľudia a státisíce ľudí zo strachu o život museli opustiť svoje domovy. Môžeme mať na rôzne veci, ktoré sa stali, rôzne názory. Ale sú princípy, ku ktorým by sme mali mať rešpekt, za ktorými by sme mali stáť, lebo žijeme v krajine, ktorá má svoju vlastnú bolestnú historickú skúsenosť, a zijeme

v Európe, kde tieto princípy boli a sú dôležité.

Iste by sme nesúhlasili, ak by si zнова – tak ako sa to v 20. storočí prihodilo Československu – ktokoľvek zrazu nárokoval na územie nášho štátu, Slovenskej republiky. Keby na naše územie vnikli cudzie vojská. Keby nás na Slovensku niekto označoval za sféru svojho vplyvu. Keby sme o našej budúcnosti, o usporiadaní nášho štátu, o tom, kam chceme patriť, ako a s kým chceme spolupracovať – keby sme o tom nesmeli rozhodovať výlučne my sami.

Nikto nemá návod, ako na túto novú situáciu v Európe reagovať. Ale čo chcem dnes povedať, je to, že základné princípy suverenity, sebaurčenia a sebarozhodovania nesmieme dovoliť spochybňovať. Je v našom vlastnom záujme, aby Slovensko svojimi činmi prispievalo k tomu, aby Európa bola

v tejto zásadnej otázke jednotná. Aby Európska únia dokázala tieto princípy obhájiť aj v celkom novej situácii, ktorú sme nečakali, ktorú sme si neželali, a ktorá bude v tomto roku veľkou skúškou mieru, slobody a budúcnosti Európy na dlhý čas.

Milí spoluobčania,

dnešný deň je aj výročím vzniku samostatnej Slovenskej republiky. Pred koncom minulého roku sa v celoslovenskom prieskume pýtali ľudia, či môžeme byť hrdí na svoju vlasť za to, čo sme dosiahli za doterajšie obdobie našej samostatnosti.

Áno – som hrdý na naše Slovensko – odpovedali až dve tretiny ľudí.

Dnes si ale veľa ľudí u nás kladie otázku, či dokážeme otvoriť novú, zaujímavú kapitolu nášho spoločného príbehu. Či dokážeme nájsť energiu, aby sme sa opäť dokázali nadchnúť pre takú víziu, pre takú budúcnosť Slovenska, ktoré bude vzbudzovať záujem a rešpekt vo svete. Či dokážeme nájsť energiu a postaviť víziu, ktorá by nás motivovala, inšpirovala a spojila, ktorou sa presadíme tak, aby sme z toho mali úžitok u nás doma. Aj na takých miestach, kde sa ľuďom darí menej.

Osobne som presvedčený, že áno. Že to môžeme dokázať. Ak sa oprieme o to najcennejšie, čo Slovensko má: o pracovitých, slušných, poctivých a vynaliezavých ľudí.

Želám nám všetkým, nášmu Slovensku, aby sa nám to podarilo.

Želám vám šťastný nový rok 2015.

Novoročná...

January 4, 2015 at 11:39 am

Ó, Pane,
Ty sa na nás
stále z výšky pozeráš
cez hory, nížiny,
rieky a – možno –
i cez jazerá.
Dopraj nám Lásku,
pocit šťastia, nehy.
Daruj nám v mieri pokoj
– a veľmi nás už nebi!

Dovoľ mi preto
krásne slová ďalej tvoriť
o tom, že krásne čaro
v sebe nesú meteory
a ľudia okolo mňa
sú vždy iba super.
Ak niekde azda
prečnieva
– tak z nenávisťi uber!

Nech svet sa šíri
v radosti
a iba v krásnej piesni,
Ty vieš byť taký spravodlivý
i nádherne presný.
Tak dopraj rodičom,
aby ich deti
(tak ako je to v raji)
len nenásilné hry
so svojimi rodičmi
vždy hrali...

Nech závisť nezastiera
prekrásny plášť pokoja
Nech deti sa viac
svojich otcov neboja!
A matky nech sú...
Ale to vieš predsa sám
– v oddanosti verné
nielen sebe,
ale i svojim rodinám.

Nech ľudia žijú
v nádeji a bez strachu,
či v Amerike sú,
alebo žijú niekde
v Iraku.
Dopraj nám, Pane,
keď nás raz budeš súdiť
najvyššie postaviť
vždy Lásku Tvojich ľudí...

Ó, Pane, Ty sa na nás
stále z výšky pozeráš
cez hory, nížiny, rieky
a možno i cez jazerá,
cez lesy, lúky, porasty
i širšie polia...
Dovoľ, nech ľudia
na ľudí si viacej
nedovolia!

[illegible]

Cyrilika

Cyrilika vznikla na dvore bulharského cisára Simeona (893 – 927 po Kr.). Cyrilika na rozdiel od hlaholiky, bola postavená na veľkých gréckych písmenách a došlo tiež k zjednodušeniu niektorých písmen hlaholiky (ktoré gréčtina nepoznala). Obsahovala 43 písmen. Za autora Cyriliky sa považuje Konštantín Preslavský, niekde označovaný aj ako Konštantín Presbyter. Bol žiakom Cyrila a novú verziu písma pomenoval práve po svojom učiteľovi.

Po vyhnaní žiakov Cyrila a Metoda, našli títo žiaci útočisko v Bulharsku, kde v Preslave vznikla Preslavská literárna škola. Bolo to obdobie, kedy sa Bulharsko snažilo vymaniť spod Byzantského vplyvu (používanie gréčtiny). Preto sa Bulharský cisár snažil presadiť cyriliku a pôsobenie Preslavskej školy sa nieslo v tomto duchu. Tí žiaci Cyrila a Metoda, ktorí neboli spokojní s cyrilikou, pokračovali ďalej a našli útočisko v Macedónskom Ochride (Ohridská hlaholská škola). V každom prípade Preslav (Bulharsko) a Ochrid (Macedónsko) vytvorili dve významné kultúrne a literárne centrá, ktoré pokračovali v diele Cyrila a Metoda.

Najstaršie nápisy v cyrilike pochádzajú z 9. storočia a nachádzajú sa v rumunských dedinkách Miscea Voda a Basarabi. Sú však len prepisom z hlaholského originálu. Na Slovensku je pravdepodobne najstarším dokumentom náhrobný kameň kniežata Presiana, ktorý bol objavený pri rotunde v Michalovciach (nájdete ho v Zemplínskom múzeu).

Z Bulharska sa cyrilika rozšírila vďaka byzantskému obradu medzi ďalšie národy, ako sú Srbi, Macedónci, Čiernohorci, Rumuni, Ukrajinci či Rusi. Dodnes sa používa aj v bežnom živote. No dochádza tu k narastaniu odlišností (medzi jednotlivými národmi). Cyrilika bola jednoduchšia, než hlaholika a neskôr, po ďalšej úprave (za cára Petra Veľkého), už bola v ruskom prostredí označovaná za azbuku.

А Б В Г Д Е Ж З И К Л М Н О П Р С
Т Ф Х Ц Ч Ш Щ Ъ Ы Ь Ъ Ю Я Ѧ Ѣ Ѥ Ѧ
Ѧ ѧ Ѩ ѩ Ѫ ѫ Ѭ ѭ Ѯ ѯ Ѱ ѱ Ѳ ѳ Ѵ ѵ

Hlaholika je naďalej živá

Hoci cyrilika nahradila hlaholiku, predsa existuje miesto, kde hlaholika pretrvala do dnes. Nevie, či by niekto uhádol to miesto. Mnohí tam chodia na dovolenku. Reč je o Chorvátsku a konkrétne o Dalmácii.

Kým pôvodná hlaholika mala 38 písmen, tak Hlaholika v Chorvátsku mala 33 písmen. To však nie je jediná odlišnosť. Kým písmená pôvodnej hlaholiky mali oblú tvar, tak v Chorvátsku mali hranatú podobu.

V roku 1248 pápež Inocenc IV povolil senjskému biskupovi používať hlaholiku ako liturgický jazyk. Hlaholika tak dokázala odolávať vplyvu latinčiny. V Chorvátsku sa bežne používala až do 15. storočia. Potom nasledovalo obdobie dobývania Chorvátska zo strany Benátskeho štátu a objavili sa snahy potlačiť hlaholiku, ale nepodarilo sa. Hlaholika sa používala prakticky až do 20. storočia (hoci viac menej už len v liturgii).

Veľká časť pamiatok spojených s hlaholikou bola zničená po I. sv. vojne, kedy severná časť Chorvátska pripadla k Taliansku a dochádzalo tu k systematickému ničeniu nápisov v hlaholike a k páleniu kníh.

Za centrum Hlaholiky sa považuje ostrov Krk.

Nachádza sa tu Bašký Hlaholský chodník. Tento chodník je dlhý cca 2 km a lemujú ho kamenné monolyty, ktoré stvárajú jednotlivé písmená hlaholiky. Navštíviť možno aj bohoslužbu (v rímskom obrade a v hlaholike) vo františkánskom kláštore na ostrove Košljun (pri letovisku Punat) a na ostrove Cres, ale aj bohoslužbu v byzantskom obrade a v cyrilike – v križevskej eparchii (biskupstve).

Medzi písomné pamiatky patrí Bašská doska, do kameňa vytesaný text v hlaholike – kópia v kostole sv. Lucie v Jurandvore a originál v átriu Chorvátskej akadémie vied a umenia v Záhrebe, Valunská doska na ostrove Cres, ale aj texty uchovávané v kláštoroch na ostrovoch Košljun, Glavotok, Cres a v múzeu na Senji. Chorvátsko je zaujímavé aj tým, že sa tu hlaholika udržala aj v rímskom obrade (misál a breviár) a to až do 19. storočia.

Z Chorvátska sa mnohí radi vracajú domov. My sa vrátíme k hlaholike. V živote Metoda sa píše: „**a tu Boh zjavil filozofovi slovianske písmo**“. Hlaholika sa dnes už na našom území nepoužíva. To je fakt. Žiaľ. Ťažko by sme našli tak vzácne písmo. Mnohí teológovia dokonca tvrdia, že vytvorením hlaholiky Cyril napodobnil akt stvorenia. Útechou nám však môžu byť slová zo Života Konštantína Cyrila: „**zložil písmená a začal písať slová evanjelia: na počiatku bolo slovo a slovo bolo u Boha a Boh bol slovo**.“ Útechou nám môžu byť preto, lebo sú odkazom na ďalší vzácny poklad Veľkej Moravy – Proglas. A ten je dodnes živý, aj keď v úzadí. Ale o tom nabadúce...

Staroslovienčina

Tento jazyk dodnes pretrval a používa sa pri bohoslužbách. Je to cirkevný – bohoslužobný jazyk. Zaujímavosťou je, že v staroslovienčine sa dodnes na zápis používa cyrilika, ale aj latinka.

Zaujímavú hypotézu ohľadom staroslovienčiny priniesli slovinské pramene. Tvrdia, že uznanie

staroslovienčiny za štvrtý bohoslužobný jazyk, malo iné dôvody, než sme si doteraz mysleli. V tom období stáli proti sebe dve veľké centrá – Franská a Byzantská ríša, ktoré cez rozširovanie kresťanstva, šírili aj svoj politický vplyv. Vatikán sa snažil tieto tendencie oslabiť tým, že umožnil národom, aby používali svoj vlastný jazyk pri slávení bohoslužby a tak sa aspoň duchovne a kultúrne vymanili spod vplyvu Franskej či Byzantskej ríše. A prvý národ, ktorý takúto možnosť dostal, boli Slovania. A tak bohoslužba v staroslovienčine bola o jednote medzi Veľkou Moravou a Rímom a mala vytvoriť most medzi východom a západom v duchu všeobecnej jednoty.

Staroslovienčina v bohoslužbe je dnes už natoľko odlišná od slovanských jazykov používaných v bežnom živote, že sa pre mnohých ľudí stáva nezrozumiteľnou.

Tomáš Hupka

Článok bol napísaný pre Slovo z Britskej Kolumbie 2015

Autor je tvorcom portálu: www.my2spolu.com

Primárny zdroj:

Štefan Vragaš: Cyrilo – Metodské dedičstvo, Bratislava, 2013, Lúč, 368 s.

Príde sláva Slávov

Vydali sa na cestu aj preto

lebo okrem iného

gniavilo ich aj vláderske geto.

Myšlienky pokroku obhrýzali poddanstvo,

útrapy, roboty a pánske tyranstvo.

Slobody svetlo

na Dolnej zemi pre nich svitalo.

Trmácali sa dlho, predlho

až sa im nakoniec otvorilo

samo nebo.

Altánok svätý

pre seba postavili.

O pár rokov

do väčšieho sa pustili.

Pre seba i deti svoje

veľké dielo vytvorili.

Hrdo stál ich kostol krásny,

ba i teraz stojí na výslňi.

Po viac ako dvesto rokoch

hlása živé Božie slovo.

Nebesá ho prikrývajú, ochraňujú.

Jeho zvony všetkým

odchádzajúcu nádej vracajú,

hoc dnes ešte stále

slovo Božie

pod jeho krídlami

cudzím jazykom zveľaďujú.

Ich srdcia sa vierou naplňajú

lebo vedia,

že príde sláva Slávov

s duchom svätým

po viac ako dvesto rokoch

opäť do ich príbytkov.

Michal Hronec, 2009

Napísané k 215. výročiu vysvätenia kostola, svätostánku, ktorý si postavili Komlóšania v roku 1794.

Tomu sa však nesmieme čudovať. Opravdiví svätci zriedka mysleli na to, aby zachovali na písme svoje životopisy, lebo ich myseľ bola upretá nie na časné úspechy, hoci aj v apoštolskom pôsobení na tomto svete, ale predovšetkým, aby „ich mená boli zapísané v nebi“ (Lk, 10,20) Veď si spomeňme na dvanástich apoštolov Ježiša Krista: Včítane Petra, Jakuba, Jána, Tomáša, Filipa máme o nich iba veľmi stručné spomienky v knihách Nového zákona, ale z ich životopisov nevieme takmer nič, okrem historicky neistých tradícií, ktoré sa zachovali na rozličných miestach. O našom Gorazdovi však, napriek nejestvujúcej pôvodnej biografii, nachádzame v stredovekých gréckych, latinských aj staroslovenských, starobulharských a staroruských dokumentoch celý rad spoľahlivých záznamov a správ, takže si môžeme zostaviť aspoň v hlavných obrysoch jeho dosť výrazný životopisný profil.

Dnes už s veľkou historickou pravdepodobnosťou môžeme povedať, že svätý biskup Gorazd bol synom slovenských rodičov z vysokého šľachtického rodu Nitrianskeho kniežatstva. Narodil sa okolo roku 830 a dostalo sa mu nezvyklo vysokého vzdelania v niektorom bavorskom kláštore, kde si osvojil cirkevný a kultúrny latinský jazyk, ako aj klasickú gréčtinu a vtedajšiu hornonemčinu. S takýmto vzdelaním iste pôsobil na kniežacom dvore najvýznamnejšieho slovenského kniežaťa a neskoršieho kráľa Rastica, ktorý mal asi podobné vzdelanie a s ktorým spolu došli na geniálnu myšlienku oprieť svoju mladú a ohrozenú štátnosť o vtedy najvyššie medzinárodné autority, akými boli Pápežský stolec v Ríme a Byzantské cisárstvo. Nadviazaním priamych stykov s nimi upevnil Rastic svoju medzinárodnú pozíciu a dosiahol vyslanie dvoch vynikajúcich byzantských učiteľov Konštantína a Metoda, ktorí sa stali zakladateľmi cirkevného osamostatnenia vtedajšieho Slovenska. Dnes sú hlavnými patrónmi našej vlasti a najnovšie aj spolu-patrónmi celej Európy.

Dokumenty svedčia, že jedným z najbližších a najschopnejších spolupracovníkov našich a slovenských vierozvestov bol práve svätý Gorazd. On spolupracoval tak na učiteľskej činnosti Konštantína a Metoda, ako aj na ich literárnom diele pri prekladaní posvätných a právnických kníh do jazyka starých Slovákov. On ich sprevádzal aj na ceste do Ríma v roku 867, kde bol vysvätený za kňaza. Pravdepodobne bol aj v roku 881 s arcibiskupom Metodom na návšteve cisára a patriarchu v Carihrade. Lebo po predčasnom úmrtí Konštantína-Cyrila sa stal Gorazd naj dôvernejším spolupracovníkom prvého nášho arcibiskupa Metoda, s ktorým zdieľal aj prenasledovanie franských biskupov a kruté väznenie na ostrove Reichenau v Bodamskom jazere. Nečudo teda, že po oslobodení Metoda a jeho návrate na arcibiskupský trón v sídelnom meste Morave, keď Metod cítil, že sa blíži jeho odchod do večnosti, vymenoval Gorazda za svojho nástupcu.

Tu by som si dovoľil vysloviť svoju osobnú mienku ohľadom tohto gesta arcibiskupa Metoda. Takmer všetci autori vychádzajú z predpokladu, že Gorazd bol iba kňazom. Tento predpoklad považujem za neprijateľný. Nemožno si predsa predstaviť, že by arcibiskup Metod, ktorý už aj ako laik mal hlboké právnické vzdelanie, ktorého teologickú náuku opätovne schválili dvaja rímski pápeži a ktorého pápež Hadrián II. vysvätil za biskupa a povýšil na arcibiskupa s titulom pápežského legáta pre všetky slovanské krajiny, že by takýto cirkevný hodnosť bol krátko pred svojou smrťou vykonal podobný protiprávny čin. To vymenovanie sa však stalo, preto napriek nedostatku písaného dokumentu je potrebné hľadať iné riešenie. Vychádzam teda z toho dokumentovaného faktu, že keď bol arcibiskup Metod v roku 880 opäť v Ríme, bol tam

Najstaršie vyobrazenie sv. Gorazda – stenopis

v Slivničkom monastieri v Macedónsku (1612).

Kto bol sv. Gorazd

Azda prvé, čo mnohým z nás prichádza na um pri vyslovení tohto mena, je veľmi rozšírená mienka, že meno sme už častejšie počuli, ale málo o ňom vieme. Veď dlho sa toto meno ani len nespomínalo pri vyučovaní slovenských dejín a aj v mnohých historických knihách nielen v našom, ale aj v iných európskych jazykoch, márne by sme v menovom indexe hľadali meno svätého Gorazda. Ale ani v cirkevnom kalendári všeobecnej rímskej Cirkvi sa Gorazd nikde nespomína. Iba v niektorých haglografických dielach nachádzame jeho meno pod odkazmi na „svätých Sedemopočetníkov“, medzi ktorými je Gorazd niekedy aj na prvom mieste, hneď po Cyrilovi a Metodovi.

s ním aj bavorský mních Wiching, ktorého si Svätopluk vyvolil za biskupa v Nitre a požiadal pápeža, aby ho vysvätil. Pápež Ján VIII. to nielen rád urobil, ale odkázal Svätoplukovi, aby poslal do Ríma ešte jedného kňaza na vysvätenie za biskupa pre iné svoje mesto, čím by získal možnosť ďalších biskupských svätení priamo vo svojom kráľovstve. Bolo by priam neuveriteľné, že by Svätopluk, ktorému veľmi záležalo na pápežovi, nevyužil takúto výnimočne priaznivú pápežovu výzvu. Bolo v logike veci, aby Svätopluk vyslal do Ríma práve kňaza Gorazda, ktorý sa už osvedčil ako Metodov spolupracovník, aj ako spolupracovník Rasticov a asi aj jeho diplomat. Gorazd teda mohol byť už Metodovým pomocným biskupom, o čom v tieni takej významnej osobnosti pramene nezaznamenali žiadnu správu. V takomto prípade by bolo Metodovo vymenovanie Gorazda za správcu arcidiecézy celkom normálnym opatrením a potrebným predpokladom i jeho povýšenia na arcibiskupa, ktoré by muselo prísť od pápeža v Ríme. Určitým potvrdením tejto hypotézy je aj reakcia nového pápeža Štefana V., ktorý na obžalobu biskupa Wichinga proti tomuto vymenovaniu Gorazda za nástupcu arcibiskupa Metoda nepoužil ináč nutnú hrozbu exkomunikácie alebo dokonca priamy cirkevný trest, ale iba vyhlásil, že Gorazd nesmie vykonávať svoj takto získaný úrad, kým osobne nepríde do Ríma a „svoju vec živým slovom vysvetlí“. Aj v tomto pápežovom stanovisku možno vidieť nepriame potvrdenie, že Gorazd bol biskupom.

Čoskoro potom však kráľ Svätopluk, ktorý bol predovšetkým veľkým bojovníkom, ktorému zachutila moc a pustil sa do dobývania ďalších území pre svoje kráľovstvo, ponechal cirkevné veci svojmu biskupovi Wichingovi. Tento rozpútal hrozné prenasledovanie všetkých asi dvesto slovenských kňazov, čo vyšli z Metodovho školenia, a tých, čo to prežili, dal vyviezť na hranice Svätoplukovej ríše. Viacerých z nich predali židovským kupcom, a títo ich odviekli na trh otrokov do Benátok. Tam ich vykúpil vyslanec byzantského cisára Bazilea I. a priviedol ich do Carihradu. Niektorí sa však zachránili aj útekou do susedného Bulharska. Nevieme presne, kde sa vtedy nachádzal biskup Gorazd.

O ňom totiž odvtedy nemáme žiadnych celkom dôveryhodných správ. Preto historici predstavujú rozličné možné hypotézy, z ktorých žiadnu nemožno jednoznačne dokázať.

Za najpravdepodobnejšie by som pokladal, že sa Gorazd uchýlil do Bulharska. Písomný grécky dokument z 13. storočia, ktorý sa nachádza v Národnej knižnici v Paríži obsahuje totiž zoznam bulharských arcibiskupov, v ktorom ako tretí v poradí sa nachádza svätý Gorazd. A potvrdzovala by to aj dávna tradícia vo vtedajšom bulharskom meste Beligrad (teraz Berat v Albánsku), podľa ktorej tam v rieke bol mučeníckou smrťou utopený sv. Gorazd, ktorý založil tamajší kedysi slávny kláštor. Spolu s ním bol umučený aj sv. Angelár a obidvaja sú vo východnej Cirkvi uctievaní v skupine svätých Sedemopočetníkov (Cyril, Metod, Naum, Sáva, Kliment, Gorazd, Angelár), ktorých osobnosti sú predmetom aj dávnej ikonopiseckej tradície.

Najväčším prekvapením toho, kto sa zaujíma o sv. Gorazda je však bezpochyby fakt, že na jeho rodnom Slovensku sme ho až do nedávna takmer nepoznali. Je to však jeden z najsmutnejších následkov toho, že sme pred tisíc rokmi stratili svoju vlastnú štátnosť. Lebo aj sloboda a rozvoj cirkevného života vždy boli a do istej miery aj teraz sú podmienené aj štátnou organizáciou a jej rozličnými záujmami. Iba obnovenie slovenskej štátnosti nám umožnilo najprv v ďalekom Ríme, potom aj tu doma na Slovensku hlbšie sa zaoberať štúdiom našich najstarších dejín a objaviť v lepšom svetle túto vynikajúcu osobnosť našich dejín. Veľmi správne historici vidia v ňom prvého slovenského šľachtica s európskym vzdelaním, diplomata, jazykovedca, pedagóga, teológa, prekladateľa posvätných kníh. Ale Gorazd bol predovšetkým horlivým katolíckym kňazom a vzácnym spolupracovníkom našich učiteľov Konštantína a Metoda, biskupom a obranom práv nimi založenej cirkevnej organizácie, trpiteľom a vyhnancom za vieru, ktorú v ďalekom vtedajšom Bulharsku dosvedčil svojou mučeníckou smrťou. Napriek všetkým životným skúškam zostal verný svojmu rodu a Kristovej Cirkvi. Preto ak si dnes chceme dôstojne uctiť svätého Gorazda z Močenka, obráťme sa k Bohu jeho modlitbou, ktorá sa nám zachovala vo vzácných pamiatke Kyjevských listov a doposiaľ nestratila svoju aktuálnosť. Ba ak sa pozorne obzrieme okolo seba, ľahko zistíme, že tá modlitba môže byť v neďalekej budúcnosti celkom tak aktuálna – ba ešte aj aktuálnejšia – ako vtedy, keď ju svätý Gorazd napísal:

Na náš štát, Pane, milosťou svojou zhladni.

Nevydaj cudzím, čo je naše,

A neobrát' nás na korisť národom pohanským.

Skrze Krista, nášho Pána,

ktorý vládne s Otcom i so Svätým Duchom.

Amen.

Milan S. Ďurica

Prvá vlna slovenských vysťahovalcov smerujúcich na americký kontinent priniesla do Spojených štátov osobnosti nebyvalých rozmerov. Hlboká stopa, ktorú za „veľkou mládkou“ po sebe zanechali naši rodáci, nevychladla ani po dvoch storočiach. Jednu z najvýznamnejších brázd (ak nie i tú najhlbšiu a najzreteľnejšiu) vryl do slovenských dejín amerického kontinentu oravský rodák – rev. Štefan Furdek. V roku 2015 si pripomíname 160. výročie jeho narodenia (*2.9.1855, Trstená) i sté výročie od jeho smrti († 22.10.1915, Cleveland).

Štefan Furdek sa narodil v chudobnom oravskom kraji, rodičom Štefanovi a Márii, rodenej Stopkovej. Všeobecné gymnaziálne štúdium získaval v Banskej Bystrici, neskôr pokračoval v Nitre na teologických štúdiách i na filologických štúdiách v Prahe. Už v tomto čase sa Furdek snažil vyhýbať maďarizačným tlakom, avšak ani v českej metropole, v Prahe sa necítil úplne slobodný. V roku 1882 emigroval do Spojených štátov, do Clevelandu, kde si vzdelanie doplnil a ukončil ho. V roku 1882 ho vysvätili za kňaza a svoje prvé pracovné miesto získal v českej osade.

Tu sledoval život iných krajanských spolkov, prenikal do myslenia Američanov i ďalších národov, učil sa jazyk a začínal aplikovať svoje prvé návrhy pre organizovanie slovenského života v Clevelan-

Rok okrúhlych jubileí fundátora amerického slovenského života

Venované spomienke na Štefana Furdeka (1855 – 1915)

de. Keď Furdek úplne pochopil význam a prínos slovenských organizovaných spolkov, dňa 13. apríla 1890 uskutočnil zhromaždenie miestnych Slovákov na Gross street a spoločne založili 1. Katolícku Slovenskú Jednotu. Známe heslo „Za Boha a národ“ sa stalo hnacím motorom pre prvý organizovaný slovenský život v Clevelande. Furdek si bol vedomý, že myšlienka Jednoty bude mať oveľa väčšiu silu i masovosť, ak bude podporená aj vlastným časopisom. A tak, od roku 1891, začal vychádzať časopis Jednota, ktorý je publikovaný až do dnešných čias a tvorí súčasť každej krajanskej knižnice. Furdek časopis viedol 17 rokov a takmer každý výtlačok obsahuje príspevok s jeho autorstvom.

Jeho snahy o založenie jednotného, demokratického a profilového spolku pre Slovákov pretrvávali aj naďalej. 13. septembra 1893 uskutočnil zhromaždenie „milovníkov slovenského ľudu“ v Chicagu, ktoré zasialo prvé semienko pre vznik Matice slovenskej v Amerike. Tento čin bol odpoveďou amerických Slovákov na zatvorenie Matice slovenskej v Martine. „Vzkriesená Matica pozdravuje Slovákov“, tak znel odkaz, ktorý poslali americkí Slováci z tohto zhromaždenia do Slovenských národných novín. Po dobu jedenástich rokov Matica slovenská v Amerike organizovala slovenskú kultúru, pripravovala divadlá, vydávala Sborník Matice slovenskej a Radcu slovenských prisťahovalcov. V roku 1904 sa pre veľký počet slovenských spolkov a pre vlastnú nejednotnosť rozpadla.

Ďalším krokom ako politicky zjednotiť Slovákov bolo založenie Národného výboru a Národného fondu v Pittsburgu (18. 8. 1899). 17. októbra 1905 Furdek výbor rozšíril až na Ústredný národný výbor, aby doň zastrelil čo najviac Slovákov a Sloveniek žijúcich nielen v okolí Pittsburgu, ale i v celej Amerike. Na posilnenie svojich snáh uplatnil myšlienku člen-

ského poplatku, z ktorého podporoval najrôznejšie slovenské akcie.

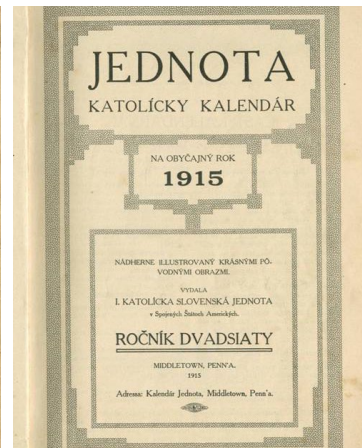
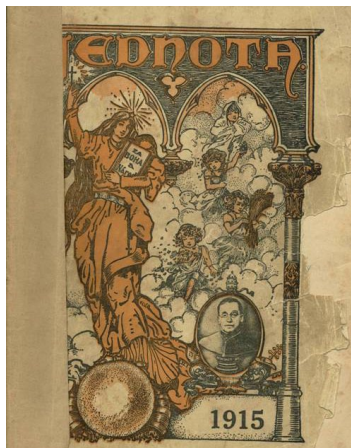
V tomto čase už bol Furdek etablovaný medzi novinárskou slovenskou elitou a v Pittsburgu, v ktorom sa vtedy združovalo približne 80 000 Slovákov, zvolal (21.12.1906) stretnutie zástupcov slovenských časopisov v Amerike. Na predsednícku stoličku Združenia slovenských novinárov v Amerike bol zvolený práve on. Víziu celoamerického slovenského spolku začal naplňovať už v roku 1907, kedy bol zvolaný Národný Slovenský Kongres, ktorého sa zúčastnilo takmer 10 000 Slovákov. Tu sa založila Slovenská liga (30. 5. 1907), ktorá predstavovala pre amerických Slovákov organizáciu, v ktorej členstvo bolo nielen hrdoťou a právom, ale i akousi slovenskou povinnosťou. Furdek sa stal jej novým predsedom – agitoval, vyzýval i organizoval.

Štefanovi Furdekovi môžeme vďačiť nielen za silnú národno-aktívnu činnosť orientovanú na zakladanie najprogressívnejších slovenských organizácií v Amerike, ale i za mnoho ďalšieho. Je autorom hymny amerických Slovákov a stojí aj za ustáleným pomenovaním pre Slovákov „The Slovaks“, pretože v tom čase bol slovenský národ v Amerike nejednotne nazývaný, napr.: „Austrians“, „Hunga-

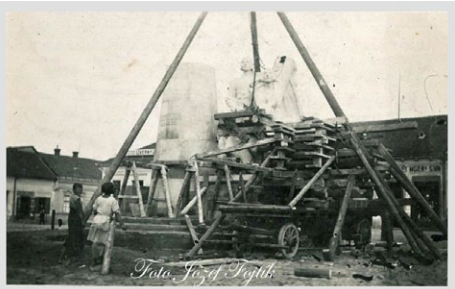
rians“, „Hnus“, „slavish poeple“, „Slavonians“. Je zakladateľom Kalendára Jednota, ktorý dnes slúži ako jeden z hlavných zdrojov pri štúdiu dejín Slovákov v Amerike. Je autorom čítaniek a šlabikárov, prózy i poézie. Navrhol aj založenie podujatia Slovenské dni, ktoré ešte i dnes existuje v určitých obmenách.

Táto nebyvalá osobnosť však nebola obdarená dlhovekosťou. Svoju životnú púť ukončil 19.1.1915 v Clevelande. Jeho meno bolo aj naďalej spojené so všetkými dôležitými činmi amerických Slovákov a prakticky je prepojené až dodnes, pod známym heslom: „Za Boha a národ“.

Zuzana Pavelcová

Kalenár Jednota na rok 1915, ktorý zostavil Štefan Furdek r.1914, rok pred svojou smrťou. Obsahuje 15 rozsiahlych článkov, z ktorých 14 napísal sám Furdek. Tento kalendár môžeme považovať za Furdekov testament - odkaz pre zahraničných Slovákov.

Slovák 1. septembra 1936: Mohutné oslavy Štúrove v Báb

V roku 2015 si pripomínáme 200. výročie narodenia slovenského dejateľa L'udovíta Štúra, preto bol tento rok vyhlásený za Rok L'udovíta Štúra.

Medzi knihami mám založenú kópiu denníka Slovák z 1. septembra 1936. Číslo sa venuje odhaleniu Štúrovho pamätníka v Bánovciach... Vyberám z neho, aby som priblížila atmosféru osláv spred takmer osemdesiatich rokov. Do textu som nezasahovala, ani ho nekomentujem. Ide mi predovšetkým o autenticitu a historickú hodnotu.

Mária Škultétyová

Od cesty trnístej - k ceste víťaznej

Deň 30. augusta ostane navždy pamätným vo vývoji slovenského národného pohybu. Tento dátum bude sa česťne radit' k významným dátumom v histórii po prevrate oživeného slovenského nacionalizmu, ktorý kráča dnes už nezadržateľne k víťazstvu. Boly to Bánovce nad Bebravou, malé mestečko severozápadného Slovenska, ktoré dali prístrešie mohutnému eruptívnemu prejavu slovenského národného ducha, akého Slovensko od pamätných Pribinových osláv r. 1933 nevidelo. Slovenská akademická mládež na čele so svojím oduševneným predsedom V. H. Kurthom dala sa do práce, aby postavila dôstojný a reprezentatívny pomník najrôzovitejšiemu reprezentantovi slovenského národného génia a slovenskej osobitosti, **L'udovítovi Štúrovi**. Akcie sa ujal bývalý minister **dr. Jozef Tiso** a postaviac sa na čelo jubilárneho Štúrovho výboru, nie malou mierou prispel k tomu, že táto akcia mohla byť s úspechom zakončená a malé Bánovce chlúbiť sa môžu s jedným z najkrajších pomníkov, aké do dnes stoja na Slovensku.

Deň pred odhalením pomníka

Rámec Štúrových osláv neobmedzil sa časove na 30. augusta a tým menej a priestorove na Bánovce nad Bebravou a Uhrovec. Slovenská národná mládež složila už týždeň vopred poctu hrdinom slovenského povstania z roku 1848 – 49 L'udovítovi Štúrovi v Modre, M. Hodžovi v Lipt. Sv. Mikuláši a M. Hurbanovi v Hlbokom. Súčasne v ten istý deň složila mládež veniec v Trenčíne na hrob matky L'udovíta Štúra.

V piatok 28. augusta otvorená bola výstava Sdruženia slovenských umelcov v Bánovciach.

V sobotu 29. augusta predpoludním o 11.hod. boli porady zástupcov spolkov študentských a mladých Slovákov v sekretariáte Štúrovho jubilejného výboru a odopoludnia o 2. hod. otvorenie výstavy živnostenského spoločenstva v miestnostiach štátnej ľudovej školy.

Odopoludnia o 4.hod. v okresnom dome odbavili si

akademici bánovského okolia slávnostné shromáždenie svojho sdruženia. Tu povedal **V. H. Kurtha** prednášku: „Štúr aktuálny pre slovenskú mládež“ a predniesol reč msgr. dr. **Jozef Tiso** na téma „Slovo k akademickej mládeži.“ Za študentstvo slávnostný prejav mal tajomník Sdruženia R. Zatkó. Nasledovalo odovzdanie čestných diplomov a po jednotlivých prejavoch a zaspievaní hymny: „Hej, Slováci...“ sa shromáždenie zakončilo.

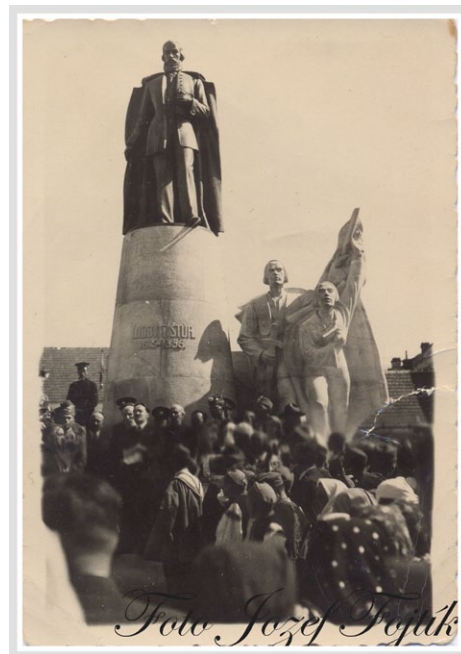
Jedným z najkrajších doplnkov Štúrových osláv bolo zasadnutie obecnej rady a zastupiteľstva v Bánovciach, na ktorom zasadnutí po slávnostnom prejave starostu obce **Štefana Fojtíka** obec Bánovce usniesla sa založiť Štúrovské jubilárne štipendiá pre mládež svojej obce. Je to krásny dôkaz, nakoľko pochopila obec význam Štúrových osláv.

Večer o 7. hod. nasledoval potom koncert Spevákkeho sboru pod vedením prof. **Miloša Ruppeldta** a sólového výstupu **Alojza Pavču**. Tu predniesol svoju reč referent Matice slovenskej dr. **Novák** o vývine slovenčiny býv. senátor, kraj. poslanec dr. **Ján Kovalík** svoju báseň: „L'udovít Štúr na Devíne.“ Ku mládeži prehovorili ešte frenetickým aplausom privítaní **Andrej Hlinka** a univ. prof., správca Matice slovenskej **dr. Jozef Škultéty**.

Týmto bol sobotňajší program Štúrových osláv dokončený.

Štefan Fojtík

novciach

Celé Slovensko sa korí pamiatke Štúrovej.

Pravé putovanie do Bánoviec nastalo iba v nedeľu ráno, kedy vlakmi, autami a z blízkeho okolia i pešky dochádzalo sem obecnosť v ohromných masách. Bolo tu zastúpené celé Slovensko. Mnoho oduševnených bolo tu aj z najodľahlejších kútov východného a juhovýchodného Slovenska, ba boli tu aj oduševnení zo slovensko-maďarského pohraničia. Dopoludnia okolo 11. hod. pred začiatkom sv. omše bolo už na námestí ako v úli včiel. Všetky vrstvy sú zastúpené. Duchovenstvo, svetská inteligencia, roľníctvo, robotníctvo, všetko je prítomné. O 11. hod. začínajú sa súčasne bohoslužby katolíckej v katolíckom farskom chráme a na námestí, kde káže miestny dekan farár msgr. dr. Tiso, a evanjelické v evanjelickom chráme. Pred zakončením bohoslužieb tvoria už hasiči kordon na priestranstve okolo sochy, aby vyhradili miesto pre krojované skupiny a pre čestných hostí. O 12.25 hod. je už všetko sriadené.

Pred sochou stoja šiky cyrilometodejskej orolskej župy, legionári, národná garda a hasičstvo. Za kordonom potom vlní sa 15 - 20-tisícový zástup, zabierajúci celé námestie a rozprestierajúci sa aj do bočných uličiek. Na tribúne zaujímajú miesta elitní hostia slávnosti, v prvom rade staručkí správcovia Maticy slovenskej Ľudského škúľtety, provinciáli piaristov Jozef Branecký, senátor dr. Krčméry, poslanci: Sivák, Sidor, dr. Sokol, Florek, Haššík, Turček, Drobný, senátor dr. Polyák, kraj. poslanci: dr. Žirko, Rovnianek, dr. Hutka, za krajský úrad dr. Halla, šéf personálneho oddelenia dr. Černo, ev. farár Ruppel- dt a Palic, okresný náčelník z Trenčína dr. Galvánek a mnoho iných vynikajúcich osobností.

Prišiel aj Hlinka

Odrazu v zástupe nastane šumot a v zápätí neopísateľné výbuchy oduševnenosti, slávyvolania a potlesky. To prichodí v sprievode senátora Krčméryho vodca slovenského národa **Andrej Hlinka**, aby zaujal vyhradené mu miesto na čestnej tribúne vedľa baťka Škúľtetyho. V určený čas, presne o 12.25 hod., dáva predseda osláv msgr. **Jozef Tiso** povel k vytiahnutiu štátnej vlajky a Spevácky sbor slovenských učiteľov spieva štátne hymny. Tým bola slávnosť otvorená a slova ujíma sa predseda osláv dr. **Jozef Tiso** a číta vlastnoručný list prezidenta republiky dr. **Eduarda Beneša**, adresovaný predsedovi osláv bývalému ministrovi dr. Jozefovi Tisovi. Slovensky písaný list znie nasledovne:

List prezidenta republiky

„Pán poslanec! Budúcu nedeľu konáte v rámci celoštátnych Štúrových osláv, ktorých som protektorom, odhalenie Štúrovho pomníka v Bánovciach nad Bebravou. Keďže mi je nie možné slávnosti sa zúčastniť, chcel by som touto cestou vzdať predovšetkým poctu pamiatke tohto veľkého Slováka, ktorý už pred 80. rokmi sa pokúsil o to, čo sa nám podarilo previesť až po svetovej vojne, t. j. politické sjednotenie Čechov a Slovákov. Okrem toho však chcel by som prejavíť i svoje uspokojenie nad rozhodnutím iniciátorov týchto osláv, previesť sa jednotne v celej republike, použiť ich, ako píšete, k významnej manifestácii československej štátnej jednotnosti a ukázať tak, že naša republika nie je dielom náhodilej konštelácie po svetovej vojne, ale prirodzený dôsledok snáh, ktoré sa dávno za Moravou i pred ňou uplatňovali a dospením národa sa uskutočniť musely. Prosím Vás, ako predsedu jubilárneho výboru, aby ste uistili účastníkov slávnosti, že – hoci neprítomný – budem v tomto smysle vašu slávnosť s vami všetkými duševne prežívať.“
Dr. Eduard Beneš.

Reč poslanca dr. Tiso

Po prečítaní prezidentovho listu začína svoju otváraciu reč msgr. Dr. Tiso. V reči, založenej na presvedčivej argumentácii odôvodnil dr. Tiso najprv opodstatnenie a smysel nacionalizmu ako

mravného princípu a vychádzajúc zo Štúrovho nacionalizmu, hovoril na adresu slovenskej mládeže: „Mládež slovenská z tejto skvelej tradície nacionalizmu slovenského čerpá svoju orientáciu a je odhodlaná ísť cestou, na ktorej je nacionalizmus bude pestovaný na dogmatickom základe samobytného, etnograficky samostatného, štátopoliticky suverénneho národa slovenského a samostatnej svojráznej iřečitej reči slovenskej. Dogmatický tento zákon dogmatizmus preberá z minulosti ako dedičstvo otcov a preto je plnoprávnym dedičom veľkých dejateľov slovenského národa. V šľapajoch a duchu historie slovenskej kráča slovenský nacionalizmus, ktorý súctakto prirodzeným organickým prvkom slovenského života, jedine môže tak malý národ, ako je náš národ slovenský, zachrániť od zaniknutia.

Ako nie je mysliteľný slovenský nacionalizmus bez uznania slovenského národa, tak nie je možná praktická práca za národ bez toho, že by tá zahrnula v sebe všetky složky a hodnoty, ktoré národ reprezentuje. Práve preto chciť povzniesť hradské, bystrinské, pasienkové, bystrinské, pasienkové, pasienkové povzniesenia a súčasného kultivovania jeho reči, literatúry, umenia a kultúrneho života vôbec, znamená toľko, ako

prípravovať tieto veci pre niekoho iného na ten čas, keď tu už národa slovenského nebude, lebo v reči a kultúre svojej žije národ.“

Ďalej sa postavil msgr. Dr. Tiso proti národnej ľahostajnosti, mravnej neviazanosti mládeže a prívola slovenskú mládež k sebaobetavej, nežitnej práci za národ. Na konci svojej hlboko premyslenej a neustálymi výbuchmi nadšenia prerušovanej reči hovoril dr. Tiso:

„Štúrov nacionalizmus, postavený na dvoch základoch, samobytnosti národa slovenského a iřečitosti reči slovenskej, preto, že uznáva zákon Boží a zákon prírody, bol prirodzeným základom života národa slovenského a preto sa i dožil vyvrcholenia vývinu svojho v dosiahnutí svojej štátnosti v republike československej. Tohto odkazu Štúrovho bude sa mládež slovenská pridŕžovať, keď za prirodzenú pokladá vlasť Čechov a Slovákov a keď za najistejšie zabezpečenie štátu svojho pokladá verné pridŕžovanie sa základnej myšlienky Čechov a Slovákov, ktorú vyjadrovali naši buditelia v minulosti, naši zahraniční bojovníci počas vojny a písomné dohody, hovoriace o dohodách dvoch národov, Čechov a Slovákov, o rovnoprávnom umiestení týchže a ich reči v štátnom a verejnom živote vôbec.

Spojenie s najbližším bratom Čechom hlása Štúr, v ústrety tohto spojenia šiel, pravda, nie popieraním národa slovenského a reči jeho, ale opačne, zdôraznením samobytnosti národa slovenského a stvorením spisovnej reči slovenskej. Chcel mať jednotu, pravda, nie takú, ktorá predpokladá smrť jedného a ako taká páchne hrobom, lež jednotu živú, ktorá pozostáva zo spojenia dvoch živých a vedie k životu obidvoch. Aby túto vyššiu jednotu docielil, usiloval sa o jednotu v národe samom, preto nadviazal na prácu predkov a nič mu nevdalo, že tá nosila meno katolíckeho farára Bernoláka, pretože úzke styky udržoval so všetkými vrstvami národa a nehatilo ho v tom, aby nie len sám prichádzal za pokloniť

veľkému žijúcemu Slovákov, katolíckemu básnikovi v Maduniciach a aby k nemu ako k osviejúcemu pramienku privádzal i svoju družinu.

Mládež slovenská obodrená nacionalizmom, ktorý dýcha historiou a tradíciou slovenského národa, pôjde tou cestou za jednotu v národe a za živé spojenie dvoch živých, rovnoprávných národov v jednotnom štáte Čechov a Slovákov, lebo len v tom vidí zabezpečený život národa slovenského a republiky československej.“

Prejav V. H. Kurtha

Reč dr. Tisu prijalo shromaždenie dlhotrvajúcim a frenetickým aplausom. Potom ujal sa slova akademik V. H. Kurtha, iniciátor postavenia Štúrovej sochy, ktorý horlil vo svojej reči za zdravé, pozitívne, sviežejšie a zámernejšie hnutie národné, za opravdivý a účinný kurz slovenského nacionalizmu, ktorý má prepodoriť aj nacionálne hnutie mládeže českej.

Na adresu vládnych činiteľov hovoril V. H. Kurtha, že škoda im bolo neprísť do Bánoviec, kde by boli videli živelný a mohutný prejav expanzívneho slovenského nacionalizmu. Nakoniec poďakoval sa všetkým, ktorí sa o zdar akcie na postavenie Štúrovej sochy v Bánovciach zaslúžili a skončil zápalistým ohlasom k slovenskej mládeži: „My dali sme sa do služieb ducha a preto musíme prejsť cestu života víťaznú.“

Odhalenie sochy

Počas Kurthovej reči snáhi závoj zahaľujúci pomník a socha ukázala sa v celej svojej kráse. Shromaždenie vybuchlo v neopísateľné oduševnenie a oslavovalo autora pomníka, akad. sochára **Joža Pospíšila**. Potom prevzal v sprievode teplých a nehľadaných slov pomník do opatery mesta starosta Fojtík a Spevácky sbor slovenských učiteľov už intonoval prvé zvuky krásneho chorálu „Svät' Slovensko, svät'“. Keď doznel spev chorálu, oznamuje predseda osláv dr. Tiso, že prvý, ktorý sa prihlásil k slovu pri odhalení pomníku, je vodca slovenského národa **Andrej Hlinka**.

Pri odhalenom pomníku prvý prehovoril Andrej Hlinka

Zástup prepuká v novú, až k slzám dojímajúcu prejav oddanosti k Hlinkovi, ktorý hovoril: Za šťastie si

Bat'ko Škultéty

pokladám, že tak v minulosti, ako i v prítomnosti kráčam po ceste, ako nám ju vytýčil **Ludovít Štúr**. Je to cesta ducha, cesta trnitá, cesta vydláždená kameňmi nástrah a liečok. Touto cestou sa ubierať musí aj slovenská mládež, ktorá za národ musí pracovať až do sebažertvy, ako na to v histórii krásny dôkaz poskytnul **Múcius Scevola**. Slovenská mládež nesmie sa dať na cestu náboženskej a národnej apatie, karierizmu a hmotárstva, ale v zásadách Štúrových musí slovenské národné kolektívum obrobiť svojou, žiadnych obetí sa neľakajúcou pozitívnu prácou za národ. Len tak prejde cestu života víťaznú.

Prejav bat'ka Škultétyho

Po Hlinkovi ujal sa slova staručký bat'ko Škultéty, ktorý podal niekoľko retrospektívnych obrazov z minulosti slovenskej. Potom Spevácky sbor slovenských učiteľov zaspieval pieseň „Bože čoś ráčil“ a predseda osláv dr. Tiso zakľúčil slávnosť. Zástup ešte dlho stál tam v nedom obdive sochy a premlietaní tých krásnych slov, ktoré mu jeho vodcovia dali, ako duševnú potravu do ďalšej životnej borby. Len po dobrej polhodine začal sa zástup rozchádzať na obed, aby po ďalšej polhodine stál už pripravený k odpoľudňajšiemu programu.

Spoločný obed

Medzitým v budove Katolíckeho domu sišli sa slávnostní hostia na čele s prelátom Andrejom Hlinkom k spoločnému obedu. Prvý prípitok odznel z úst dr. Tisu, ktorý vyslovil radosť nad tým, že do Bánoviec sišla sa kultúrna, politická, i úradná elita slovenského národa, aby táto jednota v slovenskom národe ostala zachovaná.

Prelát Andrej Hlinka pýtal sa vo svojom prípitku, kde ostala vláda? Či vládny činiteľom deroguje ist medzi výkvet slovenského národa? Nás počínanie vlády nepomýli. Aj pri tejto príležitosti odkazujeme vláde, hovoril Hlinka, že sa už musí s tým smieriť a musí zjesť tú horkú pilulku, že Slováci boli, sú a ostanú suverenným slovenským národom. Príde čas, keď vláda nahliadne, aký hriech spáchala proti smyslu československej štátnosti, keď na úkor Slovákov favorizovala spinovcov a czechovcov.

Delegát Zvolena riaditeľ **Vallo** oceňoval Štúra vo svojom prípitku ako delegáta Zvolena na uhorskej diete, ev. farár **Ruppeldt** zo Žiliny vyslovil potešenie

Nazpäť cesta nemožná -
vždy napred sa ísť musí
(1836-1936)

ŠTÚROV RODNÝ KRAJ

Sostavil V. H. Kurtha

Dr. Brezinský - terajšie meno
Dr. LUDOVIT ŠTÜR:
ŠTÚROVO RODISKO
Oslavy národného slovenského bohatia vyvolávajú spomienku i na dávnu minulosť jeho rodnej dedinky — Uhrovec. Aký rozdiel medzi Uhrovcom minulým, plným života, rozkvetu hospodárskeho i priemyselného, bohatým na pohnuté udalosti, a Uhrovcom dnešným, — ubiedeným, ktorý sa úfa už len v svojej prírodnej krásy.
Uhrovec je obec veľmi stará. Možno z jeho nepreskúmanej historie by sa vynesol nejednen príspevok už či k reformácii, protireformácii, kultúrnej historii, pôsobeniu zemeplána na vidiek. Možno by sme sa obhatili i o poznatky sociologické, o kolonizácii, o složení obyvateľstva, jeho zamestnaní, kde popri hospodárstve prevládali všelijaké remeslá a či napokon by mohla byť týmto spôsobom bližšie objasnená i hospodárska účasť Slovenska na tomto poli v Uhorsku.

Kde bola cirkev, fara, kostol, tam stála i škola. Taký je pôvod i škôl oboch vyznaní uhrovských. O kat. sa staral Kolonich, o ev. Zay. Pretože Zay bol voči svojej cirkvi a škole štedrý, nuž r. 1811 prišiel z Trenčína do Uhrovec a Samuel Štúr, otec

Ludovítov. Štúrova rodina bola sporiadaná. Matka nábožná, dievky boli vychovávané v báni a v úcte božej. Z jemnosti a usťachtlosti matkinej a z rozumnosti otcevej zrodil sa 1815, 29. okt. **Ludovít Štúr**. Jeho dušu okrášlili bohyně uhrovských hôr a vchovaly matkou našepkované horské povesti. Kňazov stôl, Rokoš, Jankov vrštek objavuje sa v jeho básniach a spomienkach ako miesta, ktoré rád navštevoval, ktorým sa obdivoval. . . . V Uhrovci sa zrodil a z neho vyrástol duch, ktorý pohýbal stojatými národnými vodami, ustaviac spisovnú slovenčinu, založiac Nár. Noviny. Dal základ slovenskému národnému mysleniu, čitaniu. Dal mu pokyny, ktoré v politike znamenali ruvačku, v poezii tvorivý život a pre náš štát — národnú slobodu slovenskú. Heslá XIX. stor., presadené Štúrom na Slovensko, rozohnili a vyhranili slovenský charakter tak, ako je v súčasnej poezii, hoc i romant., ale so všetkými výraznými sociolog. znakmi, ako pozdejšie sa objavuje čo nebojácný, nezlomný v dumnej a velennej tvorbe Hviezdoslavovej a napokon ako ho zachytili v tejto (štúrovskej) tradícii na kongrese slov. spisovateľov v Tepliciach.

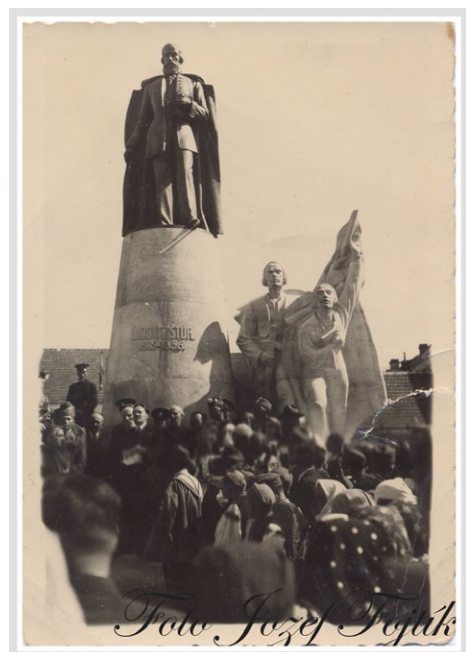
nad tým, že postavenia Štúrovej sochy Štúrovi, evanjelikovi — ujal sa práve katolícke kňazstvo, v čom vidí symbol a vyslovuje želanie, aby obidve cirkve i katolícka i evanjelická prinášaly každá to, čo má najlepšieho do spoločnej slovenskej domácnosti. Za Krajinský učiteľský spolok prehovoril učiteľ **Blaho** z Ostratíc, za dobrovoľníkov **V. Černák**, za Sväz slovenských remeselníkov a obchodníkov **Mičoch**, za akademikov bánovského kraja **MUC Popelič** a rad pekných prípitkov zakľúčil býv. senátor kraj. posl. **dr. Kovalik**.

Posviacka základného kameňa katol. internátu.

Po obede bola posviacka základného kameňa rím.-kat. učiteľského internátu, ktorú vykonal a význam tohto aktu v krátkosti ocenil prelát Andrej Hlinka.

Katolíci a slovenský život

Medzitým sa sriadil sprievod orolstva, ktorý odpochodoval na cvičišťe, kde bolo verejné cvičenie orolskej župy cyrilometodejskej. Na cvičení pred šíkom prehovoril starosta župy msgr. Formánek a slávnostný prejav povedal msgr. Dr. Jozef Tiso.

Takto vyzerá bývalý učiteľský ústav dnes.

V oceňovaní účasti katolíctva na slovenskej národnej borbe prišiel dr. Tiso k záveru, že katolíci vybrali si ľví podiel na národnej práci. A katolíci boli aj tí, ktorí vedeli kvitovať aj prácu iných, keď táto práca bola pre národ užitočná. Slovenských katolíkov radi by isté kruhy vyradiť zo slovenského národného kolektíva a chceli by nahovoriť verejnosti, že slovenskí katolíci nemali účasti na národnom živote. A hľa, dnešná slávnosť je novším dôkazom toho, že keď treba vyhrabávať minulosť, zasa sú to len katolíci, ktorí to robia. Vedení objektívnou k zásluhám iných, dávame každému to, čo mu patrí.

Po reči dr. Tisu nastúpili orolské šiky, ktoré v úhrnnom počte 800 vykonal vo všetkých kategóriách vzorne svoju úlohu. Medzi cvičením prehovoril ešte čestný starosta Orla dr. **Ján Kovalík** a cvičenie bolo zakľúčené.

Večer bola v katolíckom dome ešte veselica, ale na tej ostali hostia už iba z najbližšieho okolia, lebo najväčšia čiastka obecnstva osobitnými vlakmi a autobusmi rozišla sa už do svojich domovov, aby myšlienky Štúra, tak krásne v Bánovciach interpretované, rozniesla po všetkých krajoch Slovenska.

Slovo autorky na záver

Jubilantom zvykneme okrem slov uznania aj čosi darovať. Aký darček by si zaslúžil náš veľký oslávenec? Ja by som navrhovala opraviť v Bánovciach podstavec, na ktorom stojí. Aby nám z neho nespadol.

Mária Škultétyová

Všetky historické fotografie sú z rodinnej zbierky pána Jozefa Fojtíka z Bánoviec nad Bebravou. Autorom dvoch fotografií zo súčasnosti (Učiteľský ústav dnes a postava pred sochou Ľudovíta Štúra) je bánovský rodák Jožo Starosta.

Rozhovor Ľudovíta Štúra so slovenskou prírodou

Nad čím smúťte vy, mraky temné, rozložené po Tatrách, horách slovenských?

Nad smutným stavom obyvateľov ich, junák.

Spravodlivý je smútok váš, mraky temné.

Nad čím smúťte vy, zocelené pahorky a vrchy Tatier, hôr slovenských, slobodne sa vznášajúce vo výškach?

Že rodáci naši sa nedokážu vzniesť do vzduchu voľného, ale sú ako prikovaní k zemi, junák.

Spravodlivý je smútok váš, pahorky a vrchy tatranské.

Nad čím smúťte vy, skaly ohromné, vypäté na

Tatrách, pretrvávajú tisíc rokov ako deň?

Že rodáci naši menia svoje úmysly a nedokážu vytrvať v pedsavzatí svojom, junák.

Spravodlivý je smútok váš, skaly tatranské.

Nad čím kvílite vy, vetry búrlivé, po Tatrách šumiace?

Že rodáci naši nemajú sa k životu a nechcú pribrať sa k činom, junák.

Spravodlivý je smútok váš, vetry tatranské.

Nad čím truchľíte vy, vánky, lahodne vejúce po lúkach a nivách tatranských?

Že rodáci naši neprijímajú s vdakou vzduch, pokrm kvetov, ale hľadajú viac na statky než slobodného ducha, junák.

Spravodlivý je smútok váš, vánky lahodné.

Nad čím slzíte vy, potoky a rieky Tatier, šumiace bôľne do mora?

Že rodáci naši nedotýkajú sa pamäti a pôvodu svojho ako my vôd našich a život ich nezurčí, ale plynú nevedomky, akoby nebadane do mora života národov, junák.

Spravodlivý je smútok váš, potoky a rieky tatranské.

Nad čím smúťte vy, štihle jedle a mocné duby, strmiace sa do výšok pohorí tatranských?

Že rodáci naši dajú sa šliapať ničomníkom a nepostavia sa zmužilo proti nim ako my vetrom svojvoľným, junák.

Spravodlivý je smútok váš, štihle jedle a mocné duby na pohorí tatranskom.

Upravil Jozef Starosta podľa poslednej kapitoly spisu Ľudovíta Štúra „Starý a nový vek Slovákov“, napísaného r.1841, vydaného v staročeštine až r. 1935, preloženého do súčasnej slovenčiny r. 1994 Danou Podrackou.

Spis vyšiel knižne vo vydavateľstve Spolku Slovenských spisovateľov r. 1994.

Pri reálnom počte treba vychádzať zo všeobecnej a demokratickej zásady, že každý človek má neodhárateľné právo hlásiť sa k svojej národnej príslušnosti a môže i musí tak urobiť sám na základe slobodného rozhodnutia a osobnej vôle. V Slovenskej republike žije podľa cenzu z roku 2011 celkom 4 352 775 Slovákov a v zahraničí ak budeme vychádzať z oficiálnych štatistik, a tam kde ich niet, z odhadov a sebasčítania, tak je to od jedného k dvom miliónom osôb slovenského pôvodu.

Slovenský národ patrí k najstarším európskym národom s bohatou históriou a kultúrnym dedičstvom, usadeným od 4. storočia n. l. v karpatskej kotlině, v priestoroch medzi Tatrami a Dunajom a medzi Moravou a Poloninami, a je neoddeliteľnou súčasťou celého európskeho spoločenstva. Podobne ako iné národy, aj slovenský sa stal súčasťou migračných pohybov, ktoré prebiehali od dávnej minulosti až po súčasnosť. Prevažne v dôsledkoch politického, hospodárskeho, náboženského, národnostného a sociálneho útlaku, ale neraz i v dôsledku vojnových udalostí, boli mnohí nútení opustiť materskú krajinu a hľadať útočisko i uplatnenie v cudzích krajinách, ktoré sa pre nasledujúce generácie stali už ich novou vlasťou. Dnes registrujeme slovenské komunity a menšiny vo viac ako 50 štátoch celého sveta, kde sa ich počty pohybujú od jednotlivcov až po státisíce.

Slovenské emigračné vlny

Jednou najstarších i najpočetnejších je nesporne slovenská komunita v Kanade. Prví vystaľovalci zo Slovenska prišli do Kanady v 70. rokoch 19. storočia. Sú známe vystaľovalecké vlny, pred 1. svetovou vojnou, po 1. svetovej vojne, po invázii vojsk Varšavskej zmluvy do Československa v rokoch 1968 – 69 a najnovšie aj po prevrate v roku 1989 a emigrácia pokračuje aj po vzniku suverénnej a samostatnej Slovenskej republiky v roku 1993. Kým v prvej vlne slovenského vystaľovalectva do Kanady prevažovali drobní roľníci a poľnohospodárski robotníci, v 20. a 30. rokoch 20. storočia sa slovenskí vystaľovalci zamestnávali v priemyselných podnikoch vo východnej časti Kanady.

Po 2. svetovej vojne sa rady slovenských vystaľovalcov v Kanade rozšírili predovšetkým o príslušníkov slovenskej inteligencie. Po roku 1968 prišli do Kanady slovenskí utečenci z Československa väčšinou so stredným a vysokoškolským vzdelaním. Po roku 1991 je prevažne slovenských pristaľovalcov s vysokoškolským vzdelaním. Ročne sa do Kanady pristaľuje priemerne 200 občanov SR, pričom je udelených približne 150 pracovných povolení a 30 povolení na štúdium. V súčasnom období sociálna štruktúra Slovákov a ekonomické podmienky ich života zodpovedajú kanadskej spoločnosti.

Spolky

Slováci v Kanade majú svoju bohatú minulosť i súčasnosť. **Kanadská Slovenská Liga** bola založená v roku 1932. V čase najväčšieho rozmachu v šesťdesiatych rokoch mala spolu 55 miestnych pobočiek – zborov. V súčasnosti má 23 zborov a počet členov klesol pod 1000. **Kanadský slovenský podporný spolok** – Canadian Slovak Benefit Society, založený roku 1946. V ostatných rokoch v tomto spolku neustále klesá počet členstva a v súčasnosti už nie je schopný zabezpečiť vydávanie svojho tlačového orgánu Slovenský hlas, vychádzajúceho v rokoch 1949–1988. V roku 1998 prišlo k jeho premenovaniu na **Slovensko – kanadský spolok Milana Rastislava Štefánika**.

Kanadskí Slováci sú aj členmi odbočiek a miest-

nych zborov americko-slovenských spolkov – **Prvej katolíckej slovenskej jednoty**, ktorá má ústredie v Clevelande, Ohio a **Slovenského katolíckeho Sokola** s ústredím v Passaicu, NJ.

Slovensko-Kanadská Národná Rada bola založená v roku 1971 ako združenie kanadsko-slovenských inštitúcií, organizácií a záujmových skupín v celej Kanade. V súčasnosti má 36 kolektívnych členov a sídli v Toronte. SKNR je apolitické a neziskové združenie, ktorého mandátom je vytvárať väzby medzi krajaľskými organizáciami, zastávať záujmy kanadských Slovákov a podporovať aktivity a iniciatívy svojich členov.

AKO ĎALEJ, SLOVÁCI V KANADE ?

Ak budeme vychádzať z tézy, že Slováci nech žijú kdekolvek, tvoria jeden národ, tak iste nebude bez zaujímavosti vedieť, koľko Slovákov žije vo svete.

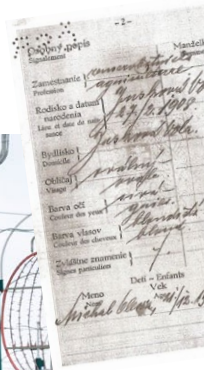
Slovenský dom – La Maison Slovaque bol založený v apríli 1982 s cieľom propagovať slovenskú kultúru v provincii Quebec. Riadi ho 15-členný zbor riaditeľov, ktorí reprezentujú rôzne slovenské organizácie v Montreali. Na úrovni provincií sa sporadicky prezentujú rôznymi, prevažne kultúrnymi aktivitami lokálne spolky a združenia, ako napr. **Slovenský kultúrny klub** v Calgary a **Slovenská spoločnosť pre kultúru a kultúrne dedičstvo** v Britskej Kolumbii.

Centrum kultúry a dedičstva kanadských Slovákov vzniklo transformáciou **Slovenského kultúrneho a informačného centra** (SKIC) v roku 2000. Kým SKIC bolo zamerané na propagáciu slovenskej kultúry v Kanade, hlavnou náplňou novej organizá-

cie je prezentácia kultúrneho dedičstva kanadských Slovákov. Centrum nemá registrovaných členov.

Kanadská základina pre umenie a divadlo (Canadian Dramatic Arts Foundation) vznikla z iniciatívy Svetového kongresu Slovákov v roku 1977, **Divadlo poézie a malých javiskových foriem** v roku 1981 a **Torontské Slovenské divadlo** v roku 1999. Je to počtom nevelká organizácia, ktorá združuje predovšetkým intelektuálov, vedcov a umelcov.

Odčlenením od KSL vznikla **Slovenská spoločnosť v Kanade**. V Ottawe pôsobí **Kruh slovenských rodoľubov**. V Edmontone sídli ďalšia organizácia **Slovenský národný kongres**. V Toronte sídli **České a slovenské združenie v Kanade**, ktoré združuje slovenských pristaľovalcov prevažne z konca 60. rokov a z obdobia po roku 1989.

Profesionálne a záujmové organizácie

V Kanade pôsobia aj organizácie, ktorých snahou je rozvinúť obchodné kontakty so Slovenskom. V Toronte existuje od r. 1993 **Slovensko kanadská obchodná komora** (Slovak Canadian Chamber of Commerce). Slovenská obchodná komora pôsobí aj v Calgary a Montreale.

Kanadská slovenská profesionálna a obchodná asociácia (Canadian Slovak Professional and Business Association) vznikla v roku 1962. Cieľom asociácie je spájať, prinášať poznanie a informácie obchodným zastúpeniam a profesionálnym obchodníkom pochádzajúcim zo Slovenska. V Ottawe od roku 1996 pôsobí **Slovensko kanadské obchodné združenie** (Slovak Canadian Business Association).

S prepojením na Slovensko pôsobia v Kanade aj cestovné kancelárie (Nitra Travel, Worldwide Travel Service, International Travel Slovakotour a i.).

Folklorne súbory prispievajú v značnej miere k udržiavaniu kultúrneho dedičstva a k udržaniu

národného povedomia Slovákov v Kanade. Svoje umenie prezentujú na rôznych akciách v Kanade a zúčastňujú sa aj na rôznych podujatiach na Slovensku. Mnohé zo súborov pozývajú do Kanady významných slovenských amatérskych a profesionálnych umelcov.

Najznámejšími slovenskými folklornými súbormi sú: tanečná skupina **Slovak Rozmarin Dancers** vo Windsore, **Lipa Canadian Slovak Folk Ensemble** v Kirklande, Quebec, **Domovina Dancers** vo Windsore, **Východná Slovak Dancers** v Missis-

sauge, detský súbor **Bratislava** vo Wellande.

V Kanade pôsobia dva divadelné súbory: **divadlo Dolina** v Toronte a **divadlo Priadky** v Montreali. V umeleckej a kultúrnej oblasti sa v Kanade presadilo viacero umelcov slovenského pôvodu.

Jazyk a vzdelanie

Slovenský jazyk používajú prisťahovalci prvej generácie prisťahovalcov, v obmedzenej miere druhej generácie, tretia však už väčšinou po slovensky nekomunikuje. Niektoré fenomény zachovávané prítomnosť slovenčiny v slovenskej komunite ešte ostávajú (farnosti so slovenskými kňazmi, krajské organizácie, slovenské noviny, jednotlivci z radov nových prisťahovalcov a i.).

V počiatočných štádiách sa vzdelávanie slovenských prisťahovalcov sústreďovalo v slovenských farnostiach (napr. vo Fort Williams, Ontario, od r. 1929 v Montreale, Toronte, vo Windsore a v 50. rokoch v Hamiltoni). V povojnovom období sa vzdelanostná úroveň Slovákov v Kanade zvýšila, slovenskí prisťahovalci začali stále viac investovať do vzdelania svojich detí a tým sa postupne približovali kanadskému štandardu. Vzdelanostná úroveň slovenskej komunity v Kanade je v súčasnosti veľmi dobrá a vyrovná sa celokanadským kritériám.

Viacero úspešných pedagógov a vedeckých pracovníkov pôsobí na kanadských univerzitách a významných kanadských školách (Queen's University v Kingstone, York University v Toronte, University of British Columbia, University of Calgary a i.). Vďaka finančným dotáciám kanadských a amerických Slovákov bola v r. 1993 na Ottawskej univerzite založená **Katedra slovenských dejín** a kultúry. Na katedre študujú Kanadania slovenského pôvodu a katedra sa venuje aj vedecko-výskumnej činnosti a vytvára svoje dokumentačné stredisko. Pozícia akademikov slovenského pôvodu pomáha pri organizovaní študijných pobytov študentov, doktorandov a pedagógov zo Slovenska na kanadských univerzitách.

V Kanade existuje **Kanadský fond pre české a slovenské univerzity** a **štipendijný fond Kanadskej slovenskej profesionálnej a obchodnej asociácie**, ktorý vznikol v roku 1966 na pomoc študentom slovenského pôvodu, ktorí dosahovali výborné výsledky a štúdium si nemohli dovoliť financovať z vlastných prostriedkov.

Slovenské noviny a časopisy

Prvé slovenské noviny v Kanade začali vychádzať na prelome 20. a 30. rokov 20. stor. (**Kanadské noviny**, **Slovák v Kanade**, **Naše slovo**, **Nová vlasť**). Počas druhej svetovej vojny vychádzali viaceré noviny a časopisy, medzi nimi **Slovenský priekopník** a **Slovenské bratstvo**.

Najstarším, dodnes vychádzajúcim krajským periodikom v Kanade je **Kanadský Slovák**, ktorý vydáva od roku 1941 Ústredná správa KSL. Tlačená verzia novín a ich internetová stránka poskytujú informácie týkajúce sa života slovenskej komunity v Kanade a Spojených štátoch. Vysoké kvality uvedeného média boli potvrdené viacerými oceneniami v Kanade i na Slovensku. Najnovšie ocenenie bolo šéfredaktorovi **Júliusovi Behulovi** udelené v októbri 2011 guvernérom provincie Ontário. Išlo o cenu National Ethnic Press and Media Council

v kategórii „The Best Editorial /Free Expression/ Concept and Visual Presentation“. Ocenenie je o to cennejšie, že išlo o opakované ocenenie zo strany guvernéra provincie (prvé ocenenie tohto druhu je z roku 2008). V máji 2012 bola redakcia týždenníka ocenená zlatou medailou MZV SR, ktorú minister zahraničných vecí novínám udelil pri príležitosti 70. výročia ich založenia. Ocenenie odovzdal v Toronte **Milan Kollár**, veľvyslanec SR v Kanade **Mary-Ann Doucette**, predsedníčka Kanadskej slovenskej ligy (KSL je vydavateľom Kanadského Slováka) a Júliusovi Behulovi, šéfredaktorovi týždenníka.

Slovenská spoločnosť v Kanade začala v roku 1998 vydávať mesačník **Naše Slovensko**. V Edmontone vychádza štvrťročník **Slovenský kuriér**, dvojtyždenník **Satellite**, ktorý oslovuje českú a slovenskú komunitu v Kanade. Nový domov s podtitulom **Čtrnáctideník Čechů a Slováků** vydáva Masaryk Memorial Institute.

Miestne pobočky Českého a slovenského združenia v Kanade vydávajú štvrťročníky ako napr. **Říčka** vo Winnipegu a **Ottawský Zpravodaj** v Ottawe. Popri uvedených periodikách vychádzajú na miestnej úrovni občasníky zamerané prevažne na oblasť kultúry – Slovenský kultúrny klub v Calgary vydáva **Obežník**, **Slovenská spoločnosť pre kultúru a kultúrne dedičstvo v Britskej Kolumbii** zostavuje informačný bulletin **Slovak Heritage Live**, Slovenský dom v Montreale vydáva **Slovenský Montreal**, Katedra slovenskej histórie a kultúry na Ottawskej univerzite vydáva informačný bulletin **Communiqué** a KSL v Ottawe občasník **Slovotta**.

V súčasnom období existuje rozhlasové vysielanie v slovenskom jazyku v niekoľkých kanadských mestách. Pravidelným televíznym vysielaním pre slovenskú krajskú komunitu je 30 minútová relácia **Slovak Spectrum** vysielaná raz mesačne na ottawskej káblovej stanici Roger.

Začiatky kanadsko-slovenskej literárnej tvorby spadajú do medzivojnového obdobia. Rozvoj slovensko-kanadskej literatúry je evidentný najmä v období po druhej svetovej vojne, keď sa obohatila o tvorbu prozaikov a básnikov z radov nových emigrantov. V tomto období zaznamenala významné úspechy aj publicistika.

Príchodom emigrantov po roku 1968 sa zaznamenali aj ďalšie kultúrne aktivity a iniciovalo sa organizovanie vedeckých podujatí, ktorých cieľom bolo oboznámiť verejnosť s dejinami a kultúrou Slovenska a Slovámi žijúcimi v zahraničí. Významnú rolu zohrala edícia **Priatelja dobrej knihy**, ktorú viedli slovenskí jezuiti v Kanade so sídlom v Galte-Cambridgei, Ontario.

Od roku 2007 vychádza moderný internetový časopis **Slovo z Britskej Kolumbie**, ktorý vydáva skupina nadšencov – Slovákov žijúcich v okolí Vancouveru a na Slovensku. Svojím nezávislým a pútavým obsahom presahuje územie Britskej Kolumbie, má celokanadský dosah i význam a stal sa obľúbeným už aj pre čitateľov v iných krajinách i na Slovensku. Časopis vychádza obvyčajne 4 krát do roka.

Svetový kongres Slovákov

K najvýznamnejším krajským združeniam v zahraničí patril **Svetový kongres Slovákov**, ktorý v rokoch 1970 – 1990 plnil funkciu celosvetovej reprezentácie Slovákov v zahraničí. Mal 164 inštitucionálnych členov a reprezentoval 1.3 milióna Slovákov, ktorí žili v diaspóre. Vznikol z vôle vedúcich slovenských organizácií a popredných kultúrnych a politických pracovníkov z celého vtedajšieho slobodného sveta, ktorí sa zišli na prípravnom kongrese v New Yorku v dňoch 19. – 21 júna 1970.

Definitívne ustanovenie Kongresu ako celosvetovej reprezentácie sa uskutočnilo na generálnom zhromaždení v Toronte v dňoch 17. – 21. júna 1971. Za predsedu zhromaždenie zvolilo Štefana Boleslava Romana, ktorý zastával funkciu až do svojej smrti v roku 1988. Od smrti Romana do generálneho zhromaždenia, funkciu predsedu vykonávali Jozef Krištofik a generálny tajomník reverend Dušan Tóth. V tejto funkcii sa potom vystriedali Marián Šťastný, Leopold Danihels a Paul Rusnak. Po roku 1993 sa sídlo SKS presťahovalo do USA a kongres postupne strácal na svojom význame. Dnes je len formálnou organizáciou, bez praktického dosahu na dianie v slovenskom zahraničí.

Slovenské farnosti

Konfesionálne zloženie osôb hlásiacich sa k slovenskému pôvodu korešponduje s celkovým konfesionálnym zložením v Kanade, kde približne tri štvrtiny obyvateľstva prináleží do rímskokatolíckej cirkvi. Prvým slovenským kostolom v Kanade je **rímskokatolícky kostol sv. Petra**, ktorý bol postavený v r. 1907 vo Fort William. Prvé rímsko-

katolícke farnosti s vlastnými kostolmi vznikli v 40. rokoch 20. storočia, ďalšie vznikali až po druhej svetovej vojne.

V 50. rokoch sa začali budovať aj gréckokatolícke cirkevné osady, pričom v r. 1980 vznikla v Kanade **Slovenská gréckokatolícka diecéza** s katedrálou premenenia Pána v Unionville. V Kanade sa postupne zakladali aj slovenské evanjelické farnosti.

Významnou udalosťou pre krajskú komunitu v Kanade bolo zriadenie **Misijného domu slovenských jezuitov** v Cambridge, ktorý sa výrazne posilnil v r. 1970 vybudovaním tlačiarne a vydava-

teľstva Dobrá kniha. Do roku 1993, keď sa tlačiareň a vydavateľstvo presťahovali na Slovensko, vyšlo tu okolo 380 publikácií v slovenskom jazyku.

Slovenské rímskokatolícke farnosti v súčasnosti pôsobia v Toronte, Montreale, New Westminsteri, Winnipegu, Cambridge, Wellande, Windsore, Hamilton. Po 4 rokoch obnovili omše v slovenskom jazyku v Ottawe. **Gréckokatolícke farnosti** možno nájsť v Montreale, Toronte, Oshawe, Wellande, Windsore, Hamilton. **Evanjelikom** slúžia farnosti v Montreale, Toronte a Windsore.

Koľko Slovákov žije v Kanade?

Podľa publikovaných údajov, v roku 2006 žilo v Kanade 50 860 obyvateľov slovenského pôvodu, z ktorých 17 545 uvádza slovenčinu ako materinský jazyk. Z tohto počtu doma komunikuje po slovensky 9 995 obyvateľov Kanady. **Odhadý krajanských organizácií sa pohybujú v rozpätí 40 000 – 120 000 osôb slovenského pôvodu.** Podľa Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky a Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí je v súčasnosti počet Slovákov v Kanade 100 000

osôb. Podľa Ministerstva zahraničných vecí Českej republiky sa k českému pôvodu sa prihlásilo okolo 80 000 a 33 545 československého pôvodu.

K týmto údajom by bolo treba pripočítať skutočnosť, že do krajiny javorového listu neprišli Slováci len zo svojej materskej krajiny – Slovenska, ale už druhého domova – z Vojvodiny, nachádzajúcej sa na severe Srbska. Ich počet sa odhaduje do 10 tisíc osôb. V Kanade boli vždy pri sčítaní obyvateľstva zaradovaní medzi obyvateľov bývalého Rakúsko-Uhorska, oni sami sa však radia k Slovákom. Bude zaujímavé po zverejnení Štatistickým úradom Kanady porovnať doteraz známe údaje z výsledkami sčítania z roku 2011.

Najväčší počet osôb slovenského pôvodu sa usadil v kanadských provinciách: Ontário, Britská Kolumbia a Alberta, pričom najväčší počet z nich žije v mestách: Toronto, St. Catherines, Hamilton, Kitchener, Windsor, Vancouver, Montreal, Thunder Bay, Calgary, Ottawa a Edmonton.

Kanadskí prisťahovalci

Sčítanie obyvateľov sa robí v Kanade každých päť rokov na rozdiel od Slovenska a väčšiny krajín na celom svete, kde funguje desaťročný cyklus. Častejšia frekvencia je v Kanade možno preto, lebo sa tu populácia vyvíja dynamickjšie ako v Európe, či na Slovensku. Posledné sčítanie v júna minulého roka ukázalo, že za päť rokov narástol v Kanade počet obyvateľov skoro o 6 percent. Kanadanov je dnes skoro 33,5 miliónov, čo je o dva milióny viac ako v roku 2006.

Zaujímavé je to, že počet obyvateľov narástol najmä vďaka prisťahovalcom. Tí sa podieľali na náraste dvoma tretinami. Vyššia pôrodnosť ako úmrtnosť sa v Kanade tiež podieľala na raste, ale iba jednou tretinou. Krajina javorového listu má tiež problém so starnúcou populáciou. Na rozdiel od

Európy má však stály prílev najmä mladých migrantov, ktorí tento problém spomaľujú a odďaľujú. Štatistický úrad odhaduje, že o dvadsať rokov môže byť nárast obyvateľov nulový, ak nebude pribúdať prisťahovalcov alebo sa nezvýši pôrodnosť. Predikcie hovoria tiež, že v roku 2031 môžu prisťahovalci tvoriť až 80 % prírastku obyvateľstva.

Kanada je federálny štát, ktorý je riadený ako parlamentná demokracia a konštitučná monarchia s kráľovnou Alžbetou II. ako hlavou štátu. Je to bilingválny národ s oficiálnymi jazykmi angličtinou a francúzštinou na federálnej úrovni. Je krajinou prisťahovalcov a vo vzťahu k etnickým skupinám sa dôsledne riadi princípmi multikulturalizmu.

Imigračná politika Kanady zaznamenala zmenu v 60. rokoch, keď pri rozhodovaní o prijatí prisťahovalca začala hrať prvoradú úlohu kvalifikácia. Kanada zmenila svoj imigračný zákon aj roku 2003. Horná hranica veku uchádzača sa zmenila zo 44 na 49 rokov.

Slovenskí prisťahovalci a ich potomkovia žijú v krajine, kde sa môžu voľne hlásiť k svojmu pôvodu. Multikulturálnou politikou sa zaoberá Ministry of Heritage (Ministerstvo dedičstva) na čele so štátnym tajomníkom pre národnostné menšiny a multikulturalizmus. V Európe idea multikulturalizmu pomaly zlyháva, priznávajú to aj politici a vidieť to v etnických getách v nemeckých či francúzskych mestách. Integrácia prisťahovalcov do väčšinovej spoločnosti sa nedarí, či už je to nechotou prisťahovalcov včleniť sa, alebo rezistenciu väčšinovej populácie prijať nováčikov medzi seba.

Zdá sa, že v Kanade zatiaľ tento problém nemajú.

Zaujímavé je to, že Kanadania zatiaľ nepociťujú veľký prílev prisťahovalcov ako problém. Väčšina sa v prieskumoch vyjadruje, že prisťahovalectvo vítajú. Tiež vláda má vo svojich plánoch lákať stále viac a viac prisťahovalcov, i keď najmä tých vzdelanejších. Dnešná ročná kvóta je štvrtá milióna prisťahovalcov ročne a odborníci odhadujú, že by Kanada zvládla ďalších 100-tisíc ročne bez problémov.

Migranti sú v krajine vítaní, lebo ekonomika stále funguje relatívne dobre v porovnaní s Európou. Napríklad nezamestnanosť je okolo 7,5% a najmä na západe Kanady je stále hlad po vzdelaných či šikovných prisťahovalcoch. Avšak prvé problémy s prisťahovalcami sa už prejavujú. Viditeľné je to na trhu práce, kde sa často univerzitne vzdelaní migranti nedokážu uchýliť na kanadskom pracovnom trhu a končia ako taxikári alebo odchádzajú z krajiny. Ak by sa ekonomika zhoršila, prví, kto sú na rade v prepúšťaní, by boli zrejme prisťahovalci.

Ďalší problém je vytváranie prisťahovaleckých štvrtí v kanadských mestách. Nie sú to ešte uzavreté getá ako v Európe, ale odborníci varujú, že sa nimi môžu stať, ak sa ekonomika spomalí. Už dnes v niektorých čínskych štvrtiach vo Vancouveri či Toronte má človek pocit, že je skôr v Ázii ako v Kanade. Pred 30-timi rokmi bolo v Kanade iba šesť štvrtí, kde prisťahovalci tvorili viac ako 30%, dnes je ich 260. Hoci vedci tvrdia, že prisťahovalci sa do týchto štvrtí sťahujú dobrovoľne, nemusi to tak byť vždy. Niekedy nemajú inú možnosť. Navyše tieto štvrte sú zvyčajne na predmestiach a ekonomická mobilita ich obyvateľov nie je veľká. Ak by prišla recesia, chudobnejšie štvrte by sa ešte viac izolovali. Ďalšia vec je rozumná miera integrácie. Ak nenastane, budú vznikať getá a tých sa zbavuje spoločnosť veľmi ťažko.

Zo Slovenska do Kanady?

Kvôli vidine lepšieho života neváha mnoho Slovákov investovať aj tisíc eur na jednosmernú letenku do Ottawy. V Kanade chcú viacerí ostať

a požiadať tam o azyl. Počet žiadateľov za prvý polrok 2014 enormne narástol. Kanadský Úrad pre občianstvo a migráciu eviduje za prvý polrok 2014 až 260 žiadostí Slovákov o azyl. Za rovnaké obdobie minulý rok požiadali len osemnásť. Úrad uviedol, že v prípade našej Slovenskej republiky ide o vyše 1 300-percentný nárast.

Kanada však Slovensko uznáva ako bezpečnú a demokratickú krajinu, preto väčšinu Slovákov posielajú späť. Prezident Kanadskej obchodnej komory sa domnieva, že väčšina slovenských žiadateľov sú Rómovia, pričom ako príčinu odchodu z rodnej krajiny uvádzajú rasovú diskrimináciu.

V Anglicku sa sprísnil podmienky na sociálne dávky pre prisťahovalcov z krajín Európskej únie. Aj to môže byť dôvod, prečo niektorí občania Slovenskej republiky odchádzajú za vidinou lepšieho života do Kanady. Tým, ktorí prichádzajú za iným účelom, ako na udelenie azylu, kanadské úrady žiadne problémy nerobia. Prvé miesto v počte žiadateľov o azyl v Kanade patrí Číne, druhý je Pakistan, nasleduje Kolumbia a Nigéria. Slovensko je na piatom mieste.

V oblasti sociológie sa asimilácia vníma ako postupné splynutie s väčšinovým obyvateľstvom (kultúrne, etnické a podobne) prípadne patričné negatívne aktivity nejakých oficiálnych orgánov. Podľa Medzinárodnej organizácie pre migráciu (IOM - International Organization for Migration) pod pojmom asimilácia sa rozumie individuálne alebo skupinové splynutie nositeľov jednej kultúry s nositeľmi inej, zväčša dominantnej kultúry, ktoré zároveň znamená opustenie alebo zánik pôvodnej kultúry.

I keď, príklad Slovákov na Zakarpatskej Ukrajine ukázal, že po desaťročiach poroby a neuznania, je možné vzkriesenie a revitalizácia. Väčšina migrantov sa viac, alebo menej úspešne bráni procesu asimilácie, ktorý sa nedá zastaviť, ale len redukovat' a spomaliť. Za všetkých uvediem jeden príklad. Luky z Hudson's Hope v Britskej Kolumbii, ktorá sa vo svojom blogu takto vyznáva ... „**Som príšelec, jeden z množstva imigrantov v Kanade. Od neskorého januára 2005 tu hľadám samu seba, nový domov a odpovede na tisíc otázok. Tento blog je mojou búrlivou výbou a zároveň i mostom, čo mňa a moje pocity stále spája s blízkymi tam za morom na Slovensku... Ako oficiálny Kanadčan nemusíte byť ozaj Kanadčanom, môžete zostať Slovákom, ktorý je doma v Kanade...**“

Ako ďalej, Slováci?

Jedna z najviac ohrozených slovenských komunít vo svete, je torzo pôvodnej slovenskej menšiny v Maďarsku. Možno to v dnešnej dobe znie neuveriteľne, ale z pôvodného pol milióna po druhej svetovej vojne, ich dnes ostalo už len necelých 30 tisíc. V Mlynskej, obci s najvyšším pomerom obyvateľstva hlásiaceho sa k slovenskej národnosti v Maďarsku, v dňoch 2. a 3. decembra 2011 usporiadali konferenciu s názvom „**Ako ďalej, Slováci v Maďarsku?**“. Cieľom konferencie, ktorú zorganizoval Zväz Slovákov v Maďarsku v spolupráci so Združením a regionálnym kultúrnym strediskom pilišských Slovákov, bolo zhodnotenie súčasnosti a načrtnutie perspektív života slovenskej menšiny žijúcej v Maďarsku.

Odvtedy sa koncom každého roka permanentne koná táto konferencia, ktorá hľadá odpovede na národnostnopolitické otázky, na otázku, či sa Slováci zrieknu svojho jazyka, alebo budú národnosťou, ktorá je ešte stále veľmi pevne naviazaná na svoju kultúru, na svoje tradície a na ďalšie pre Slovákov Maďarsku životne dôležité a existenčné otázky spojené s generačnou kontinuitou. Žiaľ uvedený problém asimilácie je príznačný, vo väčšej, či menšej miere, pre všetky jestvujúce komunity Slovákov vo svete.

Čo si myslíte Vy, Slováci v Kanade, neprišiel už čas, keď si bude potrebné položiť otázku „**Ako ďalej, Slováci v Kanade?**“.

Pre Slovo z Britskej Kolumbie spracoval Claude Baláž. Združenie nezávislých expertov pre otázky dejín a života zahraničných Slovákov. Bratislava

Novinky a správy z oblasti imigrácie do Kanady

- <http://www.cicnews.com/2014/>

FAQ z oblasti imigrácie do Kanady

- <http://www.canadavisa.com/canadian-immigration-faq.html>

Imigračné fóra

- <http://canadianimmigrant.ca/>
- <http://www.trackitt.com/canada-immigration-trackers>
- <http://www.canadavisa.com/canada-immigration-discussion-board/index.php>
- <http://www.city-data.com/forum/canada/>
- <https://secure.immigration.ca/forum/default.asp>
- <http://immigrationcanada.pro/canada-immigration-forum/>

Slovenské fórum o Kanade

- <http://www.kanadan.sk/index.php>

Prípravte sa na život v Kanade

- <http://www.cic.gc.ca/english/newcomers/before-move.asp>

Prečo práve Kanada?

- <http://canadianimmigrant.ca/guides/moving-to-canada/why-choose-canada>

Možnosti vycestovania, druhý víz

- <http://www.cic.gc.ca/english/index-can.asp>
- http://www.canadainternational.gc.ca/ci-ci/Immigration-Immigrer.aspx?menu_id=3

Čo zbalit, čo sa (ne)smie dovážať

- <http://travel.gc.ca/returning/customs/bringing-to-canada>

Prísť/a som v Kanade, čo ďalej?

- <http://canadianimmigrant.ca/category/guides/welcome-to-canada>

Do Kanady ako turista, bezvízovo

- <http://www.cic.gc.ca/english/visit/index.asp>

Pozývaci list, ako ho napísať

- <http://www.cic.gc.ca/english/visit/letter.asp>
- http://www.edmontonnotary.com/EdmontonNotary.com_Sample_Invitation_Letter.pdf
- http://www.toronto-notary-public.com/sample_invitation.htm

Štúdium v Kanade

- <http://www.cic.gc.ca/english/study/index.asp>

Víza

- <http://www.cic.gc.ca/ENGLISH/immigrate/index.asp>

Pracovné povolenie

- <http://www.cic.gc.ca/english/work/apply-who.asp>

Temporary foreign worker program

- http://www.esdc.gc.ca/eng/jobs/foreign_workers/index.shtml

Zmeny TFW programu, June 20, 2014

- <http://www.cicnews.com/?p=4862>
- <http://www.cicnews.com/2014/06/breaking-news-overhaul-temporary-foreign-worker-program-063519.html>
- http://www.cic.gc.ca/english/work/new_measures_work.asp

LMO – Labour Market Opinion

- <https://www.newcomerscanada.ca/blog/59/labour-market-impact-assessment-lmo-explained/>
- <http://moving2canada.com/immigration-to-canada/labour-marketopinion-lmo-work-in-canada/>
- <http://www.cic.gc.ca/english/work/employers/lmo-basics.asp>
- <http://www.canadianimmigration.net/canada-work-permit/labor-market-opinion-canada.html>

Permanent resident status v Kanade

- <http://www.cic.gc.ca/english/newcomers/about-pr.asp>
- <http://www.cic.gc.ca/ENGLISH/immigrate/index.asp>
- <http://www.cic.gc.ca/english/immigrate/apply.asp>

Jazykový test k získaniu "PR" statusu

- <http://test.clb-osa.ca/Login.aspx?ReturnUrl=%2F-default.aspx>

Čo by ste mali vedieť o PR karte

- <http://canadianimmigrant.ca/immigrate/pr-card-myths-2>

Nástrahy cestovania bez PR karty

- <http://www.justlanded.com/english/Canada/Articles/Visas-Permits/Permanent-resident-cards>

Tieto a mnohé iné užitočné linky nájdete na Facebook, <https://www.facebook.com/groups/svkcan/>, v skupine pod názvom Slováci v Kanade, ktorej administrátorom je Lucia Schenk.

Pavol V. Podolay

P. Podolay sa narodil v roku 1946 v Bratislave, kde ako kardiotechnik začal svoju pracovnú kariéru pri operáciách srdca na 2. chirurgickej klinike Lekárskej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, ktorú viedol akademik MUDr. Karol Šiška.

V roku 1968 bol P. Podolay v operačnom tíme, ktorý uskutočnil historicky prvú transplantáciu srdca nielen vo vtedajšej ČSSR, ale aj v celej strednej a východnej Európe. Na klinike pracoval aj na vývoji umelej srdcovej chlopne a iných technických zariadení v oblasti chirurgie srdca. Neskôr zakladal na Ústave lekárskej kozmetiky v Bratislave technické oddelenie. V čase spoločenského uvoľnenia, ešte pred vstupom okupantských vojsk Varšavskej zmluvy v roku 1968, využil možnosť pôsobenia ako technik na renomovanej univerzite ETH v laboratóriu jadrovej fyziky v Zürichu. Aj vďaka referenciám z ETH v rámci vývoja rôznych technických zariadení, našiel od roku 1985 P. Podolay uplatnenie na Technickej univerzite v Mníchove, kde pracuje dodnes.

Pre život v zahraničí sa rozhodol P. Podolay v roku 1982, keď sa s celou rodinou vysťahoval do Nemecka na základe zmluvy, ktorá vtedy existovala medzi ČSSR a NSR a ktorá v jeho konkrétnom prípade umožňovala vysťahovanie, keďže matka P. Podolaya bola Nemka. Motiváciou žiť a profesijne pôsobiť v demokratickej krajine sa P. Podolayovi začalo spĺňať aj poslanie rodiča, túžiaceho sprístupniť svojim deťom kvalitné vzdelanie ako aj plnohodnotný a zmysluplný život vo fungujúcej spoločnosti, uctievať si hodnotový rebríček princípov humanizmu a tolerance. V súčasnosti jeho osobné ambície napĺňa práca technika v oblasti vývoja, výskumu a počítačov na Technickej univerzite v Mníchove, je spoluautorom dvoch patentov.

Veľa času venuje rozvoju hospodárskych stykov Nemecka a spolkového štátu Bavorsko so Slovenskom s akcentom na účasť nemeckého kapitálu v slovenských firmách. Ako prezident Nemecko-

-Slovenskej hospodárskej únie vidí obrovský nevyužitý potenciál pre Slovensko aj v oblasti cestovného ruchu. Významné aktivity rozvíja P. Podolay aj ako senior partner v spoločnosti Paradigm Capital AG – súkromnej investorsko-spoluúčastníckej spoločnosti s vlastným fondom „European Micro Cap Value“, ktorá poskytuje aj poradenstvo a úspešne spravuje aj portfólio akcií.

Vo svojej mnohostrannej profesijnej i záujmovej orientácii harmonizuje P. Podolay dispozície všestranného človeka – výskumného pracovníka,

podnikateľa, politika, publicistu, ale aj bývalého slovenského automobilového pretekára, ktorý ako spoluzakladateľ Rallye Clubu Bratislavy ešte v roku 1969 staval so Studeníčom, Rajnomom a ďalšími fundament rely športu na Slovensku, aby svoju manažérsku činnosť úspešne rozvíjal v automobilovom športe aj v Nemecku, kde umožnil vo vlastnom tíme dvom pretekárom z Česko-Slovenska účasť v pretekoch seriálu Formuly 3. Práve v Nemecku sa v 90. rokoch začal angažovať aj v kreovaní a činnosti krajských spolkov, až ho v roku 1998 zvolili za predsedu Slovensko-Nemeckej únie a v tom čase aj za hovorca Európskej rady Svetového kongresu Slovákov.

Predseda Bratislavského samosprávneho kraja

Pavol Frešo (vľavo) poctil v novembri 2010

Pavla V. Podolaya titulom Čestný občan

Bratislavského samosprávneho kraja.

Prevzaté z <http://www.uszz.sk/sk>

Priama demokracia na Slovensku?

Občania stále viac strácajú dôveru v politické strany. Je to fenomén rastúcej nechuti voličov voliť strany a politikov označovaných ako štandardné.

Prejavilo sa to v prezidentských voľbách v marci a pri voľbe primátora Bratislavy, Trenčína a Trnavy, kde v novembri 2014 výrazne vyhrali voľby nezávislí kandidáti, bez podpory stranických štruktúr. Nie je ale to len špecifikum Slovenska, vidíme to aj v iných krajinách. Preto sa často spomína ako politický model spoločnosti práve malé Švajčiarsko, vklínené do stredu Európskej únie, kde sa praktizuje práve **priama demokracia** formou plebiscitov. Tam strany nezohrávajú až takú významnú úlohu. Na Slovensku ale prevláda názor, že nerozhoduje ľudmi zvolená vláda, ale oligarchia v podobe finančných skupín. Politiku teda zdegenerovala na bohapustú kleptokraciu. Nechám na zváženie, či tomu tak skutočne je.

Bude Slovensko ešte niekedy v Európe takým druhým Švajčiarskom? Priznávam, že je to dosť provokačná otázka. Ale v minulosti sa to za vlády Mečiara (!) dosť často spomínalo. Čo Slovensku na ceste k tomu cieľu chýba? Je potrebné urobiť veľmi veľa systémových zmien, aby sa krajina konečne stala demokratickým (vláda ľudu) a právnym (dodržiavanie zákonov) štátom bez prebujenej korupcie. Krajina by sa mala vydať na tú síce dlhú, ale správnu cestu za cieľom, stať sa vysnívaným Švajčiarskom. Určite by to najmä pre mladú generáciu, ktorá teraz často opúšťa krajinu, stálo za to. V celej krajine by mala byť nastolená široká spoločenská diskusia o jej budúcom smerovaní.

Malo by sa diskutovať aj o zmene postavenia poslancov NR SR a to podľa osvedčeného švajčiarskeho modelu. To by maximálne prospelo k ozdraveniu (vcelku chorého) slovenského parlamentarizmu. Členovia parlamentu vo Švajčiarsku totiž nie sú platení za mandát, sú len odškodňovaní za parlamentnú činnosť (parlament zasadá štyrikrát ročne na trojtýždňovom verejnom rokovaní) podľa pevného tarifu. Poslanci teda ostávajú v pôvodnom zamestnaní a tým majú ako neprofesionálni politici oveľa bližšie k problémom občanov, keďže ostali jednými z nich. V takomto systéme sa poslancami stávajú len spoľahliví ľudia, ktorí sa preukázateľne osvedčili na obecnej a kantónálnej (zrovnateľné s VÚC) úrovni, alebo v inej sfére verejného života (napr. ako priemyselní manažéri, osobnosti vedy, umenia a pod.). Systém navyše umožňuje, že neprofesionálni poslanci môžu do rokovania vnášať znalosti získané z predchádzajúcej úspešnej praxe.

Švajčiari sami tvrdia, že nebezpečenstvo vzniku nejakej kasty politikov u nich prakticky neexistuje. V krajine nevládne žiadna koalícia ani opozícia. Švajčiari majú konkordanciu, čiže každá väčšia strana má právo i morálnu povinnosť ponúknuť do vlády čo najlepšieho ministra. Politické strany nedostávajú žiadne príspevky od štátu! A na užívanie ich štátu (v ktorom politici nekradnú) postačuje 8 %-ná DPH. Švajčiarsky zážrak je aj to, že hoci Švajčiarsko nemá takmer žiadne suroviny, je to jedna z najlepšie prosperujúcich krajín sveta. Dalším divom je, že aj ľudia žijúci v tejto krajine majú rôzne jazyky (nemčina, francúzština, taliančina a ďalšie), rôzne náboženstvá a aj rôznu kultúru (nemeckú, francúzsku a taliansku) a v tejto krajine neexistujú vnútorné konflikty. To všetko je výsledok osobitného systému štátnej správy, ktorý je pre občanov hlavným stmelujúcim prvkom – priamej demokracie. Švajčiari v roku 1847 pridali povinné referendum k svojej národnej ústave. O každej zmene a doplnení ústavy je vláda povinná zvoliť referendum. Rovnako je referendum povinné aj o vstupe Švajčiarska do medzinárodných organizácií. Občanom sa umožňuje po zozbieraní 100 000 podpisov podať všeobecný návrh parlamentu, ktorý potom slobodne rozhodne, či ho zapracuje do zákona alebo do novely ústavy. Tento návrh sa potom stane predmetom referenda.

Pozrime sa teraz na Slovensko.

Pravý opak sa totiž deje od vyhlásenia samostatnosti republiky na Slovensku. Slušnú politiku pre ľudí tu nahradil len neskrotný politický (!) biznis a to za akúkoľvek cenu. Dostať sa do vysokej politiky znamená pre mnohých politikov (česť výnimkám) aj pomerne rýchle zbohatnutie, samozrejme na úkor celej spoločnosti, nakoľko sa bohapusto kradne. Áno, na Slovensku sa kradne. Poslednú dobu príkladov pribúda skoro každý deň. Keď je tlak občanov už moc veľký, tak niekto odstúpi, alebo je odstúpený, ale systém sa nemení. A hlavne ten treba zmeniť. Peniaze na Slovensku vytlačili akékoľvek hodnoty, morálku a etiku v tzv. elite národa, ktorá ho vraj zastupuje a má byť preto aj vzorom pre celý národ. Tento stav trvá žiaľ už 25 rokov!

Po zhladnutí pozoruhodného prejavu primátora Trenčína Richarda Rybníčka (Slovensko potrebuje menej ministerstiev, ...) k štrajkujúcim študentom, ma okamžite napadol ten skvelý politický systém Švajčiarska, ako jeden možný funkčný model pre tiež malé Slovensko. Pán primátor Rybníček v prejave výborne zhodnotil situáciu, Slovensko je asi najbohatší štát v Európe, keď má takú neefektívnu, rozbušenú štátnu a verejnú správu. Potrebuje, povedané počítaním rečou, konečne reštart!

Ved' pre 8 miliónov obyvateľov Švajčiarska stačí

7 (slovom sedem) ministrov, pričom jeden z nich striedavo zastáva, po dobu jedného roka, aj funkciu prezidenta. Členovia vlády nie sú osoby chránené pred verejnosťou. Je celkom normálne, že ich stretnete v električke alebo v autobuse. Ak chcete, môžete ich bez prekážok osloviť. Proste výborný systém. Dokážete si také niečo predstaviť v budúcnosti na Slovensku? Ale oproti tomu má malé, 5-miliónové Slovensko ministrov skoro raz toľko, teda presne 13 + ešte pribudlo kreslo podpredsedu vlády pre "veľké investície"? To sú prevažne peniaze z eurofondov. Práve tam je známa obrovská korupcia. To je teda unikátna vládna funkcia, ktorú asi pre priateľa vymyslel premiér!

Ako model kvalitnej fungujúceho štátu si teda skutočne môže Slovensko za príklad zobrať Švajčiarsko, ktoré má naopak veľmi efektívnu štátnu správu. Pri priamej demokracii a podieľaní sa občanov na správe krajiny už ani nehovoriac. V žiadnej inej krajine na svete neexistuje na národnej úrovni také priame rozhodovanie celého národa. Je to skutočne vzor štátu s najsilnejšími samosprávnymi prvkami tohto demokratického spôsobu vládnutia a vďaka tomu, Švajčiarska konfederácia existuje už viac ako 600 rokov. Vo Švajčiarsku občan rozhoduje o miestnej, kantónálnej aj celoštátnej politike. Suverénmi švajčiarski občania sú teda skutočnými vlastníckymi svojho štátu. Na Slovensku netreba vymýšľať žiadny nový smer ani s tým veľkým S.

Príklad Švajčiarska môže teda v mnohom slúžiť inšpiratívne pre budovanie demokratického Slovenska. Zreteľný postupný pokles významu politických strán vedie k prirodzenému posilneniu pozície samospráv, ktorej fungovaniu voliči viac rozumejú a jej predstavitel'ov aj dobre poznajú a majú ich pod bezprostrednejším dohľadom.

Preto by sa slovenský národ mal konečne prebrať z letargie a pasivity, keď sa jedná o veci verejné. Tu treba apelovať aj na dost' apolitickú mládež, ktorá bude neskôr znášať všetky následky súčasnej politickej a ekonomickej moci a ich, často zlých, rozhodnutí. Je potrebné sa viac angažovať v politike a správe vecí verejných, aby práve mladá generácia bola v stave nahradiť všetkých do- a presluhujúcich politikov. Ved' práve hodnoty ako je sloboda, demokracia a právny štát si vyžadujú maximálnu osobnú angažovanosť každého jedného občana.

Po tých dlhých rokoch nezodpovedného drancovania krajiny Slovensku (vlastne or roku 1989) teda asi nezostáva príliš veľa času na nápravu. V opačnom prípade to asi s tou peknu malou krajinou pod Tatrami nedopadne práve najlepšie. Neurobiť zásadné zmeny vo fungovaní krajiny by bola aj nenapraviteľná historická chyba na budúcich generáciách!

Znížme v parlamente na začiatok to nezmyselne vysoké kvórum z 50% na 10% (dnes platnosť podmieňuje účasť nadpolovičnej väčšiny voličov) pri referendách na Slovensku. Ved' keď na legitimitu 13-tich slovenských poslancov v Európskom parlamente postačuje účasť 13% (!) voličov, tak potom musí byť legitímé aj oveľa nižšie kvórum pri referendách, kde rozhodujú občania. Na zvolenie poslanca NR SR sa dokonca nepožaduje žiadne kvórum. Teda pre zvolenie "zástupcu občanov" teoreticky postačí aj jeden jediný platný hlas, trebárs aj vlastný! Môžeme tu vôbec hovoriť potom o zástupcovi občanov? Demokracia nemôže spočívať len v slobodných voľbách, keď raz za 4 roky hodíme hlas do do volebnej urny.

Ak sa v čl. 2 Ústavy SR deklaruje, že "štátna moc pochádza od občanov, ktorí ju vykonávajú prostredníctvom svojich volených zástupcov alebo priamo", tak by tomu tak malo byť aj po voľbách. Nemožnosť odvolania poslanca treba teda považovať za deformáciu priameho výkonu moci. Počas štyroch rokov takto strácajú občania de facto svoje právo vykonávať štátnu moc, majú ju de iure. Z pohľadu kontroly výkonu moci to veru nemožno nazvať funkčnou demokraciou. **Väčšie rozhodovanie práve referendum, ako vôľe väčšiny národa, možno preto vidieť ako cestu k skutočnej demokracii.**

Usilovný slovenský národ by si, po tých rokoch politického experimentovania, konečne zaslúžil lepší model. Slovensko by malo postupne nastúpiť cestu, akou osvedčene kráča práve Švajčiarsko. Občania by mali byť zvrchovanými správcami svojho štátu a to práve cez nástroje priamej demokracie. Ujme sa tejto myšlienky nejaká parlamentná strana, alebo sa to bude diať mimo parlamentu? Keď to priama demokracia funguje vo Švajčiarsku, tak to musí predsa ísť aj na Slovensku.

Pavol V. Podolay

Priama demokracia je politický systém v ktorom obyvatelia rozhodujú o zákonoch osobne, bez prostredníkov alebo reprezentantov. Zástanci priamej demokracie tvrdia, že demokracia je viac ako procedurálna záležitosť. Priama demokracia dáva hlasujúcim obyvateľom možnosť

- Zmeniť ústavné zákony
- Predložiť návrhy zákonov, občianske iniciatívy a referendá
- Dať zvoleným vedúcim záväznú pokyn ako napríklad odvolať ich z funkcie pred uplynutím volebného obdobia alebo započat' voči nim súdne konanie ak nedodržia predvolebné sľuby

Priama demokracia existuje vo švajčiarskych kantónoch Appenzell Innerrhoden a Glarus. Na obrázku je zasadanie a hlasovanie obyvateľov kantónu Glarus r. 2009.

Informáciu a fotografiu sme prevzali z Wikipédie (js)

Príďte sa pozrieť 18. až 20. apríla 2015

Slovenský kostol, New Westminster

JÁNOŠÍK, KATARÍNA A JOZEF GREGOR TAJOVSKÝ

Ak rozmýšľate čo asi má spoločné ten čo bohatým bral a chudobným dával s patrónkou všetkých povolání, pri ktorých hrá koleso významnú úlohu a s predstaviteľom slovenského realizmu navrch, tak vám hneď dám odpoveď. Ich spoločným menovateľom je folklórny súbor Slávik.

Stalo sa už tradíciou, že členovia tohto súboru pripravujú predvianočnú zábavu, ktorej účelom nie je len nasýtiť, roztancovať a pobaviť svojich fanúšikov, ale aj získať pár peňazí na ďalší rok. Tak to bolo aj v novembri 2014, keď usporiadali Katarínsku zábavu v hale slovenského kostola v New Westminsteri.

Keď mi Marika, momentálna vedúca súboru, hovorila, čo všetko chystajú, neveriaco som krútila hlavou. To predsa nie je možné zvládnuť v tak krátkom termíne, toľko práce a len s pár obetavými dušami, ktorých viac ako desať nebolo. Zvládli to. A ako! Videla som to na vlastné oči.

V živote by som neverila ako rýchlo sa dá vysmažiť 100 rezňov, keď sa do toho pustia tri šikovné dievčence. Na sporáku sa varil hrniec, najväčší aký si viete predstaviť z dôb poľnej kuchyne v pionierskom tábore. V ladičke sa chladili ďalšie dva obrie hrnce zemiakového šalátu a do pekáča pribúdali už spomínané šťavnaté rezne. Musím priznať, že aj mne, vegetariánovi, slinky tiekli.

Dobrôť bolo neúrekom, nechýbali ani koláče, ani víno či pivo na spláchnutie toľkých kalórií. Tým, ktorým bolo do tanca, ponatrasali sa pri hudbe, tým čo sa nechcelo mohli obdivovať šikovnosť tanečníkov Slávika, ktorí predviedli čo nového sa za posledný rok naučili. Tí, ktorí sa lepšie prizreli, zistili, že jeden z členov súboru nevzzerá, že by pod Tatrami vyrástol. Novým a nadšeným členom je Daryl, odvážny mládenec z Filipín. Ďalším novým taneč-

níkom je Slovák ako repa, prezývaný Jánošík. Tú prezývku, priznáť sa bez dereša, som mu dala ja, keď som ho prvýkrát videla so Slávikom účinkovať. Statný je to mladík, copíky pozaplietané a tak mu tá prezývka dajako prischla. Takže na Katarínskej zábave ste si mohli aj s Jánošíkom zatancovať.

Kto chcel vyskúšať si s mládencom šikovnosť pri klobúkovom tanči, pospieval známe ľudové pesničky alebo sa mohol naučiť cifrovať s dievčencami. Najlepšie šlo tancovanie takému malému, hádam šesť ročnému dievčatku. Zvrátila sa o dušu. Sláviku rastie budúca nová sólistka.

Ľuďí prišlo veľa, hala praskala vo švíkoch. Požiarne zákony sú však neúprosne a tak tí, čo si včas neobjednali lístky, sa dnu nedostali. Ponaučenie do budúcnosti - na akcie Slávika si treba lístky objednať dopredu.

Potajme môžeme dať verejnosti na známosť, že Slávik chystá veľké prekvapenie. Rozhodli sa, že k tancom a spevom priberú do svojho repertoáru aj divadlo. Vybrali si hru Jozefa Gregora Tajovského Ženský zákon. Táto divadelná hra im umožní spojiť všetko to čo majú radi: tanec, spev a novou výzvou bude hranie. Prípravy už začali.

Predstavenia budú 18., 19. a 20. apríla 2015 v hale slovenského kostola v New Westminsteri. Ďalšou pripravovanou novinkou je vznik detského folklór-

neho súboru Sláviček, ktorý začne svoju činnosť na jeseň 2015.

Kto sa chce zapojiť do produkcie divadelnej hry, alebo má záujem o informácie o detskom súbore, môže skontaktovať e-mailom Mariku: marika@trebleclefeducation.ca

Členov v súbore Slávik nie je veľa. Za každou ich akciou, novým tancom, pesničkou je schovaných neuveriteľné množstvo hodín práce, organizácie, nácvikov, administratívy a potu. Málokto to tuší, pretože keď ich vidíte tancovať usmievajú sa všetci do jedného, akoby to všetko šlo len tak samo od seba. Robia to pretože ich to baví a k šťastiu im postačí keď to bude baviť aj vás.

prípravila Svetlana Bárdošová
autor fotografií: Milan Mikulica

EUROPEAN POTLUCK – February 1st, 2015

Host: BC MÉTIS FEDERATION

European Festival

IVA BITTOVA in Vancouver

Láska je náročné umenie - staňme sa jej umelcami

Johann Wolfgang Goethe sa o láske vyjadril nasledovne: „Glücklich alleine ist nur die Seele, die liebt.“ „Šťastná je len tá duša, ktorá miluje.“ Môj, už dávno zosnulý priateľ, nezabudnuteľný psychoanalytik a svetový autor, Erich Fromm, povedal o láske: „Die wahre Liebe kann nur in der Ebene des Seins blühen und gedeihen - deshalb ist sie so selten. Die allermeisten Menschen fristen ihr Leben aber in der Ebene des Habens.“ Erich Fromm svojou výpoveďou presne charakterizoval tragédiu našej súčasnej spoločnosti. Preložím ju do slovenčiny celkom voľne: „Opravdivá láska môže prekviť a môže sa jej dariť len v úrovni BYTIA, žiaľ takmer všetci ľudia živia len v úrovni konzumovania a vlastníenia.“

Tragédia našej doby spočíva v našej neschopnosti vedieť milovať bytostne a dušou. Naša bytosť sa zaoberá len materiálnymi vecami a materiálnymi súvislosťami, kariérou a peniazmi. V takej bytosti potom niet miesta na rozvíjanie a kultiváciu bytostnej úrovne a preto v nej nie je ani miesto pre opravdivú lásku. Láska a materializmus, ktorého jediným cieľom je vlastníenie a nadobúdanie si vecí a rozmožovanie luxusu, sú absolútne protiklady.

Človek, ktorý holduje takémuto materializmu, predáva a či celkom stráca svoju dušu a svoju bytostnú podstatu. Stáva sa kreatúrou bez duše, a kde chýba duša, tam láska neexistuje a v ľuďoch bez lásky potom už len narastá bezcitnosť, netolerancia, hrubosť, bezohľadnosť a egoistické koristenie. Ľudia dnešnej doby sú doslova posadnutí novou technikou a sú čoraz viac v jej zajatí.

Celkom strácajú zmysel pre svoje okolie, nedokážu sa tešiť z nádhery prírody, nevedia sa s ňou spojiť, nedokážu sa bytostne tešiť z hviezd na jasnej nočnej oblohe a ich pozorovať, nevedia sa bytostne tešiť z východu slnka a ranných zorí, nevedia sa meditatívne spojiť s NÁDHEROU a ZÁZRAKOM rôznych foriem BYTIA, ktoré nás všade obklopuje a z ktorého môžeme čerpať nekonečné množstvo pozitívnych energií. Namiesto toho chodia ulicami a nákupnými centrami ako bezduché bytosti, zaujaté svojimi mobilmí a ďalšími „úžasnými“ technickými komunikačnými vymoženosťami, na ktorých doslova otrocky visia a sú od nich závislí viac ako dojča od svojho cumlíka. Nechápú, že vedú totálne neslobodný, doslova vypredaný a stratený

život a že tak strácajú, alebo už celkom stratili, najúžasnejšiu potencialitu človeka - schopnosť skutočne MILOVAŤ.

Milovať tak, že dokážem zo seba nezištne dávať, rozdávať a že som schopný milovať dušu iného človeka a nie hodnotiť len ako obchodník jeho trhovú hodnotu - teda hodnotiť, či je v ňom (či niečo vlastný) niečo, čo mi prinesie výhody, niečo, čo môžem využiť pre moje ego, niečo, čo mi budú iní závidieť, keď to budem mať, keď to bude moje.

Takíto ľudia ale úplne stratili svoju ľudskosť a pozitívnu emocionalitu - stratili ich vo všetkom BYTOSTNOM a samozrejme aj v sexe. U nich je všetko len mechanickým, materiálnym aktom, bez opravdivých a hlbokých citov a pocitov. Všetko sa u nich odohráva len na základe reciprocity a kalkulovania: Niečo za niečo a nikdy nie niečo aj zadarmo a nezištne.

V takých ľuďoch nemôže nikdy vzniknúť pravá láska.

Západ už dávno stratil schopnosť LÁSKY a doslova programuje ľudí na bezcitné bestie a poslušných otrokov ideologických indoktrinácií slúžiacich biznisu a rozmnožovaniu peňazí bohatých a mocných. Východ je na najlepšej ceste ho napodobniť a kopírovať. Žiaľ, zažíval som to aj na Slovensku, že ľudia už celkom strácajú svoje pôvodné dobré ľudské vlastnosti a len napodobňujú Západ. Západ však vyniesol aj skvelé osobnosti, ako Erich Fromm, Sahra Wagenknecht, Eugen Drewermann a ďalších, ktorí ho tvrdo kritizujú a obnažujú jeho pravú tvár. Na Slovensku mi také osobnosti veľmi chýbajú. Na Slovensko som po rokoch života na Západe prišiel prvý raz v roku 1993 a mal som ho veľmi zidealizované. Pod tým dojmom som aj napísal báseň „Vyznanie Slovensku“, ktorú som zverejnil aj na svojom webe www.roman-bednar.com. Keď som zo Slovenska v roku 2005 natrvalo odišiel, tak by som ju určite už napísal celkom inakšie.

Ukončím moju úvahu Erichom Frommom: „V kom niet lásky, ten akoby ani nebol človekom - je ako stroj, ktorý možno naprogramovať na všetko, teda aj na vraždenie, zabíjanie a deštruktivitu. Taký človek nemôže, nevie a nikdy ani nesmie milovať.“

Roman Bednár

God cannot exist

A man went to a barbershop to have his hair cut and his beard trimmed. As the barber began to work, they began to have a good conversation. They talked about so many things and various subjects. When they eventually touched on the subject of God, the barber said:

„I don't believe that God exists.“

„Why do you say that?“ asked the customer.

„Well, you just have to go out in the street to realize that God doesn't exist. Tell me, if God exists, would there be so many sick people? Would there be abandoned children? If God existed, there would be neither suffering nor pain. I can't imagine a loving God who would allow all of these things.“

The customer thought for a moment, but didn't respond because he didn't want to start an argument. The barber finished his job and the customer left the shop. Just after he left the barbershop, he saw a man in the street with long, stringy, dirty hair and an untrimmed beard. He looked dirty and unkempt.

The customer turned back and entered the barber shop again and he said to the barber:

„You know what? Barbers do not exist.“

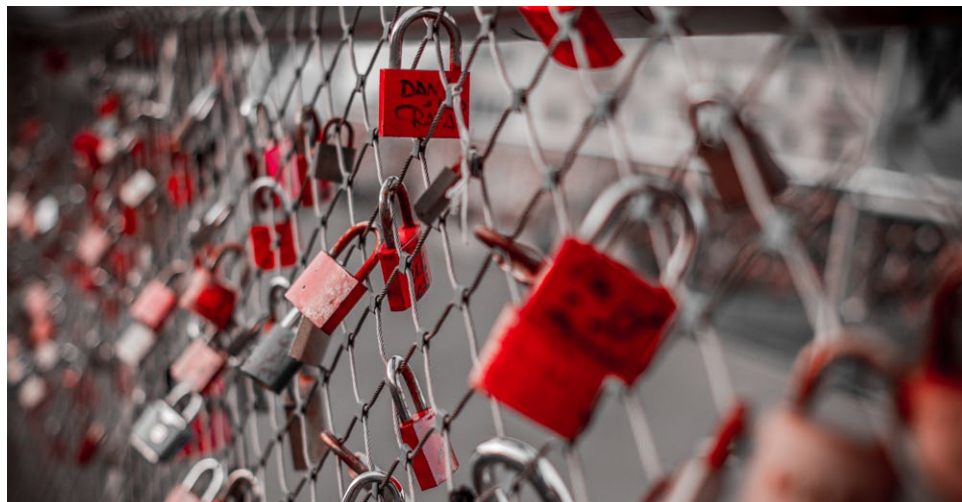
„How can you say that?“ asked the surprised barber. „I am here, and I am a barber. And I just worked on you!“

„No!“ the customer exclaimed. „Barbers don't exist because if they did, there would be no people with dirty long hair and untrimmed beards, like that man outside.“

„Ah, but barbers DO exist!“ answered the barber. „What happens is, people do not come to me.“

„Exactly!“ affirmed the customer. „That's the point! God, too, DOES exist! What happens is, people don't go to Him and do not look for Him. That's why there's so much pain and suffering in the world.“

Anonymous email.

What goes around comes around

His name was Fleming, and he was a poor Scottish farmer. One day, while trying to make a living for his family, he heard a cry for help coming from a nearby bog. He dropped his tools and ran to the bog.

There, mired to his waist in black muck, was a terrified boy, screaming and struggling to free himself. Farmer Fleming saved the lad from what could have been a slow and terrifying death.

The next day, a fancy carriage pulled up to the Scotsman's sparse surroundings. An elegantly dressed nobleman stepped out and introduced himself as the father of the boy Farmer Fleming had saved.

„I want to repay you," said the nobleman. You saved my son's life."

„No, I can't accept payment for what I did," the Scottish farmer replied waving off the offer. At that moment, the farmer's own son came to the door of the family hovel.

„Is that your son?" the nobleman asked.

„Yes," the farmer replied proudly.

„I'll make you a deal. Let me provide him with the level of education my own son will enjoy. If the lad

is anything like his father, he'll no doubt grow to be a man we both will be proud of." And that he did.

Farmer Fleming's son attended the very best schools and in time, graduated from St Mary's Hospital Medical School in London, and went on to become known throughout the world as the noted Sir Alexander Fleming, the discoverer of Penicillin.

Years afterward, the same nobleman's son who was saved from the bog was stricken with pneumonia. What saved his life this time? Penicillin. The name of the nobleman? Lord Randolph Churchill. His son's name? Sir Winston Churchill.

Someone once said: What goes around comes around. Work like you don't need the money. Love like you've never been hurt. Dance like nobody's watching. Sing like nobody's listening. Live like it's Heaven on Earth.

AN IRISH FRIENDSHIP WISH

May there always be work for your hands to do;

May your purse always hold a coin or two;

May the sun always shine on your windowpane;

May a rainbow be certain to follow each rain;

May the hand of a friend always be near you;

May God fill your heart with gladness to cheer you.

And may you be in heaven a half hour before the devil knows you're dead.

Email od neznámeho autora

Život po živote

Na prvej strane obhúžaného paperbacku bola modrým perom napísaná riba. Chyba. Asi to bol niekto kto sa ešte len učí písať a vybrané slová ešte nepreberali. To slovo sa mi vrylo do pamäti viac než príbeh knihy, v ktorom americký lekár podával vedecké dôkazy v prospech života po živote.

Myšlienka to nebola nová, no nikdy predtým som sa nestrelol s takými silnými argumentami v jej prospech. Kamarát Jožo mi povedal len toľko že je to dobrá kniha. Veril som mu. Boli sme rovesníci s podobnými záujmami, aké nemalo v dedine veľa mladých. S Jožom sme zakladali kapely, kupovali elektrické gitary a zarabali si na ne sprostredkovaním práce cez inzeráty – to všetko len v našich hlavách. Okrem sprostredkovania inzerátov. Bol to čistý podvod, na ktorom sme nezarobili ani my, ani tí, ktorí od nás dostali v obálke prefotený zoznam personálnych agentúr za dvadsaťkorunáčku a predplatenú obálku.

V puberte som hľadal svoje odpovede na základné otázky o zmysle života, kto som, prečo som a kam idem. Ako čerstvo skonfirmovaný evanjelik, vzdal som sa hodín náboženstva v prospech etickej výchovy po prechode na gymnázium. Jožo chodil na učňovku, čo som zanedlho začal cítiť ako priepastný rozdiel medzi nami, ale keď mi odporučil knihu Raymonda Moodyho, ešte mi to nevadilo. Čítal veľa a rýchlo. To sa mi na ňom rátať. A vždy prišiel s niečím novým, dokázal ma inšpirovať vecami, o ktorých som nikdy nepočul. Neviem kde na to chodil.

Kniha sa zakaždým otvorila na prvej strane, takže som vždy začal s ribou. Vytvoril som si rôzne teórie prečo je napísaná chybné. Najlepšia bola, že sa mi niekto snaží niečo povedať, ale skryte. Tak, ako to robili ľudia v koncentračnom tábore, keď obrátili „B“ naruby v nápis Arbeit Macht's Frei nad vstupnou bránou do Auschwitzu. Čo keď táto kniha nemá pravdu? Čo ak nie je žiadny život po živote? Možno vďaka čerstvo nabíľovanému učeniu Lutheránov som bol túto hypotézu ochotný zavrhnúť oveľa ľahšie než dnes.

Spolu s Freudom a Carlom Gustavom Jungom bol život po živote jednou z prvých vedeckých kníh čo som čítal. Očarený vedou, hľtal som jednu za druhou. Prečítal som všetky v miestnej, a potom aj v okresnej knižnici. Chcel som sa dostať na záver, mať prehľad, objaviť kam to vedie – takpovediac vidieť za roh. Možno tam niekde sa vo mne zrodil vedec. Alebo na tom široširoť poli kde som na jeseň rozbíjal skaly hľadajúc skameneliny. Zopár som ich našiel, odložil a neskôr vyhodil. To mi po prvýkrát ukázalo, že všetko čo máme musíme raz dať druhým, alebo vyhodit. Všetko raz končí. Aj tento život. Či je po ňom ďalší, to sa ešte ukáže. Ja zatiaľ bádam ďalej.

Jano Klímaš

Modlitba za rodičov

Pane, ktorý si na nebi
zachovaj všetkým deťom mamy.
Nech ako cesto na chliebik
im rastú v teple pod rukami.

Podaruj deťom otecka
na každý deň, nie iba včera.
Bez otecka je ovečka
zatúlaná a bez pastiera.

Zachovaj nám ich obidvoch,
veď dve ruky máme.
Dve ruky deťom stvoril Boh:
pre ocka jednu, druhú mame.

Milan Rúfus

Svadba v Liptovskej Teplicke

V tradičnom roľníckom spoločenstve na Slovensku sa uzavretiu manželstva a založeniu novej rodiny pripisoval veľký význam. Pod termínom svadba rozumieme historicky vyvinutý systém obradov a zvykov, ktoré sprevádzajú uzavretie manželstva. Svadba patrí ešte aj v súčasnosti k atraktívnym a najradostnejším udalostiam rodiny a širšieho spoločenstva. Svadobný repertoár zahŕňa všetky združovacie, prestížne, medzigeneračné, milostné ako aj zábavné potreby a záujmy. Chcem vám priblížiť priebeh tradičnej svadby v Liptovskej Teplicke, v krásnej podhorskej obci na severnom úpätí Nízkych Tatier. Administratívne patrila obec do Liptova, ale kultúrne odráža hranicu troch regiónov – Liptova, Spiša a Horehronia. V súčasnosti má 2380 obyvateľov a obyvatelia sú rímsko-katolíckeho vierovyznania. Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1634. Dedina bola založená v rámci valašskej kolonizácie usadením goralského obyvateľstva z pomedzia hornej Oravy a Kysúc. Obyvatelia sa zaoberali poľnohospodárstvom, chovom dobytká a prácou v lesoch. Ide o koncovú lokalitu pod úpäťm Kráľovej hole, pomerne izolovanú od okolitých lokalít, so značnou vzdialenosťou od najbližších mestských centier. Najbližšou obcou sú Vikartovce 6 km, najbližšími mestami sú Svit – 23 km, Poprad – 30 km a Liptovský Mikuláš – 45 km.

Predsvadobné obdobie

Obdobie dospievania mládencov a dievčat určovalo u Tepličanov vedomie, že voľba životného partnera nebude iba ich voľbou. Toto obdobie bolo kompenzované istou toleranciou k využitiu času slobody k nezáväznému veselíu a zábave. V medzivojnovom období sa konali spontánne tanečné zábavy v časti Stodolište, kde bol vytvorený tanečný kruh a mládež tak mala možnosť nadväzovať prirodzené vzájomné kontakty. Iniciatíva k uzavretiu manželstva vychádzala predovšetkým najmä zo strany mládenca, budúceho ženicha a jeho rodiny.

Pytačkám - „u nás v Teplicke *svimbiačky*“ - predchádzalo predbežné zisťovanie matky v spríevode inej ženy, prípadne mužského zástupcu mládenca u potenciálnej rodiny dievky. Podľa zvyku nebolo slušné oznámiť hneď po príchode do domu pravý účel návštevy. Rozhovor musela návšteva zahájiť dialógom o úrode, dobytku a iných témach, ktorého časťou súčasťou bola téma požičiavania, predaja alebo kúpy. Strana mládenca postupovala opatrne a používali skôr kvetnaté náznaky alebo slovné narážky ako napríklad „*akú máte peknú jalovičku, radi by sme ju kúpili*“ alebo „*pekný kvietok v záhradke, ktorý by sme si chceli odtrhnúť*“, „*máte dievčinu na vydaj, či ju nedáte do služby*“. Rodičia dievky mali výhradné právo rozhodovať o chode rodiny a mali konečné slovo aj pri výbere partnera. Výberom budúceho ženicha bolo treba dosiahnuť aspoň približne podobného majetkového vkladu a rozdielne socioekonomické pomery patrili k najväčším prekážkam, „*najlepší sú majstrove, majstrove predvečer s jednou korunou líha a s dvoma ráno vstáva*“. Vedľa ekonomického hľadiska sociokultúrnych a morálnych predpokladov bola nezanedbateľným kritériom aj konfesia (podobne aj národnosť).

K bráneniu zmiešaných manželstiev sa v Liptovskej Teplicke stretávajú ešte v 80. rokoch 20. storočia, pričom partner prestúpil na katolícku vieru a sobáš bol uzavretý v katolíckom kostole. Konfesionálne hľadisko patrí ešte aj v súčasnosti k dôležitým

kritériom pri výbere budúceho partnera, ale nie je to už príčinou k zabráneniu uzavretiu manželstva.

Potvrdenie závažnosti prijatého rozhodnutia o spojení dvoch mladých ľudí sa zverejňovalo v tradičnej svadbe **ohláškami** ako cirkvou predpísaného zverejnenia pripravovaného manželstva. Zaisťovala sa tým účasť na svadbe príbuzných a širšieho spoločenstva. Zverejňovanie sa opakovalo po tri nedele za sebou v dobe hlavných bohoslužieb a štvrtú nedeľu sa konal svadobný obrad. Pred ohláškami chodili snúbenci ešte v 50. a 60. rokoch na faru ku skúške z katechizmu – „*na náuky*“, ktorá mala preveriť najmä ich náboženskú a právnu spôsobilosť ku svadbe. Počas ohlášok mladucha začala nosiť odevné súčasti, ktoré sa líšili od bežného. „*Mladucha bola v parte, nosila biely kroj, ale už mala biely ručník, keď sa ohlášky v nedeľu volili. V svadobný deň už mala na parte zelený venček*“. Tradičný odev ženicha sa v medzivojnovom období medzi ohláškami nemenil. Koncom 40. rokov a začiatkom 50. rokov muži postupne odmietali nosiť tradičný, starší typ

Svadobná fotografia viacerých svadobných párov. Jún 1956.
(Súkromný archív obyvateľov obce).

odevu. Tradičný odev bol nahradený „**ancugom**“ mestským odevom, ale naďalej sa počas ohlášok udržiaval krojový prvok „**klobúk a za ním pierko, a to vláčil celé ohlášky**“. Intenzita príprav na svadbu vrcholila medzi druhou a tretou ohláškou. Konali sa dôkladné prípravy, robili sa zabijačky, piekli koláče, upratovali sa domy a dôsledne sa pripravovala výbava mladuchy. Ďalším z dôležitých úkonov v tradičnej svadbe bolo pozývanie na svadbu. Túto úlohu zastávali nielen na to určené ženy z rodiny, ale ešte aj v súčasnosti dvaja **hlavní družbovia**, z nevestinej a ženichovej strany (obyčajne synovia kmotry alebo bratrance). „**Družba musel byť mladý neženatý chlapec a reprezentatívny tak ako by bol mladý pán**“. Ich úlohou je pozývanie na svadbu podľa tradičnej etikety a v prednesení pozývacej formulácie v deň sobáša. Každý z družbov pozýva svoj okruh príbuzných. Atribútom družbu bol ešte v 70. rokoch 20. storočia korbáč, vyrobený z nohy z jeleňa (srnky), na ktorej boli pripevnené kožené remienky a druhou stranou ho držal v ruke spustený smerom nadol. Najvýznamnejším odevným prvkom družbu tradičnom kroji bol jeho výrazný vyzdobený klobúk husacími perami, farebnými látkami a cez plecía križom prehodené dva vyšité ručníky s kvetinovými motívami ako symbol obradného posolania, „**jeden za slobodné a druhý za ženaté**“. Aj napriek premenám príbuzenských väzieb a posunu vzťahov do roviny súkromnej, je aj naďalej dôležitou súčasťou

Hlavný družba v tradičnom odevu.
(A. Kasanová, 2011)

Svadobná družina – hlavné družičky a hlavný družbovia. 60. roky 20. storočia.
(Súkromný archív obyvateľov obce).

svadby pozývanie družbou v deň sobáša, ktoré je obyvateľmi považované za nevyhnutnosť a ku svadbe v Teplicke jednoducho patrí. Ďalšími významnými svadobnými funkcionármi sú mladuchin oddavač a ženichov zástupca starosta. Plnia úlohu hlavných koordinátorov svadby a jednou z úloh je sprevádzať mladý pár do kostola, pričom plnia úlohu hlavných svedkov a počas svadobnej hostiny úlohu zabávačov. Oddavač a starejší ako jediní zo všetkých svadobných hostí nesú znaky tradičného odevu formou ručníkov. Ešte v 70. rokoch mali dva vyšívané križom prehodené ručníky a šatku na palci, ktoré dostali od nevesty ako znak hlavných svadobných funkcionárov. Dokonca jeden jednoduchý platený ručník dostal celý mužský zástup označený pierkom, ktoré pripínali družičky v deň sobáša. Tieto svadobné označenia sa nevracali a ostali ako pripomienkou svadobného dňa. Redukciou svadobných označení a prvkov starosta a oddavač ako jediní v súčasnosti nesú znak hlavných svadobných funkcionárov v podobe jedného ručníka a poskladané šatky upevnenej na palci.

Ďalšiu skupinu svadobných funkcionárov tvoria **družbovia a družičky** z oboch strán, ktoré si spravidla určuje mladucha a ženich. Družičky spolu s kamarátkami a príbuznými dievčatami nevesty pomáhajú pripevňovať pierka svadobnej družine, zdobiť auta a priestory svadobných domov, obliekať nevestu a pod. Zo svadobných hostí aj naďalej

Svadba v Liptovskej Osade 1917

http://www.liptovskaosada.com/historicke_fotografie.htm

zostávajú hlavnými osobami svadby **mladucha a ženích, svadobní rodičia** a najmä **krstní rodičia – kmetovci**, ktorí aj naďalej udržiavajú svoje výrazné rysy spoločenskej vážnosti.

Najdôležitejšiu súčasť svadby v Liptovskej Tepličke tvorí ešte aj v súčasnosti **dar** ako základný prejav medziľudských kontaktov a kultúrnej výmeny, v ktorých sa premietajú rodinné, príbuzenské a susedské vzťahy. V Liptovskej Tepličke sa svadobné dary predávajú pred svadbou na stretnutí nazývanej Tepličanmi aj ako „**babská svadba**“ vo štvrtok večer a zúčastniť sa ho v minulosti mohli iba vydaté ženy. Dary sa zvyčajne konali oddelene v jednotlivých domoch, samostatne rodina ženicha (v nedeľu alebo utorok) a rodina nevesty (vo štvrtok). V súčasnosti sa tento variant tradičného obyčajového práva predávania darov zjednotil „**dovedna**“ a mladý pár ho organizuje spoločne zvyčajne vo štvrtok. Najvýraznejšiu rolu pri obdarovávaní ako aj počas celého svadobného obdobia zohrávala krstná matka, ktorá dávala podľa zvyku najväčší dar („**veľké dary**“) mladuche. Výška a množstvo darov sa odvíjali od sociálneho postavenia darujúcej strany. Od krstnej matky a osobitne od svokry dostávala mladucha ešte v 50. rokoch 20. storočia jeden „**záhlavek**“ (vankúš), šatky, čepce, od krstného otca dve šatky a čepiec, prípadne od najbližšej rodiny atlas na „**letačky**“, plátno na spodky a „**košelice**“, od švagrin šatky a čepce. Dary so ženichovej strany doniesla jeho krstná matka „**na dary**“ tzv. ženskú svadbu u mladuchy. Dostala od nej podobné dary, ale už v 50. rokoch sa začínajú objavovať zmeny v podobe darovania látok na šaty, v 90. rokoch práčky, chladničky a v súčasnosti sú to prevažne peňažné dary. K vzájomnej výmene darov medzi ženichom a nevestou dochádzalo sprostredkované na ženskej svadbe. Mladucha darovala ženichovi vlastnoručne vyšívajú košelu, ženich jej daroval topánky, prípadne čizmy, ktoré mala na svadbe. Darovanie svadobných prsteňov sa v Liptovskej Tepličke zobecnilo až v 60. rokoch 20. storočia. Súčasne je povinnosťou svadobného páru prítomných nielen pohostiť, ale im predat' výslužku. Ešte v 50-tych rokoch si ženy odkladali na ženskej svadbe koláče na okraj a pri odchode si ich zabalili do obrúska a odniesli domov.

Súčasťou výslužky je kysnutý koláč, ale hoci táto tradičná forma podľahla moderným trendom, v niektorých rodinách sa tento zvyk ešte zachováva. V súčasnosti sa všeobecne darujú nielen rôzne druhy koláčov, ale aj fľaša pálenky alebo vína. Najvýznamnejšie miesto zastávajú krstné matky snúbencov, na základe toho sa vyčleňuje veľkosť a kvalita výslužky.

Do predsvadobného obdobia spadá aj obyčaj posledného stretnutia a lúčenia nevesty a ženicha s ich vrstovníkmi, dievocká a mládenecká rozlúčka konaná v predvečer svadby v podobe „**zdobenia brán**“ a vitia vencov. V Liptovskej Tepličke sa zdobenie brán koná obvyčajne v piatok (i. Obecny účelom je zhotovovanie svadobných venčekov pre svadobný sprievod, družbu a ostatných svadobčanov, výzdoba svadobného domu, podobne aj dopravných prostriedkov, ktorými sa svadobní hostia prepravujú do priestorov svadobnej hostiny mimo obce. Robenie brán je ešte aj v súčasnosti doprevádzané spevom a po príchode mládencov na čele so ženichom v sprievode muzikantov aj tancom najmä ak je niektorí zo snúbencov členom folklórneho súboru. Brány sa robia aj u ženicha, všetko sa pripraví u nevesty a družičky ešte večer chodia zdobiť ženichov príbytok. Obvyčajne je ukončené zdobenie brán menším pohostením a tancom všetkých zúčastnených. V súčasnosti sa zjednodušil znak svadobčanov, svadobný sprievod je označený malou vetvičkou z rozmarínu, myrty alebo buxusu, ktorá je previazaná stužkou. Ale v súčasnosti nevesty preferujú zakúpenie hotových pierok, ktoré sú dostupné na poľskom trhu.

Čas vhodný k usporiadaniu svadby bol určený cirkevnými predpismi a tradičnými obmedzeniami, podľa ktorých sa svadba nemohla konať v dobe predveľkonočného pôstu a adventu a nevhodná bola aj svadba v dobe rodinného smútku. Taktiež

Pozrite si fotogalériu z programového podujatia Liptovská svadba, ktoré sa uskutočnilo v 20. júla 2014 v Múzeu liptovskej dediny v Pribyline.

Michal Schmida

<http://www.liptovskemuzeum.sk/fotogaleria-liptovska-svadba/>

termín ovplyvňovali aj potreby hospodárskeho roku. V súčasnosti sa snažia všetky mladuchy dodržiavať tieto ustálené normy aj napriek vplyvu rôznych faktorov a častokrát ide skôr o individuálnu záležitosť.

Najstarším schematickým zaznamenaným variantom svadby je variant zo 40. rokov 20. storočia. Jeho archaickosť usudzujeme podľa počtu dní svadobného diania. Prvým dňom sobáša bol pondelok (už sa objavuje aj variant v nedeľu). Po sobáša sa všetci svadobčania vrátili späť do domu nevestiných rodičov a osobitne svadobný hostia ženicha do domu jeho rodičov. Na druhý deň sa prevádzalo „**rúcho a kasta**“. Skracovanie prebiehalo v tejto oblasti pozvoľna, pretože ešte v 50. rokoch sú zazname-

nané svadby, ktoré prebiehali v nedeľu a v pondelok prevozom kasty (truhlica s výbavou nevesty) a ru-cha (periny) a čepčením nevesty v dome ženicha. Postupne sa ale tento variant skracuje a nevesta už odchádza do domu rodičov ženicha pred polnocou v deň sobáša a zároveň s príchodom jej družiny sa prevádzalo aj jej veno a výbava. V priebehu 50. rokov 20. storočia pokračoval proces skracovania svadby, svadba sa konala v nedeľu a ustálil sa jedenapoldenný variant. V 60. rokoch dochádza k zmene a ako deň sobáša sa postupne namiesto nedele stáva sobota, čo súvislo s celkovou zmenou

spôsobu života, osobitne spôsobom a možnosťami zamestnania, ktoré prinieslo vybudovanie pravidelného autobusového spojenia s mestom Svit a Poprad od roku 1961. Aj napriek zjednodušeniu obvyčajovej skladby, skráteniu svadobnej štruktúry a zábavy a prispôbeniu mestskému modelu, je možné konštatovať, že aj naďalej sa zachovávajú pôvodne približne štyri svadobné dni: ženská svadba (štvrtok), mládenecká (piatok), svadobný deň (sobota) a dozvuky – „dojady“ (nedeľa). Príležitosť pre spoločné posedenie je rovnako aj deň po svadbe, kedy sa schádza užší okruh rodiny v dome nevesty na dojadý a k občerstveniu im slúži to, čo ostalo zo svadobnej hostiny.

Pokračovanie nabadúce.

Mgr. Anna Kasanova, PhD.

Článok je skrátenou verziou pôvodného článku KASANOVÁ, A., 2013. Premeny svadobného obradového systému. In: BEŇUŠKOVÁ, Z. a kol. Liptovská Teplička od druhej polovice 20. storočia. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2013, s. 185-205.

Beyond the Northern Lights

I was glad to be back on the shores of Great Slave Lake. The wind blowing off the ice welcomed me with a cold slap. I stood on the front porch shivering as Mike and Dennis my roommates, had forgotten to pay the heating bill. The oil truck wasn't coming by any time soon and the house was getting colder by the hour. My roommates had left for a nearby motel while I was still 2 weeks away from my pay cheque. To add to my disappointment there was still no sign of the Northern Lights.

I went inside the house and put on my new "Ger-ry" arctic down jacket and crawled into my down sleeping bag. As I slept, the still night was shattered by the loud sounds of the expanding ice.

The next day I woke up around 7 am, put on my felt boots and work jacket and headed for the Northern Transportation dry docks. My neighbour George, who was from the Slavey First Nations, was already there sipping his hot drink. I envied his degree of contentment in these circumstances. Since I'd met him last summer at the forestry camp he rarely talked about his past and never about his future. As far as he was concerned the wind chill factor was the most important part of his daily conversation.

"It's about -42" he announced rather cheerfully.

We stumbled around the docks in the dark until the sun came up around 10 am.

"How is your big toe?" George asked sympathetically.

"I think it's beginning to tingle." I answered. It had been frostbitten before, and when the temperature dipped below -30, it never failed to complain.

"Why don't you come back to our place for dinner tonight? We have some extra moose steaks."

I gladly accepted his offer. I looked up and noticed that the sun was enveloped in a haze.

"That's a sun dog," George said in his matter of fact manner. I knew that meant just one thing, it was going to be a bitterly cold day.

We worked till sunset, which was around 2 pm, although I spent more time in the heated pickup truck than working outside. Nobody seemed to mind, as we were all outstanding members of the CAW (Canadian Arctic Workers), so to speak. The shift ended quickly and I went straight home.

The house was beginning to feel like an ice hotel as the frost was slowly transforming the kitchen into a freezer. I thought of the German tourists I'd met at the Columbia Ice Field who would have chalked it up as a genuine Arctic experience. I changed my clothes and walked towards George's red trailer.

I stamped my feet at the door, and George hollered, "The door is open." His wife Rosemary was busy preparing the dinner, so I sat down next to their oil heater. The wait was worthwhile. The steaks were tender and delicious.

After dinner, Rosemary returned to working on a deerskin jacket, while George watched her work and I sat contentedly by the heater. Nobody said too much and my brain slowed down from 60 words per minute to ten, just like "the old Underwood."

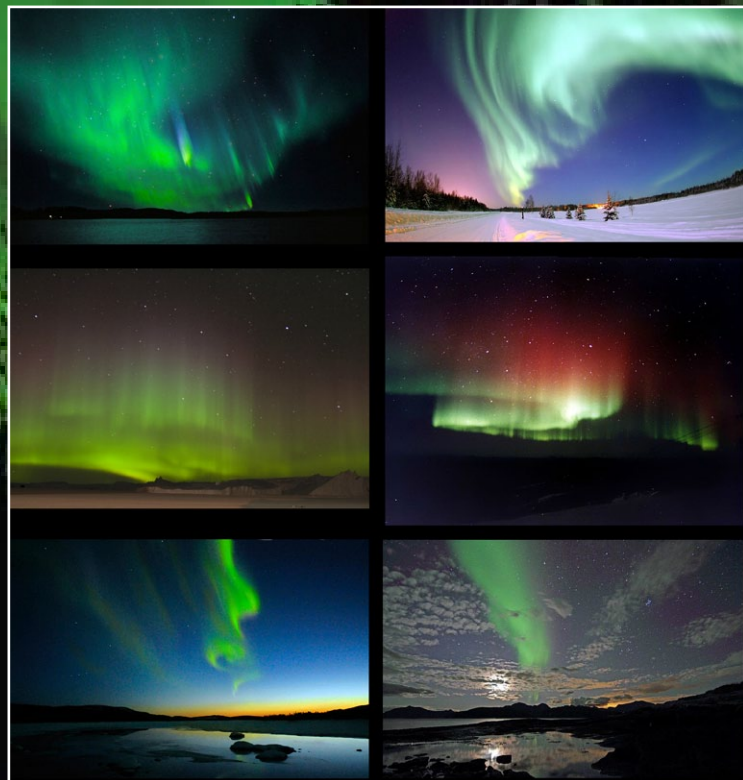
George stood up and went over to Rosemary and whispered something in her ear. She came over to me with a piece of paper and a pencil, and drew

a contour around each foot. "They'll be ready by tomorrow night," she said, with a contagious smile. I thanked them for dinner and left for the iceman inn.

That evening I stood on the front porch and gazed at the sky which was clear and covered with stars. I thought of the One who calls each star by name. Looking towards the northeast, a small green dot burst into the mesmerizing curtains of the Northern Lights. The natives believe that if you whistle at the lights they will come closer to you. For me it attracted the attention of a stray dog, who I happily shared my last piece of sausage with.

Written by Bystrik Brazda with Charmaine Brazda

Kredit za obrázky: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Aurora_Borealis_and_Australis_Poster.jpg#mediaviewer/File:Aurora_Borealis_and_Australis_Poster.jpg

Predvianočný a povianočný Paríž

V kostole Saint-Sulpice medzi zástupom stoviek drevených stoličiek je stôl so štyrmi širokými bielymi sviecami. Jedna je už načatá, druhá sa o dva dni tiež začne skracovať. Kolíska v Betleheme je ešte prázdna, ustlaná čerstvá slama čaká na Ježiška.

Každoročne sa snažím naladiť na atmosféru vianočných trhov v Paríži, a či už je to na Montparnasse, na La Défense, na Trocadere, Champs-Élysées, či na Saint-Germain, nedarí sa mi sa stotožniť so zástupom bielych komerčných stánkov predávajúcich produkty z celého sveta a naladiť sa na atmosféru predavačov v červených santaclausovských čapiciach.

Predvianočný čas v Paríži pociťujem a prežívam na iných miestach. Blízkosť Vianoc visí vo vzduchu, keď už aj deti v Paríži majú na hlavách čiapky, keď pekárne Poilâne v 15. okrsku má vo výklade na motúzoch zavesené vianočné sušienky z maslového cesta, keď listy na stromoch v celej Luxemburskej záhrade sa dajú spočítať na prstoch jednej ruky, prázdne kvetinové črepníky čakajú na svoje jarňé šaty, keď sa beloba pieskovca parížskych budov vyníma ešte viac v sivosti krátkych dní a v svetle vianočných výzdob.

V piatkový podvečer kráčam zo štvrte Odéon k námestiu Saint-Sulpice. Za výkladom pekárne predavačka vešia na stenu plátenný adventný kalendár vo forme vianočného otca „Père Noël“. Prechádzam okolo luxusných výkladov s jemnou vianočnou výzdobou, ktorej dominujú červená a biela, za výkladmi saténové župany, čokolády v tvare vianočných ozdôb, parfémy a elegantné kabáty. Za výkladom obchodu „Cire Trudon“ so starodávnou kráľovskou výrobou vosku, založeným v roku 1843, so sviečkami hrdo nesúcimi svoje niekoľkokciferné ceny, pozorujem ženu vo vlnenom kabáte diskutujúcu pri pokladni so štyrmi dlhými bielymi sviečkami v ruke. Na prázdnom námestí Saint-Sulpice so sviatočnými výkladmi ulíc k nemu sa zbiehajúcimi, holub a holubica hrajú svoju ľubostnú hru na hlavie kamenného leva. Po hre zatrepú krídlami a odletia smerom k veži kostola. Na námestí zastane žlté poštové auto s nápisom „usmievajte sa, možno je v tomto kamióne pre vás ľubostný list“.

V kaviarni „Café Madame“ na ulici „rue Madame“ mi k stolu pod zrkadlom s kresbou parížskeho pána a dámy prinášajú dve bledé crêpes s jahodovým lekvárom. Na vedľajšom nástennom zrkadle je bielou farbou nakreslená hlava „madame“ v klobúku.

Niekoľko očividne častých klientov je tu pohodlne usadených, čítajú noviny, prežívajú, pozerajú televíziu, diskutujú s čašníkom za barovým pultom, popijajú kávu. Skupina šesťdesiatnikov bujaro odchádza. Niekoľko minút po ich odchode príde z misky na stole čašníčka pozbierať ich platbu.

Ulica Soufflot každým krokom smerom k Pantheonu odhaľuje o čosi viac z Eiffelovky. V kaviarni „Café Juliette“ sedí mladík s knihou otvorenou na kapitole „plúcny edém“, bez jediného zbytočného pohybu ide očami po riadkoch, po niekoľkých minútach obráti stranu. Dievča so slúchatkami na ušiach sa kontinuálne snaží dať do jednej poslušnej kopy niekoľko desiatok rozhádzaných papierov. Prstom vytŕkava po častiach nákreso obličky. Každý ako najlepšie vie podľa svojich mnemotechnických pomôcok.

Obchádzam Pantheon obalený plachtou s fotografiami ľudí, zakrývajúci opravné práce, pred ním hŕba gýčových vianočných stromčekov s bielymi a ružovými guľami a dostávam sa k námestiu Contrescarpe, pod malými vianočnými svetlami, prechádzam okolo nádoby s horúcou variacou sa čokoládou Deville, vianočných smrekov zviazaných v strede ulice Mouffetard, okolo hnedých krabov, čiernych fliaš vína, bielych syrov, čokoládových guľatých morských ježkov. Pečú sa na rožni kuratá, mandarinky susedia s ázijským ovocím liči, hríby s orechami, čokoládovňa Jeff de Brugges vie, že jej výklad patrí medzi tie najlákavejšie, talianskej predajni dominujú vianočné balenia Panettone.

Parížske Vianoce sú vo voniach a drobných hustých svetielkach visiacych nad starými ulicami Paríža. Vo vianočnom období sa vo vzduchu priateľsky stretajú vône smrekov z kvetinárstiev, ovocia a zeleniny, pečenej hydiny, vône idúce z pekárni a od pouličných predajcov pečených gaštanov.

Maria Danthine-Dopjerova

Post scriptum

V decembri, počas pohody vianočných sviatkov, s chuťou medovníkov a čokoládových bonbónov som plánovala písať o Bazilike Saint Denis, o jej mramorových kráľovských hrobkách, o tom ako králi majú pri nohách levov a kráľovné psov, o krásne sochy Márie Antoinetty a kráľovi. Ľudovikovi XVI., o horúcom víne v kaviarni pri bazilike. Chcela som napísať o Luxemburskej záhrade počas slnečného 1. januára, o tom, ako kačice plynule prechádzajú z váhovej korčuľujúcej chôdze po krehkom ľade do plavby v ľadovej vode jazierka. O tom, ako si ľudia napriek zime vyhrievajú tváre v slnečných lúčoch, ako sú záhrady plné zelených stoličiek s ľuďmi vo vlnených kabátoch a šálach. Chcela som písať o výstave talianskeho maliara Le Pérugin v múzeu Jacquemart-André, o jeho obraze Márie Magdalény, o soche bieleho mramorového dievčatka hrajúceho sa s holubicami.

Prvé januárové dni sa obchody zaplnili trojkolovými koláčmi s mandľovou plnkou, ľudia, oddychnutí po vianočných sviatkoch si priali „bonne année“, aby bol nový rok zdravý, pekný a dobrý. **A potom prišiel 7. január** a ten zmenil cestu a náladu mladého roku 2015. Tento a nasledujúce dni nás previedli hrôzou, ktorá sa nedá predvídať ani predstaviť, ani pochopiť.

Ľudia z rôznych krajín sa pýtajú, či nemajú zmeniť plány na návštevu Paríža a že dúfajú, že tieto udalosti nezabli to krásne a jedinečné, čo Paríž ponúka svetu. Na túto otázku chcem povedať, že Paríž je v svojej krásne nepokoriteľný, v svojom šarme neprekonateľný a v svojej hrdosti a v bránení svojich základných pilierov „liberté, fraternité, égalité“ po posledných dňoch ešte viac obdivovaný celým svetom.

Paríž žije, bagety chrumkajú, parfémy žien voňajú, žobráci žobru a muzikanti v metre hrajú. Ľudia chodia do práce, deti do školy, po večeroch a cez víkendy sa vyhrievajú na terasách kaviarní pod plynovými ohrievačmi. Predavači suvenírov stále hrkajú farebnými eiffelovkami, vôňa zlatistých „crêpes“ sa šíri po uliciach a ubolený Paríž naberá sily, aby vám poprial dobrý a pekný rok 2015.

Zámek Malbork

Dneska krásně znovuobnoveno jako uprostřed středověku a plně krásných gotických obrazů, vyřezávaných soch, starých fresek atd. 600 let, do roku 1918, se jmenovalo Marienberg. Po roce 1305, když začalo být jasné, že křižáci asi neuspějí ve Sv. Zemi se sídlo Teutonic Order přestěhovalo z Benátek do tohoto sídla.

současný člověk k dennímu životu, obrovský Tesco hypermarket, atd. Samotné město je velice příjemně upravené. Hlavní, relativně velké náměstí s nejméně třemi otevřenými kostely ... i pozdě večer.

Časně ráno jsem vyrazil a opravdu silně sněžilo, zeptal jsem se jen recepční, jak to, že sněží a včera nic nebylo předpovězeno. Řekla mě, že je to jen krátkodobé a měla naprostou pravdu Vydal jsem se tedy na cestu i když vzdálenost není příliš velká, ale do Vilniusu jsem se dostal až za soumraku a hotel v centru města jsem našel už za úplně tmy. Krátká vycházka do centra města s malými úzkými uličkami plnými barokních jednopatrových domů. Samotné centrum města je na listine UNESCO. Drtivá většina starého města je ranně barokní, kdy bylo toto velkoknížectví součástí Polsko-Litovské

Další ze série mých „spanilých jízd“

Hned na začátku loňského prosince jsem se vydal do Čech přes Drážďany, kde jsem navštívil konečně Muzeum Karl May(e). Po přechodu do Čech jsem úmyslně jel po staré cestě 1. třídy, přes Ústí nad Labem, Terezín, klášter v Doksaněch na Prahu, kde jsem strávil jen tři noci a díky doporučení místních o “velikém náporu kamionů směřujících na Východ” jsem vyjel časně zrána do Polska přes Vratislav (Breslaw), Poznaň (Posen) do dalšího cíle mé cesty.

Ubytoval jsem se v historickém hotelu s renesančními dřevěnými pokreslenými stropy, přímo ve starém **Gdaňsku**, jeden blok od starého přístavu a prošel jsem se podél vody. Prohlédl Staré město s katedrálou, radnicí a krásnými gotickými měšťanskými domy. Vše bylo na konci II. sv. války značně poškozeno nebo i úplně zničeno.

Druhý den ráno výjezd do **Malborku** (Marienberg), bývalého hlavního sídla Řádu německých rytířů (v němčině a angličtině se jmenují Teutonic Order, daleko pravdivější název, vždyť do 40. let jejich sídlo bylo na moravském Bouzově, než je SS jednoduše zrušilo). Na konci války byl jejich klášter prakticky zcela zničen, ale dneska vše s láskou znova dostaveno a zařízeno z historických polských sbírek Národního Muzea a Galerie. Byl to řád, který měl za úkol po ztrátě Svaté Země pokřesťanovat jiné pohany v tomto případě pohanské Prusy a další jiné východní pohany, tedy ne žádný protislovanský řád. Byli organizováni velmi dobře a úspěch se brzo dostavil, získali veliké území a jistě to nebyli ti neznaboží řády, jak byli podáni třeba jen v těch probolševistických filmech typu Alexander Nevský či Bitva u Gruenwaldu.

Celou cestu jsem používal opravdu poslední softwarové verze Garmin GPS, bez ní bych nenašel ani centrum Gdaňsku (neexistující silniční ukazatele, jak se dostat jen třeba do středu historického města). Při mé cestě do Malborku mě to opravdu moderní zařízení dovedlo k mostu, který byl už několik let vyřazený ze silničního provozu. Po návštěvě Hradu-Klášteřa jsem se vrátil do **TriCity aglomerace, Gdaňsk, Gdynia a Sopoty**, které vlastně tvoří jeden celek, kde dneska žije přes 1 milion lidíček. Vše velice dobře upraveno s velice dobrou MHD dopravou.

Návštěva kupodivu zachovalé katedrály v **Oliwě**.

Šel jsem si brzo lehnout protože další den jsem musel dojet až do **Vilniusu**. Ráno jsem vyjel a poslouchal jsem své GPS, které mě dovedlo, zcela nelogicky, na ruskou celnici Kaliningradské oblasti. Samotné město **Kaliningrad** bylo založené Přemyslem Otakarem II. jako Koeningsberg, český Královec.

Mašinka mě nechtěla poslouchat, a tak jsem do ní natukal poslední větší polské město (Sulwaki)

Confederace a velice prosperovalo. Čas, ale letěl a já měl před sebou dlouhé kilometry s velice nejistým počasím.

Vyrazil jsem směrem na západ, kde je velmi pěkný **Trakai vodní hrad**, dneska je to nádherné, ale je to skoro vše znova postavené, zničeno původně ruskými kozáky v roce 1655. Vše znova dostaveno v roce 1987 za Sovětu, poté už město **Kaunas**, které bylo mezi světovými válkami hlavním městem Litvy, protože tehdy USSR okupovalo Vilnius. Samé město má značnou část gotických zděných kostelů a je samo mnohem menší než Vilnius, ale zase krásně zrestaurované. Druhý den ráno jsem vyrazil z **Klaipėdy** (do roku 1945 Memel) dneska je to významný pobaltský přístav, poté už trajektem na Kuronskou Pískovou Šíji NP, která je dneska rozdělená mezi Ruskou Federaci, Kaliningradská

Gdańsk Waterfront

Jedno z nejdůležitějších měst obchodního společenství Hansy, Stará plachetnice Czierna Perla, Starý gotický přístav s velkosklady. Jeden snímek na pozdně gotický Danzig jednoduše nestačí....

na hranici s Litvou. V Mazurech jsem se pořád točil dokola a ztratil jsem tam nejméně 3 hodiny než jsem našel tu správnou cestu. Takže jsem sice viděl hezkou krajinu se spoustou malých vesnic a jezer, ale do Vilniusu jsem nemohl dojet. Samotné polské město s asi 80 000 obyvatel má vše co potřebuje

Malbork 1945

Naprosto zničeno na konci II. světové války, to už dávno nebylo pod správou z Teutonic Order a hrad neměl opravdu žádný strategický význam.

Vilnius Cathedral

Původně hl. město významného litevského Velkoknížectví, ve středověku největšího státu v Evropě, poté jedno z center dobrovolného spojení v Konfederaci s Polskem. Obě země prosperovali přes 200 let, ale všichni jejich sousedé se do nich pustili. Nejříve Turci na Jihu, Švédové, Rusové, Prusové a nakonec i ti naši Rakušané. Katedrála je klasicistní, postavená už během ruského záboru, ale většina města je pozdně barokní. Z doby té největší gotické prosperity, tam bohužel mnoho není.

Trakai Water Castle

Původně hlavní sídlo Vitautsa Velikého, jednoho z vítězů od velice významné Bitvy u Gruenwaldu (Tannenberg) poté narůstá význam Vilniusu a hrad ztrácí postupně zcela význam. Poslední ránu dostává od Kozáků v roce 1655 a stává se poté ruinou. Má ale velký význam pro romantiky během litevského obrození. Paradoxně znova obnoven od 50tých let sovětskou mocí. Plná obnova ukončena v roce 1987.

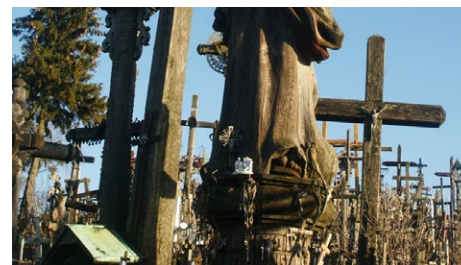
Kaunas main sq.

Druhé největší litevské průmyslové město, během světových válek hl. město Litvy, Vilnius byl tehdy okupován až do roku 1939 polskou armádou poté na rok a půl znova Rusáčky. Během války Litva ztratila 880 000 obyvatel. Dneska republika s 3 mil. obyvatel.

Curonian Spit NP

Kouzelná písčité 95km dlouhá kosa, dneska rozdělená mezi Ruskou Federaci a Litvu (25:75). V Klaipėdė (do roku 1945 německý Memel) nastoupíte na 10 min. cestu trajektem a začíná úplně jiný svět s písčivými, dneska už stabilizovanými dunami.

Hill of Crosses

Šiaulai, Kryžijų Kalnas litevsky, úžasné místo jasně ukazující neotřesitelnou litevskou víru v Boha i během hrozného útlaču. Původní kříže se začaly objevovat po dalším neúspěšném povstání proti Rusům v roce 1831. Do konce 19. století jich tam bylo 150, v roce 1914 tam už bylo 200 křížů. Sovětská nenávisť ateistická moc to dokázala zničit hned 3x, poprvé v 1961, poté 1973 a nakonec v roce 1975. Během poslední likvidace to potom ještě dokázali polít vše močůvkou. Ale v roce 1993 zaslali lidé z Litvy a celého světa nové krucifixy. Tehdáž místo navštívil Sv. Otec J. P. II.

oblast (zhruba 1/4 délky) a zbytek patří Litvě. Mají tam dobře opravené starší resorty a hodně je tam i nového. Pořádně to tam foukalo a poprvé ve svém životě jsem viděl rozlamané ledové kry ve slané mořské vodě. Úžasný to pohled.

Další den ráno jsem si vytukal do mého GPS Rigu, jel jsem zhruba 1/2 cesty po dobré dálnici směrem zpět na Vilnius, a potom severně po místních cestách kvality 1. třídy. Kousek zajíždí od hlavní silnice a byl tam jeden z hlavních cílů mé návštěvy Pobaltí, anglicky se tomu říká „Hill of Crosses“. Poblíž Šiaulai, původně tam začali Litevci stavět krucifixy po jejich dalším neúspěšném povstání proti „Samoderžavě“ v roce 1850. Samotným Rusům to ani moc nevadilo, jednak to bylo uprostřed ničeho a navíc to souviselo s Kristem, v kterého oni také tehdy věřili. Veliká změna ovšem nastala, když se zpátky do Litvy vrátil, tentokrát ne už „mužik“, ale geniální soudruh z Moskvy. Dvakrát jim to tam vše převálcovali buldozery, ale Litevci to znova vystavěli za tuhého bolševismu. Jednoduše úžasné.

Po přejetí hranice do Lotyšska okamžitá změna kvality komunikací, samo k horšímu i vjezd do samotné Rigy, opravdová hrůza, normální městská komunikace, kde jezdí staré, ale i naprosto nové škodovské trolejbusy. Po těch kočících hlavách snad ještě jezdil i báťuška car. Nikdo to, ale deseti leti neopravoval, v tom je ten hlavní problém.

Riga se pyšní titulem největšího pobaltského města. Úplná pravda to samozřejmě není, neuvádějí třeba Helsinky, St.Petersburg atd. Bydlel jsem tam v úplném středu města, naproti bylo hned jejich hlavní nádraží, nové obchodní pěkné centrum ORIGA, tržnice (Public Market), úžasné jen to vidět, drtivá většina prodávajících jsou etničtí Rusové a je tam opravdu vše, opravdu odevšad.

Každé ráno v 7 hodin se to tam jen lidičky hemžilo, jak lidé přestupují asi z vlaků, minibusů do škodovských tramvají (Tr-15), ale i starších tatrovackých a vše je doplněno mnoha trolejbusy, moc a moc zajímavé, ale já cestuji, abych viděl věci zcela nové (abych nebyl tak předpojatý, jako většina z nás je, ale je těžké si to přiznat).

Samotná historická Riga je kouzelná, ale úžasné malinká, nedosahuje ani 1/3 velikosti pražské Malé Strany. Naprosto vše se tam prochodí na vlastních nohách za pár hodin. Parkování na ulicích je skutečně neuvěřitelně drahé, přes 30 Eur za 24 hodin.

Po dvou nocích strávených tam, jsem vyrazil směrem na Tallinn. Vzdálenost mezi těmito dvěma centry je pod 400km, ale cestujete tam prakticky 3/4 dne, podél Gulf of Riga.

To co následovalo v dalších dnech byl vrchol mého výletu, opravdu úžasný Tallinn, Varšava, Krakov, Vratislav, vánoční Praha, Brno a nakonec silvestrovský Berlín, ale to možná až příště.

Rostislav Michael Klimes

Riga House of Blackheads

Asi nejkrásnější dům z celé historické Rigy, bohužel velmi poškozený během II. sv. války a po ní odstraněn v roce 1949 sovětskými nadlidmi. Asi je urážel úspěch Čechovního Bratrstva a sousedního Schwab Domu dostavěného ve stejném stylu v 1891, vše znova postaveno v roce 1999.

Svätá Zem 2015

Vo februári som navštívil Izrael. Kroky a okolnosti, ktoré mi otvorili možnosť navštíviť takmer všetky miesta spomínané v dvadsiatich ružencových tajomstvách, sú určite pre niekoho „dielom Božích plánov so mnou“ a pre iného zase iba „súhra náhod“. Bez ohľadu na to, do ktorého „tábora“ kto patrí, dovoľm si napísať niekoľko postrehov zo Svätej Zeme. Používam prídavné meno „svätá“ lebo je posvätná ako pre židov tak pre kresťanov ale aj pre moslimov. Dokonca i neveriaci človek prežíva akúsi nevysvetliteľnú úctu, keď sa prechádza historickými miestami Betlehema, Nazareta, Kany Galilejskej, Kafarnauma a Jeruzalema. Rovnako Galilejské jazero, Hora blahoslavenstiev, Olivová hora, Hora Tábor či rieka Jordán sa vynárajú z návštevníkovej asociatívnej pamäti ako miesta, o ktorých už niekde počul.

Spolu so šiestimi kňazmi, s piatimi ženatými mužmi a asi s 80 ženami z kresťanského hnutia „Modlitby Matiek“ (ktoré prišli z celého sveta, aby v Izraeli spolu so zakladateľkou hnutia oslávili 20 rokov Modlitieb Matiek), sme strávili v Izraeli a v Palestíne 10 dní. Sprievodcami slovenskej a českej skupiny bol františkáni páter Pio z Prešova a páter Šebastián z Moravskej Třebovej. Páter Pio študoval 7 rokov v Jeruzaleme, takže jeho historický výklad udalostí vo Sv. Zemi za posledné dve tisícročia mal silné teoretické základy a páter Šebastián každému historickému miestu pridal duchovný rozmer svojimi úvahami o živote Krista a o poslaní kresťana v súčasnom svete.

Mohol by som opisovať jednotlivé historické miesta, ako chrám zvestovania, jaskyňa narodenia, hornú miestnosť poslednej večere, krížovú cestu, Golgotu, boží hrob, atď. Mohol by som uvažovať o úcte, ktorú k týmto miestam mali kresťania prvých storočí, čo sa s týmito miestami stalo za čias proroka Mohameda a neskôr počas krížiac-kých výprav. Mohli by sme sa spolu zamýšľať nad tým ako sa v súčasnosti jednotlivé kresťanské denominácie spolu s moslimmi a židmi delia o zod-povednosť za tieto posvätné miesta. Bolo by to však iba opakovanie toho, čo sa každý z nás môže ľahko dozvedieť z Google. Radšej vám ponúknem niekoľko osobných zážitkov.

Stretnutie s „rabínom“

Ak by som si mal z množstva zážitkov vybrať iba jeden, tak by to bola návšteva Múru nárekov. Takmer počas celého pobytu v Izraeli a v Palestíne som na svet okolo seba pozeral cez malú obrazovku môjho fotoaparátu. Chodil som obvyčajne „na chvoste“ skupiny lebo som sa často zastavoval, aby som zaujímavú chvíľu okamžiku zachytil v elektronickej podobe.

Na začiatku schodov, ktoré vedú k Múru nárekov stáli traja muži, dosť uzínení, pripomínajúci „greeters“ vitajúcich návštevníkov Múru. Najstarší z nich (napravo) prikladal k hlave každého návštevníka, idúceho v jeho dosahu, malú knižičku a zdalo sa, že sa pri tom modlí.

Niektorí z okoloidúcich sa zastavili, iní prešli bez povšimnutia alebo sa uhli ruke s knižičkou smerujúcou k ich hlave.

Ja som sa zastavil, zavrel som oči a započúval som sa do prúdu slov v neznámom jazyku. Zo zopár slov v anglickom jazyku som vyrozumel, že som dostal požehnanie od rabína. Potom prišla prosba o malú almužnu pre jeruzalemských chudobných. Päťdolarovka, najmenšia bankovka, ktorú som mal poruke, zmenila majiteľa. Keď to videl mladší muž (v strede) automaticky autoratívne natiahol ruku a ja som dal „almužnu“ aj jemu. Pristúpil i tretí (naľavo) a ukázal mi svoje veľké prázdne ústa, čím chcel asi naznačiť, že je hladný. To som už odmietol lebo pociť, že títo traja muži nie sú „greeters“, začínal byť veľmi silný.

Aby som kompenzoval hodnotu dvoch päťdolarových bankoviek, požiadal som „rabína“, či sa môžeme spolu odfotografovať. Súhlasil a muž v strede sa ochotne podujal prijať úlohu fotografa. Po odfotografovaní však začal veľmi podozri-vo manipulovať s mojím fotoaparátom, krútiť s ovládacími kolečkami, stláčať rôzne tlačítka. Aký mal úmysel, neviem. Možno iba chcel vidieť, či spravil peknú fotografiu. Avšak to, že som si musel svoj fotoaparát zobrať z jeho rúk takmer násilím, naznačovalo možno iné úmysly.

Múr nárekov

Našu skupinu som dobehol pred vchodom na nádvorie pred Múrom nárekov. Pred vstupom na nádvorie sme museli prejsť „security“ kontrolou, ktorá bola takmer rovnaká ako pred nástupom na medzinárodný let. Nádvorie Múru nárekov vzbudzovalo vo mne rôzne dojmy. Pokúsil som sa ich zaznamenať fotoaparátom.

Horká príchuť, ktorá mi zostala v ústach po 10 dolárovej „almužne“ sa úpl-

ne stratila pri samotnom Múre. Nahradil ju úžas nad históriou tohoto miesta, jeho význam, ktorý mu pripisujú okolité národy a náboženstvá, ale hlavne úcta k ľuďom, ktorých prejavy viery pri Múre nárekov sa zdali byť čisté, nefalšované a nepredstierané.

Tri dojmy Múru

Tri obrazy som si odnášal v mysli od Múru nárekov. Bol to obraz mladého muža, ktorý sa veľmi dôkladne pripravoval na modlitbu. Pripevňoval si „telifin“ (malé kožené krabičky s posvätnými textami) na ľavú ruku (pri srdci) a na čelo (medzi oči). Pred tým, než sa začal modliť, mi v priateľskom rozhovore povedal, že bol pred 2 týždňami lyžovať vo Vancouveri a na Whistleri.

Druhým veľkým dojmom na mňa zapôsobil množstvo „papierikov“ pozastrovaných v škárah medzi kameňmi Múru. Podľa wikipédie viac ako milión papierikov sa pozastropuje ročne do Múru. Každý papierik reprezentuje modlitbu, túžbu, prosbu. Dokonca viaceré organizácie ponúka, že uložia do Múru prosby a modlitby zaslané emailom.

Tretí obraz neunikne pozornosti žiadneho návštevníka, ktorý zostupuje k Múru. Je to chrám „Dom of the Rock“, vyčnievajúci ponad Múr, postavený moslimskými dobyvateľmi Jeruzalema koncom 7. storočia. R. 1099 krížiaci, ktorí vytlačili moslimov z Jeruzalema, premenovali stavbu na Chrám Pána a vztýčili na jeho kupole kríž. R. 1187 moslimovia opätovne prevzali kontrolu nad Jeruzalemom, sňali kríž z kopuly chrámu a nahradili ho polmesiacom. R. 1967, po 6 dňovej vojne, na niekoľko hodín viala na kupole izraelská zástava. R. 1993 jordánsky kráľ

Hussein predal jeden zo svojich Londýnskych domov za 8.2 miliónov dolárov, aby kúpil 80 kg zlata potrebného na pozlátenie kupoly chrámu. Chrám v súčasnosti zobrazený aj na iranskej 1000 Rials bankovke.

S týmto tretím obrazom pred očami som sa vrátil do Kanady. Vypočul som si prejav Benjamina Netanyahu pred US kongresom proti dohode o využívaní jadrovej energie v Irane a zamyslel som sa nad tým, ako možno históriu Svätej Zeme zľadiť s túžbou o trvalý pokoj na Blízkom Východe. A či je to vôbec možné ...

Jožo Starosta

Barborská cesta

Na ceste z Izraelu (pozri iný článok v tomto čísle) sme sa zastavili na Slovensku. Navštívili sme aj aj Kremnicu, kde sme prespali jednu noc v penzióne Stefanshof. Majiteľ penziónu, pán Juraj Slašťan, čulý šesdesiatnik, je aktívnym milovníkom prírody, histórie miestnych lokalít, ale hlavne baníckych tradícií na strednom Slovensku, ktoré siahajú viac ako 700 rokov do minulosti. Dokonca si vybudoval pod penziónom vlastnú "baňu". Nedoľuje sa tam ani zlato, striebro, či meď. Návštevníci penziónu si tam však môžu posediť v nefalšovanom banskom prostredí pri poháriku dobrej hruškovice a vypočuť si rozprávania pána Slašťana o baníctve v kremnickom regióne.

Posedenie večer v "bani" i ráno po chutných raňajkách som využil na bližšie zoznámenie sa s p. Slašťanom a jeho aktivitami.

Pán Slašťan, od pani Slobodníckovej som počul o Vás a o Barborskej ceste. Čo je to Barborská cesta?

Barborská cesta je projekt, ktorého cieľom je prepojiť turistickou cestou bývalé stredoslovenské banské mestá. Turistom, najmä zo zahraničia, chce ukázať jedinečné historické a zemepisné zaujímavosti regiónu, najvýznamnejšie miesta banských pamiatok a pamätihodností spojených s banskou tradíciou a územím bývalých hornouhorských banských miest. Barborská cesta chce nielen ukázať krásy prírodného či kultúrneho dedičstva, ale aj priťahnúť do Banskobystrického regiónu viac turistov a oživiť ekonomiku v kraji.

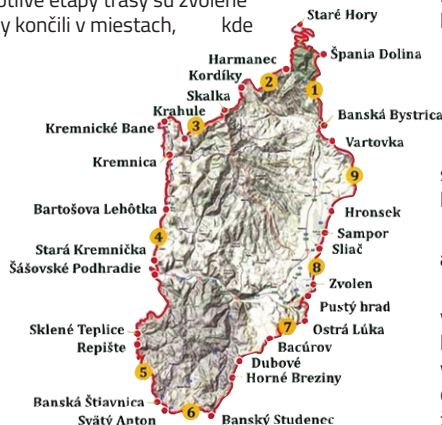
Aká dlhá je Barborská cesta?

Je to asi 160 kilometrov atraktívnej trasy a treba približne 9 dní na to, aby ste trasu Barborskej cesty s jej prírodnými, baníckymi a historickými skvostami mohli prejsť pešo. Putovanie po trase by malo návštevníkov udržať v regióne minimálne týždeň.

Cesta začína v Banskej Bystrici v kaplnke sv. Barbory v kostole Nanebovzatia Panny Márie a prechádza významnými mestami, obcami a lokalitami.

Ak pôjde turista po trase Barborskej cesty 9 dní, tak sa potrebuje najesť, vyspať, oddýchnuť si ...

Jednotlivé etapy trasy sú zvolené tak, aby končili v miestach, kde

je možnosť prenocovať v rodinných penziónoch, ubytovniach a chatách. Chceme týmto spôsobom dosiahnuť prezentovanie miestnej identity najmä zahraničným návštevníkom, a to prostredníctvom tradičnej pohostinnosti, gastronómie a ukážok tradičných remesiel a zvykov.

Trasa Barborskej cesty vytvára zaujímavú siluetu...

Áno, po vyznačení trasy Barborskej cesty na turistickej mape vznikla silueta - postava svätej Barbory - patrónky baníkov. Postava má medenú korunu, ktorá symbolizuje medenú Banskú Bystricu, Španiu Dolinu a Staré Hory (v minulosti sa na týchto miestach ťažila a spracúvala meď). Zlatý kalich vystihuje zlatú Kremnicu (ťažba a spracovanie zlata) a strieborný meč predstavuje striebornú Banskú Štiavnicu a okolie (ťažba a spracovanie striebra). Využitím symbolov sv. Barbory - korunu, kalicha, meča a veže bol vytvorený symbol-značka ako jednotný a silný marketingový nástroj.

Ako budú turisti vedieť kadiaľ vedie Barborská cesta?

Trasa Barborskej cesty bude dobre vyznačená typickými, charakteristickými znakmi, ktoré sú vlastne logom Barborskej cesty. Je to jednotiacie logo trasy, čierna veža, s tromi poschodiami a tromi oknami. Vlastnoručne sme ich vyrábali a rozmiestňovali pozdĺž trasy. Vyznačili sme už asi 90% trasy.

Pán Slašťan, hovoríte v množnom čísle, "my sme vyrábali, rozmiestňovali, vyznačili". Kto je to "my"?

Sú to ľudia z občianskeho združenia Banský región - Terra Montanae. Cieľom tohoto občianskeho združenia je rozvoj cestovného ruchu na území bývalých významných stredoslovenských banských miest. Združenie chce propagovať toto územie pod spoločnou značkou a jednotnou identitou. Členmi pracovnej skupiny, ktorí vyznačovali trasu sú Zuzana Nagyová, Dana Drábiková, Oľga Slobodníková, Branislav Stančík, Roman Neradný a Jaroslav Piroh. Mimochodom, ambasádorom projektu je herec Lukáš Latinák z Teatro Tatro.

Prečo ste si zvolili vežu - baštu s tromi oknami a poschodiami za symbol Barborskej cesty?

Z rôznych legiend sa dozvedáme, že Barbora žila v Nikomédii v období tretieho storočia. Bola nielen krásna, ale aj vzdelaná a zaujímala sa o prírodné vedy. Legenda hovorí, že vďaka svojim znalostiam o kovoch pomohla miestnym rybárom zostrojiť železné tyče s pozláteným hrotom, ktoré ich mali

ochraňovať pred búrkou (bleskom).

Poznávanie ju viedlo k objavovaniu kresťanskej viery. Nakoľko ju chcel otec ochrániť pred kresťanskými vplyvmi spoločnosti, uväznil ju do veže. Vežu však luxusne zariadil, aby po materálnej stránke Barbore nič nechýbalo. Napriek

tomu, že bola zatvorená vo veži, podarilo sa jej tajne stretnúť s kňazom, ktorý ju pokrstil. Barbora sa teda obrátila na kresťanskú vieru a na znak toho dala vo veži vybúrať tretie okno ako symbol Najsvätejšej Trojice. Preto máme 3 okná na veži. Neskôr sa jej podarilo z veže utiecť a ukryla sa v skale, ktorá sa jej otvorila. Preto je sv. Barbora je patronkou baníkov - otváračov skaly.

Prostredníctvom Barborskej cesty návštevník kráča za tromi úrovňami poznania, za poznaním významných banských, kultúrnych, religióznych, historických a technických pamiatok na tomto území, za poznaním prírody, návratom k nej, a za poznaním seba samého. Preto má veža 3 poschodia.

Je už Barborská cesta otvorená?

Barborskú cestu otvárame 1.mája 2015. Aj touto cestou pozývame všetkých krajanov žijúcich v zahraničí, všetkých čitateľov časopisu Slovo z Britskej Kolumbie na návštevu srdca Slovenska, stred Európy. Prídite a vyskúšajte si Barborskú cestu. Veríme, že po absolvovaní celej jej trasy sa sem budete v budúcnosti radi vracieť. Dúfame, že Barborskú cestu budete vnímať ako priestor pre spoznanie zaujímavostí regiónov stredného Slovenska, ako priestor pre hľadanie svojich vnútorných pokladov a pre spoznávanie seba samého, znovunačerpáním fyzických a duševných síl a za aktívnym oddychom v prírode, ako príležitosť na oddych od stresujúcej každodennosti.

S pánom Slašťanom, autorom projektu Barborská cesta sa zhováral Jožo Starosta

<http://www.terramontanae.sk/>

<https://www.facebook.com/barborskacesta>

Yours and only SLOVAK connection for all your residential real estate needs

Your ROCK SOLID BRIDGE to your dreams

Olga (Michel) SLOVAK
778-388-2281
www.slovakolga.ca

Royal LePAGE Sterling Realty
slovakolga@shaw.ca
Guaranteed service

ROYAL LEPAGE

Slovenská sv. omša

je každú nedeľu o 11.00 hodine
v Kostole sv. Cyrila a Metoda

472 East 8th avenue
New Westminster

tel. (604) 526-7351
http://www.cyrilmetod.org

Looking to buy or sell
a home?

Call **Diana Janek**
for a FREE consultation or
a FREE home evaluation

604-379-9873

Sutton WestCoast Realty
You've found a home

Kiosk časopisu Slovo z Britskej Kolumbie

SLOVO
Z BRITSKEJ KOLUMBIE

SLOVO
Z BRITSKEJ KOLUMBIE

Oslavujeme Slovákov vo svete i doma
Tlačou i online
Natrvalo

**Tu môže byť ponuka
Vašich služieb a výrobkov
pre Slovákov zo zahraničia
už za púhych 35 Euro.
Sú nás desaťtisíce.**

Slovo z Britskej Kolumbie

Pridajte sa k nám

- ako autor**
▪ www.sk-bc.ca/contact
- ako sponsor**
▪ www.sk-bc.ca/donate
- ako inzerent**
▪ www.sk-bc.ca/pricelist
- ako odoberateľ tlačeneho Slova**
▪ www.sk-bc.ca/subscribe_slovo
- ako distribútor tlačeneho Slova**
▪ www.sk-bc.ca/contact
- ako odoberateľ elektronického Slova**
▪ www.sk-bc.ca/newsletter/subscriptions
- ako čitateľ on-line**
▪ www.sk-bc.ca/citajteslovo

Traveling to Slovakia?

Try **CAR ONE** Car Rental!

Vienna - Bratislava - Budapest - Praha - Košice

FREE GPS &
MOBILE PHONE

1 car one
Car Rental

Contact us:
Tel.: 011-421-907-70-92-91
E-mail: carone@carone.sk
<http://www.carone.sk>

WE ACCEPT

